

BIJ GOD VERKOREN

door

A. J. HOOGENBIRK

BIJ GOD VERKOREN

DOOR

A. J. HOOGENBIRK

Geïllustreerd door Frans van Noorden

NIJKERK – G. F. CALLENBACH

De golven, die over het dek sloegen blz. 10

EERSTE HOOFDSTUK.

— —

Ieder mensch heeft een tijdperk in zijn leven, dat hij wel geheel doorleefde, maar waarvan hij niets weet, zoo niet anderen hem inlichten. Hij zelf is te jong en te zwak van verstand om te begrijpen wat er rondom en met hem gebeurd is. Dat wij zijn geboren, dat we gedoopt zijn en zooveel meer, moeten anderen ons zeggen. Wij zelf weten er niets van.

Hoe het nu komt, dat ik over mijn vroegste jeugd zoo weinig heb mee te deelen — gesteld dat er iets mee te deelen viel — zal, zegt een vrome, begaafde vrouw, blijken, als ik verder vertel, veelal zooals ik het later heb vernomen.

Ik werd geboren te Rotterdam, dat toen nog in de verte de stad niet was waartoe ik het later heb zien groeien, en dat zeker nog geen honderdduizend inwoners telde. Veel weet ik echter niet van Rotterdam te zeggen. Want ik heb er weinig vertoefd, daar mijn ouders een zwervend leven leidden.

Dit kwam zoo: Mijn vader en mijn moeder beiden behoorden tot een zoogenaamd circus, dat den

pralenden naam droeg: „Groot schouwtooneel, non plus ultra” (zonder weerga). Het was een soort van spel waarin allerlei vertooningen werden gegeven. Er waren koorddansers en danseressen, andere kunstenaars, een goochelaar, als ook verscheiden afgerichte dieren, paarden, honden, apen en zelfs een paar beren. Het spel gaf voorstellingen in verschillende plaatsen, vooral ook op kermissen en dergelijke. Ook dit alles is mij later verteld door iemand, die zelf indertijd in dienst van het circus was geweest. Blijkbaar werd er veel geld verdiend. Want mijn ouders, schoon zij niet de eigenaars waren, konden van hun deel toch rijkelijk leven.

Van het spel en de vertooningen heb ik weinig gezien. Als wij reisden, gelijk veelal het geval was, gingen de mindere personen van het circus in zogenoemde woonwagens, en begeleidden tevens de wagens waarin de dieren, voor zoover noodig, en de vrachtgoederen vervoerd werden. De personen van hooger rang in het spel reisden meestal met de trekschuit of met den postwagen. Spoorwegen hadden wij toen in Nederland nog niet. Als we ergens eenigen tijd bleven, vertoefden wij zoolang in een logement.

Zoo kreeg ik de kunstenmakende menschen en beesten maar zelden te zien. Maar nog iets droeg daartoe bij. Mijn vader, al won hij ook door zijn kunsten evenals mijn moeder rijkelijk zijn bestaan, schijnt toch in zijn hart van dat leven een afkeer gehad te hebben. Althans, hij deed alle moeite om er mij voor te bewaren. Ik kan mij nog zeer goed herinneren, hoe jong ik ook moet geweest zijn,

dat hij tot mij zei: „Als ge groot zijt, Lina, moet je vooral geen kunstenaar worden. Dat is het naaste leven dat men hebben kan. Men heeft nooit rust, en moet altijd een vroolijk gezicht zetten, of men wil of niet.”

Ik begreep dat later nog beter dan toen het mij gezegd werd, maar vatte toch zeer goed wat vader van mij wilde. Dat er nooit rust was, leerde ik al vroeg. Zelden bleven we ergens langer dan veertien dagen. Meermalen was ik bedroefd, als we een plaats moesten verlaten waar het mij zoo recht beviel. Maar daar was niets tegen te doen.

Reeds vele jaren heb ik het voorrecht den Heer te kennen en te dienen. Gij begrijpt echter wel, vrienden, dat heb ik thuis niet geleerd. Nooit heb ik in huis van God of Godsdiens ook maar een woord hooren reppen. Wat den Bijbel betreft, ik wist niet eens dat hij bestond, en natuurlijk was zijn inhoud mij al even onbekend. Op mijn achtste jaar zou ik geen antwoord geweten hebben op de vraag, wie de eerste menschen waren geweest of waar de Heer Jezus was geboren. In een kerk kwam ik nooit.

Over het geheel was mijn kennis zeer gering. Ons zwervend leven maakte, dat ik nooit geregeld school kon gaan, maar slechts te hooi en te gras wat leerde. Wat er aan te kort kwam moesten vader en moeder bijvullen. Doch dat ging niet al te best. Ze hadden geen tijd of wellicht ook misten ze de noodige bekwaamheden om te onderwijzen. Dit is zeker, ik vorderde weinig, en eerst op mijn negende jaar kon ik gebrekkig een beetje lezen.

Mijn ouders vonden dat wel niet aangenaam, doch er was niet veel aan te doen. Dat ik opgroeide volkomen onwetend van God en Zijn gebod deerde hen zeker minder, wijl zij zelf buiten God leefden. Des te meer moet ik den Heer danken, dat ik Hem toch heb leeren kennen. Alles scheen mij van God te zullen afvoeren. Doch Hij heeft alle wegen en middelen in Zijn hand, om een zondaar tot Zich te brengen.

Al wist ik het zelf niet, des Heeren oog waakte over mij. En dat was gelukkig. Want mijn ouders, hoeveel zij ook van mij, hun eenig kind, hielden, moesten mij toch veel aan mij zelf overlaten. Het circus en de oefeningen voor het kunstenmaken namen hun tijd grootendeels in beslag. Daarbij waren zij, gelijk ik later heb begrepen, maar al te geneigd om mij mijn zin te geven, hoe dom dit ook mocht zijn. Ik liep groot gevaar een bedorven kind te worden.

Ruim acht jaar was ik oud, toen het gezelschap, tot hetwelk mijn ouders behoorden, een groote reis zou ondernemen. Waarheen heb ik nooit kunnen ontdekken, maar ik vermoed naar Indië, om daar voorstellingen te geven. Zeker weet ik, dat men de afgerichte dieren niet meenam. Er vertrokken alleen menschen, waaronder ook mijn ouders. Dat ook ik meeinging spreekt vanzelf.

Ik kan mij nog herinneren, dat wij scheep gingen en wel in een groot vaartuig, een zeilschip, zooals toen meestal gebruikt werden. De reis zou geschieden om de Kaap de goede Hoop, want het Suezkanaal was toen nog niet gegraven. Onze vaart kon ettelijke maanden duren.

Al was er aan boord ook heel wat afleiding, toch begon mij de reis al spoedig te vervelen, en kostte het mij moeite mij in het eentonig leven te schikken. Alles ging echter vrij goed tot wij de Kaap naderden, en in de streek kwamen die door stormen is berucht.

Een geweldige wind stak op. De zee verhief zich in hooge, schuimende golven. In geen dagen kregen wij de zon te zien. Het schip werd als een bal heen en weer geworpen, en trilde en schudde sterk. Groote angst maakte zich meester van de reizigers, mannen, vrouwen en kinderen, die aan boord waren. Niemand hunner mocht op het dek komen, waartoe trouwens ook weinigen lust betoonden.

Een dag of drie, naar ik meen, had het noodweer geduurd, toen ik op een avond mijn vader met een bezorgd gezicht tot mijn moeder hoorde zeggen:

„'t Ziet er slecht uit, vrouw. Het schip 'slingert en kan het niet lang meer tegen den storm uithouden. Ik heb even den stuurman gesproken; die vreest het ergste, vooral ook omdat we, naar het schijnt, den koers kwijt zijn.”

Mijn lieve moeder ontstelde bij deze woorden en barstte in tranen uit.

„Wij moeten nu maar drijven op Gods genade!” sprak mijn vader somber.

Ik begreep die woorden toen niet. Het waren de laatste, die ik ooit van hem hoorde.

Wij gingen te bed, en weldra sliep ik in, nog tamelijk onbewust van het gevaar dat ons omringde. Vader en moeder waren er immers, en die zouden wel zorgen.

In den loop van den nacht werd ik wakker; boven

en rondom mij vernam ik een vreeselijk geweld. 't Was of heel het schip kraakte en uiteen zou springen. Ik hoorde het loeien van den wind, de noodschoten en het angstgeschreeuw van onze reisgenooten. Verschrikt richtte ik mij in mijn bed op, doch ik kon niets zien, daar het licht was uitgegaan.

Wat er verder gebeurde kan ik niet met zekerheid zeggen. Ik voelde eensklaps een geweldigen schok; daarna hoorde ik een geluid alsof het schip doormidden brak. Denkelijk waren we op een klip gestooten.

Hoe het zij, een oogenblik later werd ik uit het bed geslingerd, en plaste met de voeten in het water. Ik schreeuwde om vader en moeder, maar vergeefs. Waarschijnlijk waren ook zij door het water verrast en niet meer in staat mij te helpen. Ik geloof dat ik buiten kennis raakte. Toen ik weer tot mij zelf kwam, bruisten de golven om mij heen. Ik voelde een sterke hand die mij vasthield, en een plank onder mijn voeten. Rondom ons woedde de storm met volle kracht.

Ik kan mij alle bijzonderheden van dien schrikkelijken nacht nog klaar herinneren, behalve evenwel wat er gebeurde, toen ik zoo onzacht werd gewekt.

Denkelijk hebben mijn ouders of anderen mij naar het dek gedragen, doch mij in de duisternis en in het gedrang niet bij zich kunnen houden. De golven, die over het dek sloegen, sleepten mij mee, en weldra dreef ik op de wateren, die bruisten en kookten.

Een der medereizigers trof hetzelfde lot. Doch hij, dat voorziende, had in allerijl het groote, ledige

kippenhok, dat op het dek vastgesjord was, weten los te maken. Hij lichtte het dak er af, zette zich in de kooi, en liet zich toen drijven, wel wetend dat het schip toch spoedig zinken zou.

Nauwelijks was hij in het water, of hij zag iets langs zijn bootje drijven. Snel greep hij er naar, en dat was mijn behoud. Ik begrijp dat zijn sterke hand mij uit het water hief, en mij in het vreemde schuitje plaatste. Hij beproefde ook iets tot mij te zeggen, maar de storm belette mij het te verstaan. Bovendien was ik zoo ontsteld, dat ik geen woord kon uitbrengen.

Zoo ongeveer is het toegegaan, voor zoover mij later is gebleken.

Een half uur, denk ik, dreven we zoo in zee voort. Het ging ontzettend snel, en de kille nachtwind snerpde door mijn weinige, natte kleeven. Gelukkig gingen we in de goede richting, landwaarts; dat bleek toen we in de verte een lichtje ontwaarden. Mijn reismakker gaf een schreeuw van vreugd.

Een korte poos nog en ik voelde een hevigen schok. Daarna bemerkte ik dat we stil lagen. De onstuimige zee had ons op het strand geworpen. De Heer had het zoo bestierd, dat wij op een vlakke plaats tusschen de rotsen beland waren. Hij zou ook verder helpen.

Wij klappertandden beiden van koude, en ik begon luid te schreien en om vader en moeder te roepen. Doch mijn redder zei: „Stil kind; wees blij, dat we er het leven hebben afgebracht. Met Gods hulp zullen we verder zien.”

Gelukkig konden we het lichtje nog altoos be-

speuren. We gingen er in het donker op af, doch niet zonder telkens te struikelen en dikwijls te vallen over de steenen die verspreid lagen. Naderbij gekomen riepen we zoo hard mogelijk om hulp, wat spoedig beantwoord werd door het schor gefluf van ettelijke honden. Een oogenblik later flikkerde het schelle licht uit een lantaarn dicht bij ons. En een stem riep in goed Hollandsch: „Wie daar? Kom nader!”

Dat deden we, en kwamen zoo weldra te staan voor den man met de lantaarn. Hij had een der honden bij zich, die wel een wolf geleet, doch zag er zelf vriendelijk en goedig uit. Hij droeg ter beschutting een zware regenjas en op het hoofd een zuidwester.

Blijkbaar begreep hij dadelijk hoe wij hier kwamen. Hij wisselde een paar woorden met mijn reisgenoot, en sprak toen:

„'t Is geen weer om buiten te staan praten, we zullen binnen het verder afdoen.”

Weldra stonden we in een eenvoudig maar huiselijk woonvertrek, waar het heldere licht brandde, dat wij door een half geopend luik hadden zien schitteren. Hoe verkleumd en verschrikt ik ook was, toch nam ik alles om mij heen nieuwsgierig op.

Intusschen was ook de vrouw des huizes, nog in haar nachtgewaad, binnengekomen. Zij had een even vriendelijk voorkomen als haar man, en begon dadelijk ons van droge kleeven te voorzien. De man maakte intusschen het vuur aan en zette water op. Het duurde niet lang, of we kregen elk een

grooten kop koffie, waarin rijkelijk brandewijn was gemengd. En ik kan mij niet herinneren, dat ooit iets mij zoo gesmaakt heeft als die warme drank in dien killen nacht vol verschrikking. Ik dacht nog telkens aan mijn ouders en riep om hen. Maar weldra kreeg ik een onweerstaanbaren slaap, uit welken ik eerst ontwaakte, toen het al lang dag was.

Inmiddels was met behulp van den knecht ook voor den anderen schipbreukeling gezorgd. Op diens kleeren vertoonden zich bloedvlekken. 't Bleek dat hij aan den hals was gewond door een val, toen hij probeerde het kippenhok los te krijgen. Ook hij werd te bed gebracht, en toen de dag weder aanbrak konden we beiden God danken voor Zijn goede hand over ons. Of wij 't ook deden? Ik zeker niet. Ik had het trouwens nooit geleerd. Ik dacht slechts aan vader en moeder en waar die nu wel zijn zouden.

Hoe de goede huisvrouw voor mij kleeren gevonden had die mij zoo goed als pasten, was mij een raadsel, dat eerst later werd opgehelderd. Ik had ook nog geen gelegenheid gehad hem goed op te nemen, veel minder hem te bedanken, die zoo veel voor mij gedaan had. Eerst tegen den middag maakte ik met hem kennis, niet zoozeer meer van nabij als wel nauwkeurig. Hij zag er vreemd uit. Zijn jas en andere kleeren waren hem blijkbaar veel te groot. Daarbij was zijn hoofd verbonden. Toch bespeurde ik, dat het een jongmensch moest zijn en iemand van vriendelijk en innemend uiterlijk.

Op het schip had ik hem nooit gezien. Hij reisde

alleen, had getracht zijn lijf te bergen en verder nog gered wat hij kon. Terwijl wij een goeden maaltijd verorberden, praatte hij gezellig en deed zijn best, al begreep ik dat toen niet, om mij mijn ouders een oogenblik te doen vergeten. Dat echter gelukte niet. Telkens barstte ik weer in tranen uit en riep: „Vader, moeder, kom toch!” Ook de vriendelijke toespraak van den gastheer en zijn vrouw hielp niet.

Ik kreeg eenige hoop toen de eerste zeide: „Misschien zijn er nog meer uit de schipbreuk gered. De storm mindert en ik zal eens gaan zien!”

Hij vertrok, vergezeld door mijn reisgenoot. Ze bleven uren uit. Eindelijk zag ik hen naderen. Maar zij hadden niemand bij zich, en weldra kreeg ik de boodschap, dat er noch van het schip noch van de opvarenden iets te zien was. „Ze zijn zeker ergens anders geland,” zei de man des huizes.

Ik was te jong om te begrijpen, dat hij dit slechts zeide om mij te troosten, en er zelf weinig van geloofde. Die twijfel is dan ook in allen deele bevestigd. Want van schip noch reizigers is ooit meer iets gehoord. Een enkele nacht had mij tot wees gemaakt.

Nog een dag of drie gingen de beide mannen er telkens op uit, om, nu de storm bedaard was, te zien of nog iets van ons schip viel te ontdekken. Toen gaven zij het maar op, en trachtten zij mij te troosten met de zeer vage hoop, dat het vaartuig elders zou zijn aangekomen.

Aan den morgen van den vierden dag miste ik

bij het ontbijt mijn reisgezel. Zoo ik hoorde, was hij al vroeg vertrokken en zou vooreerst niet terugkeeren. Dit speet mij zeer; al was ik ook nog te jong om ten volle te begrijpen wat hij voor mij had gedaan, en had mij reeds eenigszins aan hem gehecht. Ik weende bijna heel den dag. Vergeefs was al wat mijn vriendelijke verzorgers deden om mij te troosten.

Wat den jongen man bewogen had zoo spoedig te vertrekken, vernam ik eerst veel later van onzen huiswaard. Mijn tochtgenoot was, gelijk wij, op op reis naar Indië toen hij schipbreuk leed. Hij deed de reis in het gezelschap van een heer, die groote zaken in Indië had.

Om zooveel doenlijk zekerheid te krijgen en dan te zien wat te doen, had mijn reismakker zich zoodra mogelijk naar Kaapstad begeven. Aan de kust blijven kon hij toch niet. Of ik hem ooit weer zou zien was zeer onzeker.

De man, in wiens huis ik zoo gastvrij was opgenomen, was een van Hollandschen stam, die veel met Nederlanders had omgegaan, altijd onze taal sprak en zijn huis zooveel mogelijk op de oude, Hollandsche wijs had ingericht. Hij bekleedde den post van kustwachter en had, spijt hulp van een knecht, nog dikwijls handen vol werk. Hij was een vlijtig, zeer vriendelijk en goedhartig man, die voor mij deed wat hij kon.

Wat zijn echtgenoot betreft, die geleek volkomen op haar echtgenoot. Mijn eigen moeder kon niet beter voor mij gezorgd hebben dan deze vrouw, die mij toch geheel vreemd was. In één woord, man en

vrouw deden hun best om mij mijn leed en verdriet te doen vergeten.

Ruim twee jaren vóór onze schipbreuk hadden de goede lieden hun eenig kind, een dochtertje ongeveer van mijn jaren, door den dood verloren. Toen ze mij dit vertelden, werd mij meteen gezegd, dat ik nu de kleeren van dit meisje droeg, over wie zij mij dikwijls spraken. Al heb ik haar nooit gekend, toch heeft haar leven groote gevolgen voor mij gehad. De gedachte aan haar werkte zeker mee om mij zulk een vriendelijke ontvangst te bereiden, en deed zelfs nog meer. Want de herinnering aan hun geliefd kind was het gewis, die man en vrouw er toe bracht mij bij zich te houden en voor mij te zorgen. Waarschijnlijk hoopten zij zoo eenige vergoeding te vinden voor het geleden verlies.

Intusschen, dat ging maar niet zoo zonder meer. De kustwachter moest te Kaapstad gaan vertellen wat er was voorgevallen, en ook meêdeeling doen, dat hij bereid was voor mij te zorgen. Dit werd hem gaarne vergund, mits er eerst naar Nederland over mij werd geschreven. Dat nu was nogal moeilijk. Want, als gezegd, ik had weinig geleerd en had mij ook met weinig bemoeid. Zoo wist ik zelfs niet met zekerheid te zeggen waar en wanneer ik geboren was, en hoeveel voornamen ik had. Op allerlei vragen, die mijn verzorgers deden, had ik geen antwoord. Daarbij kwam, dat mijn ouders in Nederland steeds reizende en trekkende waren geweest en ik van mijn familie weinig afwist.

Gelukkig waren mijn kleeren, die ik in den nacht

van de schipbreuk had aangehad, zorgvuldig bewaard. Bij het nazien daarvan deed de huisvrouw een ontdekking, die op veel antwoord gaf. In mijn onderkleeren werd namelijk in een zakje een omslag van geolied papier gevonden. Daarin bleek te zitten een stukje perkament, dat allerlei bijzonderheden vermeldde, zooals mijn naam, geboorteplaats enz. Blijkbaar had mijn goede vader uit voorzorg zoo gedaan voor het geval, dat ik op reis eens mocht afdwalen. Dat wij zoo plotseling en voor goed zouden gescheiden worden, had hij zeker niet verwacht.

Zoo kon dan naar Nederland worden geschreven. Doch het blijkt weinig te hebben gebaat. Niemand scheen — gesteld dat er al antwoord kwam — lust te hebben mij zich aan te trekken. Zoo konden dan mijn verzorgers hun plan volvoeren, en werd ik als kind in hun huis opgenomen.

„We hopen, dat je het hier goed hebben zult,” zei de huisvrouw. „Je heet Lina en zoo heette ons lief meisje ook. Nu ben je in haar plaats gekomen. Je moet ons nu maar oom en tante noemen.”

Ik had hier niets tegen. Mijn lieve ouders kon ik echter niet vergeten en dat behoefde ook niet. Integendeel, dikwijls moest ik mijn pleegouders van hen vertellen en van mijn vroeger leven.

Zooals ik reeds zei, was alles in dit huis op zijn Hollandsch ingericht. Daartoe behoorde ook, dat er een groote Statenbijbel te pronk stond op een lage kast. Het dikke boek had een glanzigen, bruin leeren band en koperen hoeken en sloten. Hoewel het stellig 200 jaar oud was, zag het er

van buiten nog als nieuw uit. Het werd trouwens in hooge eer gehouden en elken dag trouw gebruikt. Van binnen kon men dan ook wel zien, dat deze Bijbel al eeuwen had dienst gedaan.

Om vele redenen wil ik van dien Bijbel nog wat meer vertellen. Vele uren heb ik er mee doorgebracht. Het was voor mij een geheel nieuw en vreemd boek, waar ik vroeger zelfs nooit van gehoord had. Als tante in de keuken bezig was, kon ik mij zoo prettig den tijd korten met het bekijken van de vele fraaie platen. Ongelukkig wist ik niet wat ze voorstelden en ik maakte het mijn pleegouders misschien wel eens lastig, als ik tijdig of ontijdig hun vroeg wat of deze of die plaat beteekende. Doch het verdroot hun nooit mij uitlegging te geven, wel te weten voor zoover zij daartoe in staat waren, wat niet altijd gemakkelijk was. Want zij gebruikten allerlei uitdrukkingen aan den Bijbel ontleend, waarin zij goed thuis waren. Doch ik begreep het dikwijls niet.

Ik kreeg allengs lust om zelf ook wat in den Bijbel te lezen. Doch vooreerst ging het niet makkelijk. De oude, zoogenaamde Duitsche letters waren mij vreemd en vele woorden, naar de spelling in vroeger tijd, duister. Toch begon ik er allengs iets van te begrijpen, waartoe ook meehielp, dat mijn nieuwe oom elken morgen en elken avond een hoofdstuk uit den Bijbel voorlas. Zoo maakte ik mij ongemerkt ook wat eigen van den inhoud van het Boek, en dat legde den grond voor nog meer.

Meermalen merkte ik op, dat voor en achter in

onzen Bijbel een aantal bladen waren gebonden, de voorste beschreven, de achterste grootendeels nog wit.

In het eerst lette ik er niet veel op, doch bij het toenemen der jaren werd dit anders. Het eerste blad bevatte bovenaan het volgende vers:

Dees naemen zijn hier neergestelt,
 Dat aen het nakroost sij gemelt
 De stam, waer dat ze uit zijn gesprooten.
 Godt schenk de groene boom veel looten!
 Word uyt dit boeck het nageslagt
 Een rijke segen aengebracht,
 Wanneer ze daarin ijverig leesen
 Wat hun tot eeuwig heyl mag weesen.

Uyt Holland quam ick naer dit strant,
 Geleyt door 's Heeren goede hant,
 Ook in dees wilde, verre strecken
 Is ons Syn magt en trouw gebleeken.

Daar onder stond de naam Willem Huiberts en die van zijn vrouw. Dan volgde een lijstje van vier zonen en drie dochters, waar boven stond: Dit zijn de kinderen, die de Heere ons gegeven heeft. Bij twee namen stond een aantekening, die vermeldde, dat de dragers dier namen reeds vroeg gestorven waren.

Een der zonen, denkelijk de oudste, had, naar het scheen, den Bijbel geërfd en de lijst voortgezet. Zoo hadden ook zijn opvolgers gedaan. Gerrit Huiberts, Steven Huiberts en nog velen van dien naam. In hun geslacht was de Bijbel, zooals mij

verteld werd, van vader op zoon overgegaan. Het boek, dat dagteekende uit het midden der zeventiende eeuw, was bij erfenis ten deel gevallen aan hem dien ik thans oom noemde, en die ook Willem Huiberts heette. Hij zelf had er maar één kind in te vermelden gehad, het dochttertje dat, zooals ik zei, kort geleden gestorven was.

Maar al werd ook de Bijbel, wat het uiterlijk betreft, geëerd in het gezin van den kustwachter, al werd het zware boek glanzig gehouden, ja, al werd er ook tweemaal daags trouw uit gelezen, toch betwijfel ik zeer of oom en tante verstonden wat we lezen in Ps. 119:

„Uw woord is mij een lamp voor mijnen voet,
Mijn pad ten licht, om 't donker op te klaren.”

De Willem Huiberts van vóór tweehonderd jaar had trouw in dezen Bijbel gelezen, zijn nakomelingen eveneens en de tegenwoordige Willem Huiberts wilde bij die allen niet achterstaan. Maar het was meer als plicht dan uit lust, dat man en vrouw in Gods woord lazen. Over het gelezene werd dan ook nooit gesproken, en het maakte, vrees ik, weinig indruk. Toch leerde ik er veel door.

Naar de kerk gingen we niet geregeld, want het kostte een uur wandelen het naastbijgelegen kerkgebouw te bereiken, en daarbij kon de kustwachter lang niet altijd weg wanneer hij wilde. Van de predikatiën die ik hoorde, begreep ik in het eerst niets, wat ieder vatten zal die bedenkt, hoe ik dusver. was groot geworden.

Vond ik daarom in het begin de kerk de vervelendste plaats ter wereld, toch was ik bijzonder gesteld op de bezoeken, die de dominee ons herhaaldelijk bracht. Wij werden dadelijk vrienden; hij beantwoordde mijn vele vragen, wees mij aan welk gedeelte van den Bijbel ik het eerst lezen moest, en sprak bovenal met mij over Gods genade en liefde voor ons in Christus, onzen Heer. Daarvan had ik eigenlijk nog nooit hooren spreken. Ik luisterde met aandacht, en de dominee beloofde mij, dat ik eerlang bij hem zou mogen komen, om met andere kinderen uit Gods Woord onderwezen te worden. Wel was met elke catechisatie voor mij een uur of vier gemoeid, maar die had ik er graag voor over.

Moeilijker was het de vraag te beantwoorden, hoe ik het gewoon onderwijs zou ontvangen, daar de school nog verder lag dan de kerk. Ik had weinig geleerd, was bij anderen achter, en mijn pleegouders begrepen terecht, dat hierin verbetering moest komen. Eerst beproefden zij zelf mij te onderwijzen, gelijk zij hun dochttertje gedaan hadden. Maar met mij vlotte dat niet. Doch het behaagde den Heer op ongedachte wijze in de behoefte te voorzien.

Op een kwartier afstand van ons huis stond op een hoogen heuvel een houten gebouw, van waar men het volle uitzicht had in de vrije lucht en op de zee. Het diende om weer en wind waar te nemen. Daartoe waren er overdag twee heeren, die des namiddags naar de stad bericht zonden omtrent den wind, de luchtgesteldheid enz. De

heeren kwamen dikwijls bij ons en gebruikten dan meermalen de koffie. Zoo raakte ook ik met hen in kennis.

Natuurlijk hoorden zij ook van mijn lotgevallen, waarin zij veel belang stelden. Zij zelf waren denkelijk Hollandsche Afrikaners, gelijk mijn oom en tante. Op mijn vele wandelingen bracht ik dikwijls een bezoek aan het huisje op den heuvel, waarbinnen allerlei werktuigen stonden van wier inrichting en doel ik niets begreep. Soms zaten we een half uur lang gezellig te praten. Zoo kwam ongezoekt het gesprek op school en leeren. Op een goeden dag stelde een der heeren voor, dat hij nu en dan zou komen en mij onderwijzen.

Oom en tante namen dit in dank aan en ik was recht tevreden, dat ik wat meer te doen kreeg. Mijn vriendelijke onderwijzer gaf mij telkens een taak op, die mij een paar uur daags bezig hield. Ik maakte weldra goede vorderingen, en aan hem heb ik het te danken dat ik later met lezen, schrijven en wat er meer is mij zelf behoorlijk redden kon.

Hoewel alzoo in vele opzichten zoo goed mogelijk voor mij werd gezorgd, toch kwam het niet bij mij op den Heer voor Zijn goedheid dank te zeggen. Dat het God is, die ons het leven, den adem en alle dingen schenkt, hadden trouwens mijn ouders mij nooit gezegd en zelf had ik er nooit aan gedacht.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Verscheiden jaren bracht ik bij mijn pleegouders door, die mij veel liefde bewezen, welke ik hoop niet met ondank te hebben beantwoord. Oom was dikwijls uit. Tante daarentegen was liefst in huis bezig, waarbij ik dan alle gelegenheid had haar te helpen. Ik werd in de huishoudkunst naar behooren onderricht, wat mij later zeer te stade is gekomen. Van tijd tot tijd gingen we met ons drieën een dagje uit, en de herinnering aan die rijen wandeltochtjes is nog een der prettigste uit mijn leven.

Uit mijn oude vaderland hoorde ik al dien tijd niets. Niemand in Nederland bekommerde zich blijkbaar om mij, en met krantennieuws hield ik mij niet op. Het onderwijs mij gegeven had, al was het gebrekkig, mij toch gebaat. Wat de kennis van Gods Woord en den weg tot zaligheid betreft, waar ik vroeger niets van wist, was de dominee zoo over mij tevreden, dat hij mij een zijner beste leerlingen noemde.

Maar al was ook de dominee over mij voldaan, al kende ik nu ook vele teksten en psalmen, ja geheele hoofdstukken des Bijbels van buiten, toch was welbeschouwd mijn leven niet in den dienst des Heeren. Ik wist nu welke de goede weg tot het eeuwige leven was: ik had een verstandelijke kennis, mijn hoofd was er van vervuld, maar niet mijn hart.

En daar uit het hart de uitgangen des levens zijn, kon het niet anders of mijn leven ging mijnerzijds buiten God om.

Of [mijn pleegouders het ook zoo inzagen, betwijfel ik zeer. Ik vrees dat het hun evenzoo ging als mij, en meer hun hoofd dan hun hart de vreeze Gods kende. Althans zij spraken er met mij zelden of nooit over. Zoo was de predikant de eenige, van wien ik iets hoorde over de noodzakelijkheid van bekeering en geloof.

Kort na mijn zestienden verjaardag gebeurde er iets, dat bij ons niet veel voorkwam. Wij ontvingen namelijk bezoek van een vreemdeling. Het was blijkbaar iemand van goeden stand. Hij had een lang gesprek met oom. Wat daarin verhandeld werd vernam ik spoedig.

De heer Jansens was een koopman, woonachtig in Nederland, die plantages bezat in Oost-Indië op Java. Om deze te bezoeken had hij de verre reis ondernomen, doch was onderweg ziek geworden. Toen hij wat herstelde had de scheepsdokter hem aangeraden de reis vooreerst niet te vervolgen, maar aan de Kaap, waar men toch landde, eenige weken te blijven, of liever zoo lang tot hij geheel beter zou zijn. Daarna kon hij dan den tocht voortzetten. Er gingen toch telkens schepen van de Kaap naar Indië. Tijdens zijn verblijf moest hij rust hebben, veel frissche lucht en een mooie omgeving.

Mijnheer Jansens volgde dezen raad op, te meer daar hij in Kaapstad verscheiden vrienden had. Toen een van deze hoorde hoe de zaken stonden, zeide hij tot den koopman, dat hij wellicht iets voor

hem wist en vertelde hem van den kustwachter. „Dat is juist wat je hebben moet,” zei Jansens' vriend. „Als de man je wil herbergen ben je meteen goed geholpen.”

Hoewel oom eerst niet veel zin had in de zaak — voor zijn brood behoefde hij het niet te doen — liet hij zich voor veel geld en veel goede woorden overhalen, den nieuw gekomene tijdelijk een kamer af te staan. Tante en ik zouden hem dan bedienen, wat echter hoofdzakelijk op mij neerkwam, daar mijn pleegmoeder liefst in de keuken bleef.

Onze nieuwe gast was, gelijk ik zei, een aanzienlijk, vermogend man, en men kon merken, dat hij dit maar al te goed wist. Gelukkig wist hij ook dat men hem hier een gunst bewees, wel beschouwd. Daardoor misschien kwam het, dat hij zich nogal toeschietelijk en gemeenzaam betoonde. Men kon echter altijd merken, dat hij den afstand wel wist te bewaren.

Het was mijn taak den heer Jansens tot gids te dienen en te begeleiden op de vele wandeltochtjes, die de dokter hem had voorgeschreven. Ik vond het hoogst vervelend, want mijnheer, die reeds bejaard was en daarbij zwak, liep zeer langzaam, kon geen heuvels beklimmen en -- wat 't ergste was -- hij sprak in het begin bijna geen woord.

Na een paar weken echter kwam er onverwacht verandering. Mijnheer Jansens namelijk werd bepaald ziek. De geneesheer zei, dat het wel spoedig beteren zou, mits de zieke te bed bleef. Nu had hij meer verzorging noodig, en die kwam grootendeels op mij neer. Gelukkig eischte mijn taak geen bijzondere

inspanning. Alleen klaagde de zieke tegen oom en tante of wie hem bezocht en ook tegen mij schrikkelijk over verveling. Ik bedacht nu hem van tijd tot tijd iets voor te lezen. Doch daartoe had ik een boek noodig, en het eenige boek in huis was de Bijbel.

Ik wist niet of mijnheer daarvan zou gediend zijn, en vroeg daarom mijn vriendelijken leermeester een boek terleen. Hij was dadelijk bereid, en mijnheer Jansens vond goed dat ik hem wat voorlas, zonder zelfs eerst te vragen wat boek het was. Ik kan mij dat ook nu niet meer herinneren, maar wel dat ik er weinig of niets van begreep. Wat mijn toehoorder betreft, die viel meestal tijdens het lezen in rustigen slaap, zoodat mijn werk althans niet geheel vruchteloos was.

Maar na een dag of vijf begon mij dat toch te verdrieten, temeer als ik bedacht dat mijnheer Jansens wel maanden blijven kon. Ik besloot het eens met mijn boek, den Bijbel, te beproeven, doch zonder den zieke dit vooruit te zeggen.

Doch dat liep mis.

Want, toen mijnheer, die klaar wakker lag, mij met het dikke boek zag binnenkomen, riep hij uit:

„Wat breng je daar, meisje? 't Lijkt wel het wetboek van Kaapland.”

„'t Is onze Bijbel,” zei ik glimlachend.

„De Bijbel!” riep mijnheer Jansens verwonderd. „Waar moet die voor dienen? Je kunt de moeite sparen. Ik ben toch niet te bekeeren.”

Ik zag hem aan, eveneens verwonderd. Zoo iets was bij mij in 't geheel niet opgekomen. Misschien be-

greep mijnheer dat. Althans hij zei wat vriendelijker:

„Nu, wat mij betreft, ga je gang. Allicht is wat ik te hooren krijg even goed, als dat vervelende boek van gisteren.”

Ik sloeg het Oude Testament op, de geschiedenissen der Profeten Elia en Elisa, die ik pas met groot genoegen weer had gehoord. Ik las een paar hoofdstukken tot de zieke weder was ingeslapen. Den volgenden dag ging het evenzoo. Den derden koos ik uit het Nieuwe Testament het vijftiende hoofdstuk van Lukas en wat volgt. Tot mijn verwondering sliep mijnheer nog niet, toen ik reeds drie hoofdstukken gelezen had. Ik meende hem zacht te hooren zeggen: „Wat is dat lang geleden.” Ik begreep, dat hij doelde op zijn verre kindsheid, toen hij zeker ook uit den Bijbel was onderwezen.

Zoo ging het verscheiden dagen voort. Mijnheer Jansens sprak nooit een woord over het gelezene, maar had er ook niet tegen, dat ik geregeld uit den Bijbel voorlas.

Drie weken later was de zieke hersteld. De wandelingen konden weer beginnen als vroeger. Thans zag ik er echter minder tegen op, want mijnheer was in zijn ziekte merkbaar veranderd. Dat merkte ik het best op onze tochtjes. Hij was niet langer hooghartig en zwijgend, maar praatte gemeenzaam en schertste zelfs nu en dan. Hij begon ook belang in mij te stellen. Althans hij vroeg mij naar mijn ouders, toen hij wist dat de kustwachter en zijn vrouw slechts mijn pleegouders waren. Ook moest ik hem vertellen, wat ik nog

van mijn leven in Nederland wist. Vooral wilde hij weten — ik begreep niet waarom — hoe ik op zulk een afgelegen plaats zoo goed was onderwezen. Hij luisterde belangstellend naar al wat ik zei, maakte zijn opmerkingen, en bedankte mij niet zelden voor de genotrijke wandelingen.

Eens vertelde ik hem van den dominee en de catechisatie. Ik sprak over beide met veel ingenomenheid, en het viel mij zeer onaangenaam, toen hij tot bescheid koeltjes vroeg:

„Vind je die lessen wezenlijk aangenaam?”

„Ja zeker, mijnheer,” antwoordde ik driftig.

„Nu wees maar bedaard, ik gun het je van harte, maar waarvoor is het eigenlijk noodig? Men kan toch wel een goed en braaf mensch zijn zonder zich met godsdienst en kerk in te laten.”

Ik was zelf nog te zeer een vreemdeling op den goeden weg dan dat ik mijnheer Jansens behoorlijk kon antwoorden. Toch zei ik:

„Daar twijfel ik aan, mijnheer. Wij zijn van nature zondaren en verdorven. Al het goede in ons is niet ons eigen werk, maar Gods werk. En nu wordt mij door den dominee geleerd, hoe wij kunnen doen wat God welbehaaglijk is.”

„Hoe weet hij dat?” vroeg mijn medewandelaar snel en scherp.

„Wel uit den Bijbel.”

„Altijd maar die Bijbel!” riep mijnheer Jansens verdrietig. „Daar heb ik nu weken lang elken dag uit gehoord. Maar het heeft mij niet wijzer gemaakt.”

Ik was weer om een goed antwoord verlegen, en kon alleen zeggen:

„Onze dominee leert ons, en ik geloof dat hij gelijk heeft, dat de Bijbel meer ware wijsheid bevat dan alle wijsheid van menschen samen.”

Mijnheer Jansens zei hier niets op, en bracht het gesprek op een ander onderwerp.

Als ik nu, na zooveel jaren, nog eens nadenk over de dagen van toen, treft het mij altijd, hoeveel menschen er zijn, die goed en braaf heeten bij de wereld en toch eigenlijk geheel buiten God leven, ieder op zijn eigen wijs. Ik was destijds nog jong, en toch had ik reeds velerlei menschen leeren kennen, op wie allen, vrees ik, toepasselijk was wat ik zei.

Mijn ouders hadden geheel buiten God en Zijn dienst geleefd. Ik geloof zelfs, dat noch vader noch moeder ooit een oog in den Bijbel geslagen hadden. Naar een kerk te gaan kwam evenmin in hen op als naar de Noordpool.

Bij mijn pleegouders stond het weer geheel anders. Zij lazen de Schrift trouw, gingen ook, als het kon, ter kerk, maar toch kreeg ik telkens den indruk, dat hun hart er niet bij was. Godsdienst te hebben paste, meenden zij, bij een fatsoenlijk leven, was nuttig en een oudvaderlijk gebruik. Dieper ging het niet.

Mijn leermeester wederom hield zich opzettelijk buiten alles wat verder en hooger ging dan de dingen van dit leven. Voor den dienst des Heeren was hij volmaakt onverschillig. Hij zag er kwaad noch goed in.

Mijnheer Jansens eindelijk was beslist vijandig aan de waarheid, die naar de godzaligheid is. Om

vele redenen hield hij zich bij ons in. Doch hoe het in zijn hart was bleek soms maar al te duidelijk.

Zoo wandelden ze allen op een verkeerden weg, doch verschillend. Maar het einde moest toch droevig zijn.

Toen mijnheer Jansens ziek werd, was er dadelijk op zijn verzoek naar zijn vrouw in Nederland geschreven. Om vele redenen was het plan geweest, dat hij alleen eerst op reis zou gaan, terwijl mevrouw later zou vertrekken, als zij lust had Indië te zien. Doch zooals het nu stond, vond hij het begrijpelijkerwijs wenschelijk, dat zijn vrouw bij hem was. Hij liet haar verzoeken met de eerste de beste scheepsgelegenheid naar de Kaap te komen, om dan later zoo mogelijk samen naar Java te gaan.

Brieven waren in mijn jongen tijd langer onderweg dan thans; ook het reizen eischte meer tijd. Een en ander maakte, dat het geruimen tijd duurde, eer aan den brief gevolg kon worden gegeven. Maandenlang moest de heer Jansens op zijn vrouw wachten. Mijn pleegouders lieten zich na veel praten bewegen hun kamers nog een tijdlang af te staan, wat mijnheer Jansens blijkbaar zeer waardeerde. Als bewijs daarvan betaalde hij niet alleen zeer ruim, maar vereerde mij ook een prachtig halsnoer, mooier dan ik ooit iets bezeten had.

Ik kan mij nog herinneren, hoe ik in gespannen verwachting de komst van mevrouw Jansens tegemoet zag. Ik geloof, dat het bij tante evenzoo was, die het allesbehalve leek, dat een vreemde vrouw wellicht de geheimenissen van keuken en kelder zou binnendringen.

Ik had mij mevrouw Jansens voorgesteld als een vrouw, die paste bij zulk een man, deftig en statig, koel en afgemeten, trotsch bovenal en kloek van voorkomen. Doch gelijk het meer gaat met zulke voorstellingen, ze kwamen niet uit. Want toen mevrouw Jansens eindelijk verscheen, zag ik bij de eerste ontmoeting een klein, bejaard vrouwtje, door ouderdom reeds wat gebogen, met sterk grijzend haar en gegroefde trekken. Des te meer moest het mij treffen, dat zij zich zoo opgedirkt had, een woord, dat ik heb onthouden uit mijn jongen tijd, toen ik nog met het paardenspel reisde. Dezelfde overlading als bij de spelers in het circus vertoonde ook mevrouw Jansens. Haar voorkomen verplaatste mij door den opschik ineens weer in den ouden tijd.

Mijn eerste gedachte, toen ik mevrouw Jansens zag, was — zelfzuchtig genoeg — aan mijn belang. De gedachte kwam namelijk bij mij op, of het mooie halssnoer ook van mevrouw afkomstig kon zijn of door mijnheer eerst voor haar bestemd. Het laatste bleek naderhand zoo te zijn.

Trotsch was mevrouw in het geheel niet. Haar gebrek was naast de pronkzucht een zekere luiheid. Liefst voerde zij niets uit dan zich bemoeien met allerlei kleinigheden en met dingen, die haar niet aangingen. Zij was jegens iedereen vriendelijk, babbelde met elk, en scheen zich zeer te verbazen, dat oom en tante hiervan niet gediend waren. Toch was dit zoo. Na een dag of wat had mevrouw het zelfs geheel bij tante verbruid, door haar pogen om in alle kamers, tot alle hoeken en in de keuken, de keuken vooral, door te dringen. Wel ging dit

alles in vriendelijkheid, maar de vrouw des huizes was zoo min van mevrouw Jansens als van haar gesnap gediend. Op een avond hoorde ik zelfs, hoe tante aan oom voorstelde het echtpaar de huur op te zeggen.

Oom echter was daartoe nog niet dadelijk genezen, en dat was maar goed ook. Want twee dagen later gebeurde er iets, hetwelk toonde dat mevrouw niet alleen haar tong maar ook haar oogen uitnemend wist te gebruiken.

In de huiskamer hing namelijk een groote, ouderwetsche lamp, lastig in het gebruik en bijna opgesleten. Meer uit gemakzucht dan uit nood had men zich dusver met deze lamp beholpen. Mevrouw Jansens merkte hoe de zaken stonden, en op een goeden dag kwam uit Kaapstad een groote kist, waarin een prachtige lamp zat. De toelichting bij de komst van dezen lichtdrager gaf de heer Jansens zelf. Zijn vrouw, zeide hij, was zoo dankbaar voor de goede ontvangst hem en haar hier te beurt gevallen, dat zij een klein bewijs van erkentelijkheid wou geven. 't Was werkelijk een prachtig geschenk, en oom en tante konden dan ook moeilijk anders doen, dan een vriendelijk gezicht zetten en beleefd dank zeggen. De lamp deed al aanstonds zulke goede diensten, dat de vrede tusschen de beide vrouwen geteekend werd, mits mevrouw buiten de keuken bleef, wat zij wel niet beloofde, maar toch deed.

Zelden heb ik twee menschen gezien, die zoo weinig bij elkaar schenen te passen, als mijnheer en mevrouw Jansens, en dit zoowel naar het uiterlijk

als naar den geest. Ik heb daarvan reeds gesproken. Mijnheer b.v. reisde met niet meer dan twee koffers; mevrouw bracht er zes mee benevens een aantal doozen en pakken, waar later nog andere bijkwamen. Mijnheer groette alleen als hij het bepaald niet laten kon, mevrouw had voor ieder een vriendelijk knikje of als 't voorkwam een handdruk en een woord van welkom. De man was in het gewone leven even degelijk als mevrouw onbeduidend.

Op één punt echter waren die twee volmaakt gelijk: beiden leefden buiten God, en wilden van Zijn dienst beslist niets weten, al was ook de man bepaald vijandig en de vrouw meer onverschillig. Hoe het bij haar stond, merkte ik reeds een paar dagen na haar aankomst. Zij trad de huiskamer binnen, juist toen ik den grooten Statenbijbel open voor mij had, om iets na te lezen voor de catechisatie.

„Wel verbazend,” sprak zij, „wat een dik boek hebt ge daar! En nog wel met koperen sloten. Zeker uit een of ander klooster.”

„'t Is de Bijbel,” antwoordde ik, lachend om haar onderstelling.

„O, dat boek waaruit gij mijn man hebt voorgelezen. Ik zou geen lust hebben er elken dag naar te luisteren. Maar voor een jong meisje is het, dunkt mij, heelemaal niets. Ik zou het er liever eens goed van nemen, altijd in het behoorlijke, dan mijn jonge jaren met al die vroomheid te bederven. Dat komt misschien later te pas, als je oud zijt; ofschoon — ik ben niet jong meer en toch niet vroom.”

En zij barstte uit in een schaterlach, die mij

echter zeer hinderde. Ik wist nu wat van mevrouw Jansens te denken.

Ik had gedacht, dat, nu mevrouw er was, de wandelingen met mijnheer zouden ophouden en ik beiden alleen in huis zou bedienen, doch daarin vergiste ik mij. De heer Jansens bleef wel zijn gewone tochtjes maken, en nam meestal zijn vrouw mee, maar stond er op dat ook ik hem zou vergezellen. Het heette, dat dit was om tot gids te dienen, maar daar geloofde ik weinig van. Eerlang zou blijken, dat er een geheel andere reden voor was.

Verscheiden weken gingen voorbij, waarin tante en ik voor de gasten uit Nederland hadden te zorgen. Had het aan mijnheer gelegen, ik geloof dat zij nog veel langer zouden gebleven zijn. Maar mevrouw dacht er anders over.

„Het is hier goed en best,” zei ze eens tot tante en mij, bij een praatje in de huiskamer, „maar er is hier geen schouwburg, geen partijen, 't ontbreekt hier aan variatie. Ik droog heelemaal uit.”

Daar ik nog nooit een uitgedroogd mensch gezien had, keek ik haar nieuwsgierig aan, maar kon niets bijzonders bespeuren, en de dame ging voort:

„En kon men nu nog maar eens iemand opzoeken of bezoek ontvangen, dan ging het nog. Maar dat ontbreekt ook. Wat moet ik beginnen!”

Tante kon niet nalaten te lachen, al was zij ook inwendig boos. Dat merkte ik, toen zij vrij scherp zei:

„Houd mij ten goede, maar die variatie waar u van spreekt, kan hier vanzelf niet wezen. Dat wist u

vooruit. Ik dacht, dat mijnheer rust en stilte noodig had en daarvoor hier kwam. Anders hadden wij liever geen kamers verhuurd."

Mevrouw zweeg hierop, ook toen tante vervolgde:

„En wat bezoek aangaat, elk zijn zin, maar ik verlang niet meer dan hier nu komt. Ik denk maar aan wat in den Bijbel staat:

„Verlos mij, Heer, van 's menschen overlast."

„Nu ja," riep mevrouw Jansens verstoord. „Er staan zooveel dwaasheden in den Bijbel! Wat hebben we daarmee noodig!"

Tantes eenig antwoord was een blik vol verontwaardiging, dat iemand zoo over den Bijbel dorst spreken. Van dat oogenblik was het dan ook tusschen mevrouw en tante uit, en kon ik voorzien, dat de eerste niet lang meer bij ons vertoeven zou.

Jegens mij bleven beiden, mijnheer Jansens en zijn vrouw, echter even vriendelijk als vroeger; zij beloonden mij voor mijn diensten nogal eens met fraaie geschenken. Ook spraken zij veel met mij, en vroegen of ik wel lust zou hebben vreemde talen en muziek te leeren.

Van den dominee, de catechisatie en de kerk repton zij echter zelden of nooit. Zij schenen het dwaas te vinden, dat ik er heen ging. Tweemaal tijdens hun verblijf bracht de predikant ons een bezoek, en ontmoette daarbij ook ongedacht den heer Jansens, die daar juist niet op gesteld scheen, en spoedig heen ging. Later zeide hij tot mij: „Die dominee is een knap en vriendelijk man. Maar ik kon toch niet met hem opschieten."

Op een morgen werd oom bij mijnheer en me-

vrouw boven geroepen. Dit was zoo iets zeldzaams, dat het wel mijn aandacht trekken moest, te meer daar oom ongewoon lang uitbleef. Toen hij beneden kwam stond zijn gezicht zeer ernstig. Hij wenkte mij, en we gingen samen in de huiskamer waar tante was.

„Ik moet je eens iets heel gewichtigs vertellen,” sprak mijn pleegvader. „Mijnheer Jansens en zijn vrouw gaan denkelijk over veertien dagen naar Indië, om daar een poos te blijven. Nu zouden zij gaarne willen, dat Lina hen vergezelde, ze spreken van je met veel lof; (dit was tot mij) zij zou dan bij hen moeten blijven tot zij teruggaan. Zij reist met hen mee en komt zoo hier weerom. Maar voor alles dien ik te weten, hoe Lina zelf er over zou denken.”

Ik was zoo verrast door dit onverwachte bericht, dat ik niet in staat was eenig antwoord te geven, en oom strak aanzag als om wijsheid van hem te ontvangen, tot tante het woord nam en zei:

„Ik begrijp best, dat Lina wat versted staat, en niet weet wat zij zoo dadelijk antwoorden zal. Het zou mij net zoo gaan. Laten we daarom voor 't oogenblik niet verder spreken, maar over de zaak eens nadenken. De nacht brengt tijd en raad, en de Heer geve ons een recht inzicht wat te doen.”

Zoo gezegd zoo gedaan. Maar over iets anders spreken vlotte dien dag niet meer. Het was alsof ons allen iets drukte. Den volgenden avond zaten wij weer bijeen, en ik moest nu zeggen hoe ik over het plan dacht. Ik vroeg echter aan oom en tante dringend zich eerst uit te spreken. Zij

waren zoo vriendelijk dit te doen. Zoo wist ik dan al heel spoedig, dat beiden niets liever wenschten dan dat ik het voorstel van den heer Jansens zou afwijzen.

Dit was mij genoeg, en ik verklaarde mij dadelijk daartoe bereid. Doch oom sprak: „Niet zoo haastig. Onze wensch kon wel eens niet in jouw belang zijn, en dat moeten we overwegen. Wij hebben je indertijd met liefde opgenomen, en geen van ons heeft, geloof ik, daar ooit spijt van gehad. Zoolang je hier blijft kan alles goed gaan, maar wij zijn sterfelijk. Komen wij te vallen, dan sta je alleen. Geld en goed kunnen we je weinig nalaten, dus zou je voor je zelf moeten zorgen. Hoe meer je nu van de wereld en het leven ziet en weet, hoe meer je leert en kent, hoe beter het is. Hier is daartoe weinig gelegenheid. Daarom zou het zeker voor je heel nuttig zijn eens een jaar in een andere omgeving te wezen, aanzienlijken lieden van dienst te zijn die van je houden, allerlei willen laten leeren, en die mild zijn bovendien. Binnen een jaar hebben we je, zoo God wil, toch weer bij ons.”

Tegen ooms redeneering viel — ik moest het erkennen — weinig in te brengen. Eigenlijk bleven we het liefst bij elkaar, doch voor het andere pleitte ook veel. En toen oom en tante mij ernstig verzekerd hadden, dat zij in mijn eigen belang de reis goed vonden, werd besloten dat ik gaan zou. Er lag een schip te Kaapstad, dat over veertien dagen zou vertrekken, en ons mee kon nemen. Ik zou dan met mijnheer en mevrouw de reis naar Java doen,

daar een poos bij hen blijven en dan met hen terugreizen tot de Kaap. Zoo was alles bepaald.

Na een hartelijk afscheid van mijn pleegouders en vrienden, aanvaardde ik de reis. Ons logies was zeer geriefelijk ja weelderig ingericht. Ik verbeeldde mij, dat ik een aangename reis zou hebben, maar hierin bedroog ik mij eenigszins.

Toen ik namelijk een dag in zee was, begon ik mij plotseling mijn eerste groote zeereis te herinneren, die zoo schrikkelijk voor velen geëindigd was. Eensklaps bedacht ik, hoe het wel weer zoo gaan kon. Die gedachte liet mij niet meer los. 't Was alsof een donkere wolk boven mij zweefde en ik niet vroolijk kon zijn. De geheele reis door bleef het zoo. Ik dacht steeds aan mijn vorige groote reis, en toen er een storm opstak, meende ik vast en zeker, dat ik opnieuw schipbreuk zou lijden. Daarbij kwamen nu weer allerlei gedachten aan mijn ouders en mijn vroeger leven op, die mij natuurlijk ook al niet vroolijk stemden. Zoo verliepen de dagen vrij eentonig, daar ik in niets belang stelde. Mijnheer en mevrouw deden wat zij konden om mij op te vroolijken. Veel was dit echter niet, wijl mijnheer niet tegen het slingeren van het schip kon, en zijn vrouw herhaaldelijk aan zeeziekte leed. Er waren nog meer reizigers aan boord, maar onze omgang met hen bestond hoofdzakelijk in wat plichtplegingen en groeten. Het kwam mij voor, dat de heer Jansens opzettelijk vermeed met zijn medereizigers in nader aanraking te komen. Wat zijn vrouw betreft, nu zij wegens haar ongesteldheid maar zelden met haar mooie kleeren en opschik

pronken kon, bleef ze liefst maar „binnenshuis”. Alleen van den scheepsdokter kreeg zij elken dag trouw bezoek.

Wij waren, geloof ik, alle drie hartelijk blij toen eindelijk het land in zicht kwam, en wij langs de Javaansche kust naar Batavia voeren. Daar gingen we van boord.

Ik had mij van Java veel voorgesteld. Kort te voren had ik een mooi vers gelezen, dat aldus begon:

O Java, grootvorstin dier landen,
Die, als met saâmgevlochten handen
Zich sling'ren over d' Oceaân,
Die met hun bosch en kruidwaranden
Der zee een krans om 't voorhoofd slaan.

En verder nog:

O vruchtbre en rijkgezegende oorden,
Welk zoon van 't kil en neev'lig Noorden
Schoon hij die bark ¹⁾ en Hollands vlag
Niet naar uw reede volgen mag.

.
Noch onder palm of pisangloover
Uw middaggloed ontschuilten kon,
Brengt niet verrukt zijn groet u over,
O land der kleuren, land der zon.
Als Neêrlands rijkste welvaartsbron.

Dat Java en Indië toch nog meer bezitten dan enkel wat het oog streelt, wist ik ook uit het vers, dat de landen van onze Oost beschrijft als streken:

¹⁾ Een naar Indië varende schip.

Waar 't bamboesriet uit forsche schalmen
Zijn mastbosch bouwt, en cocospalmen
Met suikerplant en Mokka's ooft
Door 't keerkringsvuur wordt rijp gestoofd.

Met al die heerlijkheid zou ik nu kennis maken.
Was het wonder, dat mijn hart sneller klopte, en ik allerlei groote verwachtingen had?

In een open rijtuig reden wij door de prachtige buitenwijken van Batavia. Reeds toen woonden de Europeanen voor het meerendeel niet meer in de oude stad, die te ongezond was, maar in de omstreken. Ook wij moesten daar zijn. Mijnheer Jansens zou voorloopig zijn intrek nemen bij een handelsvriend, die hem had uitgenoodigd.

Al dadelijk bespeurde ik, hoe anders hier alles was dan in Zuid-Afrika. Het groen was veel weelderiger, het boomgewas veel dichter. Daarbij waren hier veel meer donkerkleurigen dan in het Kaapland. Ook de luchtgesteldheid was anders, en kwam mij tamelijk warm voor. De huizen waren ruim, maar meestal laag. In het eerst kreeg ik enkel fraaie buurten te zien. Dat er ook andere waren, werd mij later duidelijk.

Na een langen rit hield ons rijtuig stil voor een groot huis, dat met zijn witte muren mooi uitkwam tegen het groen er om heen. Hooge pilaren droegen een soort van afdak, waaronder door men de deur bereikte. Toen ze open ging ontwaarde ik den heer en de vrouw des huizes, die er zeer vriendelijk uitzagen. Ik had eenigszins opgezien tegen de eerste ontmoeting, maar werd gerustgesteld door de har-

telijke ontvangst, al betrof die zeker meer den heer Jansens en zijn vrouw dan mij.

Onze gastheer en zijn vrouw, die beiden de losse Oostersche kleeding droegen, geleidden ons naar een prachtige zaal, die op een galerij uitkwam. Daar konden we eerst een poos uitrusten van vermoeienissen die wij niet gehad hadden, en onzen tijd korten met het gebruiken van allerlei verfrischingen en {door een druk gesprek over onze laatste lotgevallen. Ik merkte wel, dat de heer Jansens en onze gastheer oude vrienden waren en ook de dames elkaar van vroeger kenden.

Wat mij zelf betreft zat ik een weinig verlegen. Hoe had ik mij eigenlijk hier te beschouwen, als dienstbare of als vriendin, als op gelijken voet? Ik wist het niet, en vreesde elk oogenblik een dwaasheid te doen of te vrij te wezen. Doch ieder maakte het mij makkelijk, praatte gul en vrij en zonder eenige hoogheid, zoodat ik mij weldra volkomen op mijn gemak gevoelde. Ik werd geheel op dezelfde wijze behandeld als mijn reisgenooten.

Den volgenden dag verschenen verschillende personen, die allen in last schenen te hebben mij van nieuwe, mooie kleeren te voorzien. Of ik al zei, dat het zeker een vergissing was, het hielp niet. De bezoeksters verklaarden allen, dat zij besteld waren. Op het laatst ging ik bij mevrouw Jansens opheldering vragen, die zei: „Ja, mijn beste, dat kan niet anders.”

„Maar mijn kleeren zijn nog goed,” bracht ik in, „ik heb er nog genoeg ook, en geen geld voor nieuwe.”

„O, zeker,” zei mevrouw lachend, „maar we zijn hier niet bij den kustwachter. We moeten hier onzen stand ophouden. Anders zouden we onze vrienden niet onder de oogen durven komen. Je begrijpt wel, dat we er niet aan gedacht hebben de mode-maakster te bestellen en jou te laten betalen. Wees maar gerust; dat komt buiten je om in orde.”

Nadat voor mijn kleeding behoorlijk — ik vond het veel te weelderig — was gezorgd, verscheen een muziekmeester, die mij vroeg of ik vroeger al eens wat aan de toonkunst had gedaan. Dat was niet veel. Mijn pleegouders bezaten een groot, ouderwetsch huisorgel, waarvan men de luchtpijpen van buiten af zien kon. Het stond in de pronk-kamer, en gaf zulk een fors geluid, dat het, werd het bespeeld, van boven moest gesloten blijven, wijl anders het huis, dat licht gebouwd was, teveel trilde. Het werd dan ook maar zelden gebruikt. Nu en dan had ik beproefd een psalm- of gezang-vers te spelen, maar dat gaf weinig. Een piano had ik nooit bespeeld.

Ik vertelde dat den onderwijzer, die, zooals ik begreep, geroepen was om mij het pianospel te leeren. Hij antwoordde op luchtigen toon:

„U hebt dus al een begin gemaakt; dat komt goed. Maar u mag ook wel eens wat anders spelen dan enkel vrome liedjes. We zingen hier maar: Schep vreugde in 't leven, zoolang het lampje schijnt.”

De spotachtige wijze, waarop dit gezegd werd, hinderde mij, en de meester, die dit bemerkte, haastte zich er bij te voegen:

„Het is natuurlijk goed vrome verzen te zingen, maar men wil toch ook wel eens iets anders.”

Twee dagen later was het Zondag. Ik kleeedde mij om naar de kerk te gaan, en vroeg toen aan onze gastvrouw den kortsten weg er heen.

Zij keek mij verbaasd aan en zei:

„Ik schaam mij te bekennen, dat ik 't niet weet. Wij komen er nooit, en onze burens zouden vreemd opkijken, als zij ons er heen zagen gaan. Dat doet men hier in den deftigen stand niet. Maar ik wil gaarne eens met u meegaan, doch vandaag heb ik het te druk.”

Het klonk mij vreemd, dat iemand het op Zondag te druk had om naar de kerk te gaan. Doch ik zei niets en ging naar mijn kamer. Even daarna kwam daar ook mevrouw Jansens.

„Wat hoor ik, mijn beste,” sprak zij. „Wil je naar de kerk? Maar dat is hier heelemaal geen gewoonte. Je moet denken, dat men hier geheel anders leeft dan in Nederland en aan de Kaap.”

„Maar het is toch dezelfde Heer, die over alles gebiedt,” waagde ik te zeggen, „en men moet Hem toch overal dienen.”

„O zeker, maar dat kunnen wij best, al gaan we niet naar de kerk. Trouwens dat moet ieder voor zich zelf weten. Maar in elk geval kun je nu niet gaan, want je hebt niet eens een behoorlijke japon.”

Of dit laatste nu een behoorlijke verontschuldiging was, zij daargelaten. Zeker is, dat ik dien dag niet ging waarheen ik wilde. Wij maakten nog een rijtoer, en ik herinner mij hoe wij afstapten voor een groot hotel, waar we allerlei smakelijke verkwik-

kingen gebruikten. Ook het middagmaal was dien dag buitengewoon, en overtrof alles wat ik dusver gezien en geproefd had. In den avond werd er kaart gespeeld, waarmee het vrij laat werd. Daar ik nooit kaartspelen geleerd had, kon ik niet meedoen. Ik had er bovendien iets tegen. Zoo ging ik dan vroeg naar mijn kamer, mijn hoofd vol gedachten.

Ik was geheel onvoldaan over mijn Zondag. Oom en tante, al was misschien hun hart niet vervuld van de eeuwige dingen, eerden toch den Rustdag. Ik herinnerde mij, hoe wij vaak des Heeren dag begonnen waren met het zingen van Ps. 92 : 1:

Laat ons den rustdag wijden, enz.

Heel den Zondag heerschte, om zoo te zeggen, een andere toon in huis dan door de week, iets feestelijks en plechtigs, dat mij aantrok. Hier daarentegen was er van zoo iets niets te bespeuren. Dat de niet-christelijke bevolking daar buiten geen Zondag hield was te begrijpen. Maar ook hier in huis onder zoogenaamde christenen, was van een wijding van den Rustdag geen de minste sprake. Veeleer scheen die dag besteed te worden in uitgaan en het zoeken van genot. En dat stuitte mij.

DERDE HOOFDSTUK.

Een week of drie had ik in mijn nieuwen levenskring - werkkring durf ik niet zeggen — doorgebracht. Moeilijke dagen had ik niet; veeleer scheen genot en vermaak hier hoofdzaak te zijn, en ik ook kreeg daarvan rijkelijk mijn deel.

Toch voelde ik mij al spoedig onvoldaan, en weldra zelfs min of meer ongelukkig, vooral teleurgesteld. Hoe dit kwam zal straks blijken. Slechts de voornaamste reden wil ik hier noemen, al ware het maar om aan te toonen hoe er oorzaken kunnen zijn die niemand vermoed, en zeker niet voor hoofdzaken zou gehouden hebben.

Ik sprak reeds vroeger van het schoone gedicht over Java, dat mij vaak had geboeid. Daarin nu wordt het eiland beschreven, niet alleen als rijk in schoone planten en vruchtdragend geboomte, maar ook als het land:

Waar in de scheem'ring van de bosschen,
Met eeuwig groen en goud gekroond,
De koninklijke tijger woont,
Die rustig op zijn boomstam troont,
Of vleug'len aan zijn klauw gaat binden,
En hongrig langs het rijstveld dwaalt
Om voor zijn welpen roof te vinden.

Ik had mij reeds verblijd met de gedachte, nu zelf ook eens zulk een tijger in levenden lijve te

zien, op al het gevaar af dat daar bij te belooopen viel. Maar wat ik zag of niet zag, geen tijgers. Evenmin andere grootere roofdieren. En ik begon mij zeer teleurgesteld af te vragen, of ik ook gefopt was gelijk onnoozele reizigers, dien men, als zij langs de kust van Afrika voeren, vroeg of zij de leeuwen niet hoorden brullen.

Ik was naar Indië gegaan, hoofdzakelijk uit lust om een vreemd land te zien, geheel anders dan Nederland en dan Zuid-Afrika, en misschien wel het mooiste van de drie. Nu, mooi was het, dat moest ik erkennen. Maar veel nieuws en bijzonders zag ik niet, en ik was toch niet hoofdzakelijk gekomen om naar een lief huis te kijken, te pronken met fraaie kleeren, feesten en tooneelspelen bij te wonen enz. Daarvoor was elders ook wel gelegenheid en bovendien, mijn hart ging er eerlijk gesproken niet naar uit. Gelukkig had ik geen gebrek aan afleiding. Mijn vrienden, de heer Jansens en zijn vrouw, zorgden even als voor mijn kleeren ook voor mijn opvoeding, althans gelijk zij meenden.

De muzieklessen waren begonnen en volgens den meester zou ik het in 't pianospel een heel eind ver kunnen brengen. Ronduit gezegd had ik daar weinig lust toe. Doch het zou onheusch geweest zijn, de goedheid van mijn vrienden met onverschilligheid te beloonen. Meer had ik op met het leeren van vreemde talen, vooral Duitsch en Engelsch, waarvan de kennis voor een beschaafd mensch onmisbaar was, althans zoo werd mij aan het verstand gebracht. Met het Engelsch schoot ik goed op, wijl ik er aan de Kaap reeds tamelijk veel van geleerd

had. Met het Duitsch ging het ook vrij wel. Ik had het namelijk in mijn vroege jeugd veel hooren spreken, daar bij ons circus veel Duitschers waren, en ik op mijn manier met hen had gepraat. Met mijn Fransch vorderde ik het minst. Dit nu trof slecht, want in mijn omgeving scheen men juist te meenen, dat Fransch onder alle talen vooropstond.

Als gezegd waren mijn werkzaamheden niet druk. Mevrouw ging laat naar bed, en stond zeer laat op. Dan ontbeet zij alleen, daar mijnheer altijd vroeg uit de veeren was, en niet zoo lang wachten kon. Daarna moest ik mevrouw helpen aankleeden, wat veel tijd eischte. Verder moest de dame weer een poosje op de canapé gaan liggen, en kwam de vraag hoe den dag door te brengen. Veelal gingen we uit rijden, van wandelen kwam er weinig. Van voorlezen evenmin, daar mevrouw niet van boeken hield. Zoo moest ik dan door gesprekken trachten haar den tijd te korten. En dat was niet gemakkelijk. Want mevrouw Jansens, hoe zeer ook met allerlei opschik behangen, was toch een hol vat, waaruit niet veel viel omhoog te brengen.

Zooals ik reeds vroeger zei, was ze zeer praatziek, wel te verstaan als het betrof nieuwe of mooie kleeven, opschik, uitgaan en genot. Goud en juweelen waren ook een geliefkoosd onderwerp, maar men raakte daar toch spoedig over uitgepraat. Daartoe droeg natuurlijk veel bij, dat de dingen, waar mevrouw het liefst over sprak, mij wel niet onverschillig waren, maar toch van geringe beteekenis. Mijn opvoeding bij den kustwachter had daartoe veel geholpen; ze was eenvoudig maar

degelijk geweest en daarvan bleef mij veel bij. Zoo was er merklijk verschil tusschen mevrouw en mij en dat kwam telkens uit.

Vooraf was dit zoo, wanneer iets ter sprake kwam, dat met Christendom, met den dienst des Heeren in verband stond. Het scheen wel of mevrouw uit een land kwam, bewoond door beschaafde heidenen en niet uit het christelijke Nederland. Zoo waren er ook toen wel meer menschen, maar niet allen betoonden zich zoo vijandig als mevrouw Jansens.

Den eersten Zondag na mijn mislukten kerkgang was ik beter geslaagd, en had den dienst met genoegen bijgewoond, dat echter eenigszins bedorven werd door de slechte opkomst. Ik ging nu meer malen ter kerk. Niemand zei er iets van; niemand vroeg iets. Alleen mijnheer maakte schijnbaar ernstig de opmerking, dat het in de kerk zeker nog mooier was dan in het circus. Maar ik bemerkte zeer goed, dat mijn godsdienstigheid velen een doorn in het vleesch was. De een bespotten mij er om; de ander vond dat mijn vroomheid een kwaden naam over het huis bracht. Tot dezen behoorden ook de heer en de vrouw des huizes die, al zeiden zij niets, heel koel tegen mij werden. Zij hadden blijkbaar met de fijnen, zooals ze die noemden, liefst niet te maken, en bevestigden zoo het Woord des Heeren: „Indien u de wereld haat, zoo weet dat zij Mij eer dan u gehaat heeft.” We zien telkens in de Schrift, hoe de kinderen des lichts door de kinderen der wereld in den grond der zaak veracht en gemeden worden.

Waarschijnlijk hadden mijnheer Jansens en zijn vrouw gedacht, dat ik op veel punten wel veranderen zou, als ik in een geheel nieuwe omgeving kwam; anders hadden zij mij wel niet meegenomen. Toch kon ik niet anders dan zoo. Ik geloof niet, dat mijn hart destijds reeds den Heere toebehoorde. Maar toch, in alles met de wereld meegaan kon ik niet. Bij den kustwachter had ik te veel geleerd uit Gods Woord, van den dominee te veel onderricht ontvangen, dan dat ik dit alles in eens vergeten kon. Er was te veel indruk van het goede achtergebleven. Wie christelijk groot is gebracht, heeft altijd veel voor op hen die dit niet zijn. Dat heb ik zelf ervaren.

Op een Zaterdagmiddag zat ik eenige oogenblikken alleen in een kamer, toen onverwachts mevrouw Jansens binnentrad. Ik begreep dadelijk dat er iets bijzonders moest zijn.

„We moeten eens praten,” zei de dame. „Je zijt nu een week of zes hier. Hoe bevalt je het leven bij ons? En hoe gaat het met de talen en de muziek? Vorder je al wat?”

Ik wist zeer goed, dat mevrouw gezorgd had van mijn vorderingen op de hoogte te zijn, maar ik wachtte mij wel dat uit te spreken, en zei slechts dat ik met genoegen de lessen volgde en, zoo ik hoopte, ook met vrucht.

„Natuurlijk,” zei mevrouw, „maar daar twijfelt niemand aan. Het beschaafde leven stelt zijn eischen en daar moeten wij aan voldoen. We hopen dat je lang bij ons blijft, en wij je gezelschap genieten mogen. Wij zouden je liefst als huisgenoot en vriendin beschouwen. Maar dat brengt je in aanraking met

menschen uit hoogen stand. Bij den kustwachter kon je moeilijk leeren, hoe men zich in de groote wereld heeft te gedragen. Daarvoor is hier echter uitstekende gelegenheid."

Wat ik hoorde was ten deele voor mij oud nieuws. Doch ik begreep dat er meer moest volgen.

„Je schiet nu al aardig op," vervolgde mevrouw, „maar toch moet er nog wat bij komen. Heb je wel eens gedanst?"

„O zeker," antwoordde ik, „voor dansen en springen had ik in Afrika allen tijd en ruimte."

„Ja, maar ik bedoel iets anders. Ik spreek van dansen naar de regelen der kunst, zooals dat op bals plaats heeft. Dat moet men leeren, en is heel iets anders dan in het wilde dansen en springen. Het maakt iemand gracelijk in zijn bewegingen, bevallig van houding, en neemt alle stijfheid weg. De grootste heeren en dames leeren de kunst. Heb je zulk dansen wel eens gezien?"

„O ja zeker: in ons paardenspel," antwoordde ik vrij onvoorzichtig.

Het scheen dat die herinnering mevrouw Jansens minder beviel, maar ze zei niets er op en ging voort:

„Ik zou gaarne den dansmeester hier laten komen om je te onderwijzen, maar dan met een paar vriendinnetjes er bij. Dat is gezelliger en maakt ook dat men gauwer aanleert."

Ik gaf niet zoo dadelijk antwoord.

Mevrouw, die dit stilzwijgen verkeerd uitlegde, zei aanmoedigend:

„Je hoeft niet te vreezen, dat je lastig gezelschap

aan hen zult hebben. Het zijn heusch lieve, jonge dames, met wie ik een paar weken geleden kennis maakte. Wij hadden een heel aangenaam gesprek. Ze zagen er in hun luchtige japonnetjes snoeperig uit, en droegen juweelen zoo prachtig als ik zelden gezien heb. Ze zijn vriendelijk en gezellig, en weten zich keurig te kappen. Ik geloof dat het ook jou niet spijten zal kennis met hen te maken. We moesten het maar eens beproeven; vind je niet?"

„Ik zal er gaarne nog eens over denken, mevrouw,” antwoordde ik. „Ik heb niets tegen die twee dames, al vind ik dat ze boven mijn stand zijn. Maar ik wil u eerlijk zeggen, de dansles vind ik minder noodig. Gesteld dat ik het dansen leerde, wat zou ik er mee doen?"

„Dat zou je niet zeggen,” hernam mevrouw, „als je ooit een danspartij hadt bijgewoond. Het is prachtig, heerlijk, verrukkelijk . . .”

„Ik heb er toch geen lust in,” viel ik haar onbedacht in de rede; „het is nergens goed voor.”

Mevrouw Jansens zette groote oogen op. Zoo iets had zij blijkbaar nooit gehoord!

't Was thans haar beurt om een oogenblik te zwijgen. Toen, alsof plotseling een gedachte haar door het hoofd schoot, riep zij uit:

„Ik heb wel eens gehoord van menschen, die zoo dwaas waren om dansen zonde en kwaad te vinden. Vergeef me dat ik er hier van spreek, want jij zijt natuurlijk te wijs voor zulke malligheid.”

Mevrouw zag mij scherp onderzoekend aan, als geloofde zij zelf niet geheel wat zij daar zeide. Voor mij was het een moeilijk geval, doch de Heer

gar, al vroeg ik het Hem niet rechtstreeks, mij wijsheid om te antwoorden:

„Ik ben er niet bij grootgebracht, mevrouw. Bij mijn pleegouders werd niet gedanst. Ook weet ik wel dat de dominee in Afrika er veel tegen had, en zeide: De Schrift wil dat wij eten en drinken en al het andere zullen doen ter eere Gods. En dat gaat moeilijk met dansen, zei hij.”

„Je stelt mij bitter te leur,” antwoordde mevrouw spijtig. „Een verstandig en beschaafd jong meisje als jij moest toch boven zulke bekrompen en dwaze denkbeelden verheven zijn. Maar ik zie wel, je hebt er geen lust in. En gedwongen of om ons moet je het niet doen.”

„Ik zou er mij bezwaard over voelen als ik het deed,” zei ik.

„Maar wat ter wereld kan er toch voor kwaads in steken?” antwoordde mevrouw. „Alles is bij jou verkeerd of zondig. Om de kerk geef jij heel veel, om de komedie niets. Kaartspelen mag ook al niet, zelfs al wordt het om een onnoozel dubbeltje of om niets gespeeld. Waar moet dat heen? Zoo zou het leven geen leven meer zijn. We mochten dan wel allen in het Trappistenklooster gaan, waar niet praten de eerste boodschap is.”

Ik zweeg. Over het Trappistenklooster kon ik niet oordeelen, maar in elk geval was ik het met mevrouw niet eens. Het gesprek eindigde spoedig, en dien dag zagen wij elkander niet meer.

In een der kerken, die ik reeds bezocht had sinds ik hier was, had een bord of tafel mijn aandacht getrokken, die boven een der binnendeuren hing.

In vergulde letters stonden daarop de schoone, toepasselijke woorden van het eerste vers van Psalm 84.

Hoe lieflijk, hoe vol heilgenot, enz.

Zeker, ik kon dat niet volkomen den Psalmddichter nazeggen, de regels 4, 5 en 6 althans niet. Maar toch, ik gevoelde op dit oogenblik, dat de danszaal en het huis des Heeren twee zijn, en dat ik, als ik te kiezen had, toch liefst in het laatste zou ver-toeven.

En terwijl ik zoo stil terneder zat, kwamen mij ongemerkt nog andere woorden uit dienzelfden 84sten Psalm in de gedachten, zooals de schoone regels uit vers 5.

Eén dag is in U'w huis mij meer,
 Dan duizend, waar ik U' ontbeer:
 'k Waar' liever in mijns Bondgods woning
 Een dorpelwachter, dan gewend
 Aan de ijd'le vreugd in 's boozen tent.

En te meer werd mij duidelijk, dat ik goed ge-handeld had.

Maar al veroordeelde mijn hart mij niet, de menschen deden anders, en op alle wijzen werd mij na het laatste gesprek duidelijk gemaakt, hoe de hekken verhangen waren.

Mijnheer, die in den laatsten tijd zoo vriendelijk en gulhartig was geweest, werd merkbaar koel en stijf jegens mij. Beleefd bleef hij als altijd, maar meer ook niet. Wat mevrouw betreft, zij scheen

plotseling mijn gezelschap veel minder te behoeven dan vroeger, en liet zich door bedienden helpen als het noodig was. Ook kwamen de jonge meisjes, met wie ik dansen zou geleerd hebben, nu bijna elken dag. Dikwijls kon ik hooren, hoe zij en mevrouw de grootste pret hadden. Mijn gezelschap werd hoogstens nu en dan een paar uur begeerd.

Zooals ik reeds vroeger zei, gingen mijnheer en mevrouw Jansens veel uit. Ze waren trouwens hier louter voor hun genoeg en ontspanning gekomen, en aan vrienden en bekenden om met hen mee te gaan ontbrak het nooit. Alle genoegens die de stad bood werden nagejaagd, partijen en feesten druk bezocht, muziek en tooneel niet vergeten. Zelden thuis was hier de leus, en genoeg stond voorop.

Daar mevrouw te zwak was of althans zoo heette, om alles mee te maken, ging mijnheer ook dikwijls alleen uit, wel te verstaan in gezelschap van zijn vrienden. Huiselijk leven was hier eigenlijk weinig of niet, inzonderheid voor mij.

Maar juist deze vereenzaming onder de menschen zou er toe leiden, dat ik meer gemeenzaam werd met God. Tot nog toe had ik Hem meer als uit de verte gediend, zonder recht te verlangen naar Zijn gemeenschap. Thans, nu ik niemand had aan wien ik mijn nood kon klagen, werd ik er toe gedreven raad en hulp te zoeken bij Hem, die mijn leven dusver wonderlijk had geleid. Ik had tot nu toe mij wel genegen betoond tot den dienst des Heeren, doch nu gevoelde ik eerst recht, Hem noodig te hebben. En Hij liet mij niet verlegen.

Ik sloeg mijn Bijbel op en las de heerlijke woorden uit Ps. 103 : 1—9.

Deze verzen waren mij tot troost en verkwikking. Ik begon nu weer elken dag den Bijbel te lezen, en begon ook te verstaan wat het zeggen wil als dat Woord des Heeren het brood des levens wordt genoemd. Zoo moest een wereldsche, lichtzinnige omgeving er toe leiden, dat ik op den goeden weg kwam.

Ik begreep echter al meer, dat het op den duur hier niet gaan zou. Mijnheer Jansens en zijn vrouw hadden zich in mij vergist, en ik zou hun, dat voelde ik, nooit kunnen voldoen. Ik schreef daarom aan mijn pleegouders in Afrika, om hun te vragen wat in deze omstandigheden het best zou zijn. Ik zei hun er bij dat ik moeilijk kon wachten tot de heer Jansens terugging. Want het leven hier op Java beviel hem en zijn vrouw zoo goed, dat besloten was hun verblijf met nog een paar maanden te verlengen.

Op dien brief kreeg ik antwoord, maar zoo laat, dat toen reeds velerlei geheel anders dan vroeger was geworden.

Intusschen voelde ik mij in dezen kring al minder thuis, en zou gaarne met het eerste het beste schip weer naar Afrika zijn vertrokken. Maar dat ging niet. Zoo bad ik dan den Heer mij den weg te wijzen, dien ik te gaan had, en zoo noodig een uitweg te openen. En de Heer hoorde mij op een wijze waaraan ik zelf niet gedacht had.

Zooals ik reeds zei, hielden de heer Jansens en zijn vrouw beiden veel van uitgaan. Mijnheer kwam

dikwijls laat thuis en ik had reden te gelooven, dat hij vaak ver van nuchter, of liever dat hij dronken was.

Op zekeren morgen zag ik een paar rijtuigen voorkomen, waarin eenige heeren zaten, van welke ik enkele reeds vroeger had gezien. Zij kwamen den heer Jansens afhalen, gelijk ik later hoorde, voor een uitstapje naar de heuvelachtige streken dicht bij, die om hun schoonheid beroemd waren. Ook eenige inlandsche bedienden gingen mee, alsmede een goede voorraad levensmiddelen en dranken. De heeren zouden twee of drie dagen uitblijven. De derde dag echter verliep geheel zonder dat iemand van het gezelschap terugkeerde. De avond kwam, maar mijnheer Jansens en zijn vrienden bleven uit. Men begon ongerust te worden, doch op 't oogenblik viel er niets aan te doen. De morgen diende afgewacht.

Zoodra de dag weer was aangebroken, werden in alle richtingen lieden uitgezonden om het gezelschap op te sporen of althans te weten te komen, waar de vrienden den nacht hadden doorgebracht. Doch reeds na een uur kwamen ettelijke uitgezondenen terug met de boodschap, dat de met smart verwachten in aantocht waren.

Ik stond voor een venster, juist toen zij aankwamen. Het tweede rijtuig trok bijzonder mijn aandacht. Waren de andere vol met menschen of met goederen, in dat tweede zaten slechts twee heeren. De een droeg den arm in een doek. De ander, die doodsbleek zag, had het hoofd met doeken omwonden. Hij zag er naar uit en had de oogen gesloten.

Dat was mijnheer Jansens.

Wat was er gebeurd?

Het antwoord op die vraag kreeg ik vooreerst niet. Blijkbaar was het gezelschap een onheil overkomen. Maar van welken aard en waardoor, daarover schenen zij, die het weten konden, liefst vooreerst zich niet uit te laten. Ook de inlandsche bedienden zwegen, misschien wel wijl hun daarvoor een goede fooi gegeven was. Toch lekte er allengs iets uit, en kan ik dat nu vertellen.

Welgemoed was het gezelschap op reis gegaan. Den eersten dag werden enkële mooie punten bezocht, en daarna in een klein hôtél overnacht.

Den volgenden morgen ging men reeds tamelijk vroeg er op uit, om in het bosch te wandelen. Voor wilde dieren had men geen vrees, daar de streek als veilig bekend stond. Op den middag werd een kleine maaltijd gebruikt, en eenige uren later een grootere, een zoogenaamd picnic, gehouden. Deze duurde heel lang; de deelnemers deden zich recht te goed niet alleen aan spijs, maar ook en vooral aan den in overvloed meegenomen drank. Of deze laatste nu werkte, of dat er andere oorzaken waren, genoeg, de heeren raakten in geschil over gaan of blijven. Zij kregen hooge woorden. Half dronken pakte de een den ander bij den kraag, en er ontstond iets als een gevecht meer vriendschappelijk dan ernstig, waarbij nu deze dan gene op den grond tuimelde.

Het spelletje scheen ongevaarlijk en ging geruimen tijd wakker voort, toen er plotseling en onverwacht een stoornis kwam. Een luide kreet

werd gehoord, schrill en zoo doordringend, dat hij allen min of meer ontnuchterde. Dat was geen scherts maar meenens.

't Kostte niet veel moeite te ontdekken wat de oorzaak was van den geweldigen opschrik. De Javaansche bedienden waren de eersten die hulp boden.

Mijnheer Jansens was namelijk al strijdende gestruikeld over de knoestige wortels van een boomstam. Hij trachtte zich op te richten, maar voelde eensklaps hoe de grond onder hem week en hij omlaag ging. Toen had hij den geweldigen schreeuw gegeven, die allen zoo verschrikt had.

Hij was terecht gekomen in een holligheid of kuil, die zoo overgroeid was, dat men hem van boven bijna niet bespeurde. Dat de kuil diep was, bleek daaruit dat Jansens er tot de schouders inzakte. Hij beproefde zich tegen de begroeide kanten op te werken, maar dat gelukte den ouden heer niet. Hij tuimelde weer, en hoewel hij zich schijnbaar niet ernstig bezeerde, gevoelde hij toch hevige pijnen.

Gelukkig kwamen de vrienden, door de knechts gewaarschuwd, van alle kanten toelopen. Met veel moeite werd de nogal zwaarlijvige heer Jansens uit de holte geheschen. Hij kon niet staan, klaagde over hevige pijn, had zijn gezicht zwaar gewond aan doornstruiken, en was geheel ontdaan door den schrik. De heer, met wien hij geworsteld had, was er evenmin goed afgekomen. In zijn ijver om den vriend te helpen was hij, waarschijnlijk beschonken, tegen den boom gestooten, wat hem een paar bloedende wonden aan den arm bezorgde, die echter

niet gevaarlijk waren. Hij werd zoo goed mogelijk verbonden en kon verder mee wandelen. De heer Jansens werd neergelegd in een der twee rijtuigen. Een bediende ging vooruit om den houder van het logement te waarschuwen, en te zien dat hij ergens een dokter opspoorde.

Toen het gezelschap in het hôtél aankwam, waren tal van gediensstige handen tot hulp gereed, maar de meest begeerde, de dokter, een Europeesche namelijk, ontbrak. Wel kon men een Javaanschen krijgen, maar daar wilde mijnheer Jansens volstrekt niet van hooren.

Zoo schoot er niets over dan zoodra mogelijk huiswaarts te keeren. Dat geschiedde dan ook. Een dokter was nu spoedig aanwezig. De man, die den heer Jansens had willen helpen, bleek niet zwaar gewond te zijn, maar deze laatste wel. De wonden aan het hoofd waren, schoon diep, niet gevaarlijk. Doch het been was zoo gezwollen, dat hij dadelijk naar bed moest, en dat vooreerst niet mocht verlaten. Zoo werd zijn verblijf op Java verlengd, doch op geheel andere wijs dan hij zich had voorgesteld.

Een der fraaiste vertrekken van het huis werd tot ziekenkamer ingericht, en nu werd omgezien naar een ziekenverpleegster. Mevrouw verklaarde al dadelijk, dat haar hart brak als zij zag hoe haar man leed, maar dat zij toch zijn verpleging niet op zich dorst nemen. Zij was er, zei ze, te zwak voor; het zou alleen dienen om ook haar ziek te maken en dan had men twee kranken in plaats van een. Daar viel niets tegen te zeggen, en juist

zou er een verpleegster komen, toen de heer Jansens tot mijn groote verbazing zei:

„Niets daarvan! Mejuffrouw Lina zal, als zij wil, mij oppassen. Geen betere er voor dan zij. Dat heb ik bij ervaring. Bovendien de juffrouw kent mij; met een vreemde is dat gansch anders.”

Toen mij dit werd voorgesteld vermenigvuldigden zich de gedachten in mij. Ik herinnerde mij de woorden, die ik in Kaapland meermalen gelezen had, ik meen in het groote werk van vader Cats:

De wereld is een wonder boek:
 Het maakt zijn lezer wonder kloek;
 Maar wie het zonder oordeel leest
 Die blijft gelijk hij is geweest.

Maar bovenal ging mijn hart uit tot Hem, die ook het wonder boek der wereld schrijft en het even wonder boek van elk menschenleven.

Natuurlijk zei ik dadelijk ja, toen mij het voorstel gedaan werd. Hoe zeer mij het onheil ook leed deed voor den heer Jansens, voor mij zelf was ik tevreden en gelukkig. Ik zou niet langer te veel zijn. Ik zou weer een werkkring hebben en niet als nu best gemist kunnen worden. Met feesten en partijen zou men dan vanzelf mij niet lastig vallen. Mevrouw zou mij, dat wist ik, niet in den weg loopen. Bovendien voelde ik voor den zieke zekere genegenheid uit den tijd die vooraf was gegaan. Een vreemde kon die nooit zoo hebben. En ik wist nu, dat de zieke er evenzoo over dacht.

Veertien dagen gingen voorbij, waarin ik allerlei ervaringen opdeed.

De heer Jansens beterde weinig of niet. Op zijn gevorderden leeftijd ging de genezing langzaam. Zelfs hoorde ik van den lokter, dat het de vraag was of de zieke geheel zou herstellen. De val, dien hij gedaan had, was blijkbaar hoogst ernstig.

Hem te verplegen kostte mij niet veel moeite. Volstrekte rust was hem voorgeschreven, en rusten kon hij gelukkig. Bezoek mocht hij niet hebben.

Zoo was ik veeltijds met den zieke alleen, en daar hij toch niet altijd slapen kon, kwam ik op de gedachte om te doen als in Afrika. Ik vroeg den heer Jansens, of hij goedvond, dat ik hem weer wat voorlas.

„Ga gerust je gang,” zei hij, „ik kan toch niet anders doen dan stil liggen en mij vervelen.”

„Maar uit welk boek?”

„Dat is mij eenerlei. Er zijn hier genoeg boeken in huis.”

„Dus u laat het aan mij over?”

„Zeker,” antwoordde hij mij aanzienste als wilde hij zeggen: Ik begrijp waar je heen wilt.

En dat was ook zoo. Ik had gedacht aan mijn Bijbel, waarin ik toch dezer dagen veel las. Bovendien vreesde ik, als ik om een boek vroeg, er een te krijgen dat mijns inziens minder dienstig was. Ik kwam liever met de huisgenooten weinig in aanraking, die mij toch al vermeden. Slechts nam een hunner mijn plaats in tijdens mijn lessen, die ik voortzette op uitdrukkelijk verlangen van mijnheer.

Had ik in zekeren zin gedacht hem te verschalken, dat mislukte geheel. Hij had een fijnen neus voor

fijne boeken. Mijn zakbijbel leek uiterlijk in het minst niet op den grooten Statenbijbel, dien ik aan de Kaap had gebruikt. Toch, dat begreep ik later, vatte hij dadelijk met welk boek ik kwam. Doch hij zeide niets, en hoorde rustig toe, terwijl ik het eerste hoofdstuk van Daniël begon. Zoover ik kon oordeelen, hoorde hij met aandacht tot het einde toe. Toen ik een oogenblik zweeg, zei hij glimlachend:

„Ze wisten het in dien ouden tijd ook wel. Wat wordt er tegenwoordig al niet getwist over de vraag, of vleesch eten goed is, en of het ook beter is zich alleen met planten te voeden. Onlangs werd mij verteld van een vergadering van planteters of vegetariërs, zooals de heeren zichzelf het liefst noemen. Ik heb nog altijd iets onthouden van een vers, dat daar werd voorgedragen. Zeker wijl het zoo gek is, is het mij bijgebleven. Heb je er wel eens van gehoord?”

Ik moest eerlijk bekennen van niet, en mijnheer ging voort:

„Nu, dan moet ik je de acht regels, die ik er van ken, toch eens opzeggen:”

Toen 'k nog van koe- en schaapsvleesch leefde,
 Was ik als een sprichtig riet, dat beefde,
 Maar sints ik ging naar 't groentenhuis
 Barstte ik van welstand uit mijn buis.
 O, vrienden, ziet mij en wilt hooren:
 Dat komt van groenten en van koren.
 Of gij 't gelooft of niet, 't is waar,
 Elf centnaars ooft eet ik per jaar.

„Dien weg kenden die Daniël en zijn vrienden ook al. Daar is toch niets nieuws onder de zon. Er staan maar aardige dingen in die oude boeken.”

Het kwam mij voor, dat de Bijbel ons toch tot een ander doel was gegeven dan voor het maken van zulke opmerkingen. Ik kon daarom niet nalaten te zeggen:

„Wat beter is weet ik niet, maar wel dat het hier iets bijzonders was. Gods zegen rustte op die jongelingen, omdat zij trouw waren aan de wet des Heeren.”

„Daarover kunnen de gedachten verschillen,” antwoordde mijnheer droogjes.

Hiermee brak het gesprek over dit onderwerp af. De zieke wilde wat slapen. Misschien ook praatte hij liever niet over de wet des Heeren. Doch er kwamen nog meer dagen, zelfs weken — want rusten en liggen was al wat hij kon. En zoo nu en dan raakten we toch over het gelezene in gesprek.

Sommige gedeelten schenen den hoorder bijzonder te treffen. Zoo b. v. wat ik las over de krankzinnigheid van koning Nebucadnezar. Daarover kwamen wij weer in gesprek en praatten lang. Het werd ons toen, geloof ik, beiden duidelijk, dat er een verschil bestond 'twelk telkens uitkwam. Mijnheer Jansens zocht, gelijk Nebucadnezar van Babel, het heil bij zich zelf, en roemde gaarne in eigen grootheid en heerlijkheid. Gode de eer te geven kwam niet bij hem op. Aan Gods bestuur geloofde hij waarschijnlijk volstrekt niet. Misschien liet zelfs de vraag, of er wel een God was, hem tamelijk onverschillig.

Dat het bij mij anders gesteld was behoeft gelukkig niemand te betwijfelen. Mijnheer beweerde, dat ook de beste mensch krankzinnig kan worden, en dat men het te ver trok, zoo men de waanzinnigheid van den koning van Babylonië beschouwde als een straf. Want, zei mijnheer, Babel was toch werkelijk door Nebucadnezar tot een groote, prachtige stad gemaakt. Ik daarentegen hield vol, dat de koning door zijn hoovaardij en trots de straf verdiend had, die over hem kwam.

„Je kunt dat gelooven,” zei mijnheer Jansens, „het is je zeker zoo geleerd door den dominee. Die soort menschen overdrijven altijd schrikkelijk.”

„Maar Nebucadnezar zelf zegt, dat hij de straf kreeg, omdat hij God niet de eer had gegeven.”

„Zoo, waar staat dat?” vroeg de zieke.

Ik las hem de verzen voor. Hij luisterde aandachtig en zei toen:

„Dat verandert. Maar toch als iemand pas van krankzinnigheid is genezen, kan men op zijn woorden nog niet te veel vertrouwen. Dat zul je mij toegeven.”

Een paar malen was mevrouw binnengekomen, juist toen wij over het gelezene uit den Bijbel bezig waren. Ik zag duidelijk dat het haar hinderde, al zeide zij niets. Later vernam ik, dat zij er met de huisgenooten over gesproken had, hoe ontmoedigend en gevaarlijk het was met een zieke over zulke dingen te praten. Zelfs werd er de dokter in betrokken, opdat hij het zou verbieden. Maar deze weigerde en zei: Als het den zieke goed doet, mag het gerust. En de zieke op zijn beurt verklaarde:

... terwijl ik het eerste hoofdstuk van Daniël begon. blz. 62

„Ik laat juffrouw Lina vrij mij voor te lezen wat zij wil. Het is tenminste geen flauwe kost, en geeft nog wel eens een aardig gesprek.”

VIERDE HOOFDSTUK.

Maar hoe aardig die gesprekken ook wezen mochten, toch begon ik al sterker te verlangen naar een andere levenswijs.

Van mijn verwachtingen was weinig vervuld, en van de schoonheid van Java had ik nog weinig gezien, behalve in mijn naaste omgeving, en dan natuurlijk steeds hetzelfde. Hoe zeer wenschte ik, dat er uit Afrika een antwoord op mijn brief mocht komen, maar dit bleef vooreerst uit.

Ik bad den Heer mij, als het zijn kon, een anderen weg te wijzen. Ik kon niet gelooven dat ik doelloos in de Oost zou zijn gekomen, om straks teleurgesteld weer heen te gaan. En ik kreeg vertrouwen dat God, die tot nu toe voor mij gezorgd had, dit ook verder zou doen. Geldelijke zorgen waren het niet die mij kwelden. Daar zorgde mijnheer Jansens wel voor. En ik wist dat, als ik nog bleef, hij gaarne mij een hoog loon zou toekennen. Maar toch wilde ik liever gaan. Ik was niet op mijn plaats. Mijn levensdoel, zooals ik het mij voorstelde, was een ander, een beter dan ik hier ooit bereiken kon.

Verscheiden weken gingen voorbij, waarin mijn-

heer Jansens noch voor- noch achteruitging. Ik deed wat ik kon door hem zorgvuldig te verplegen, en de dokter was ook meer over mij tevreden dan over den zieke.

Toen de toestand evenwel hetzelfde bleef, wat men ook deed, begreep de geneesheer een anderen weg te moeten inslaan. Verandering van lucht zou misschien verbetering aanbrengen.

Het was in elk geval te beproeven. Zoo werd dan besloten, dat de zieke naar een hooger gelegen streek zou gaan om door de frissche berglucht te beteren. Doch daartoe een geschikte gelegenheid te vinden was destijds op Java nog niet zoo gemakkelijk. Mijnheer sprak er over met zijn vriend, onzen huiswaard, en deze wist gelukkig raad. Hij kende namelijk van vroeger den opzichter of beheerder van een plantage dicht bij de plaats, die voor de gezondheid van den heer Jansens het beste werd geacht. Uit naam van den laatste schreef hij dan ook aan den opzichter. Reeds na enkele dagen kwam de brief met antwoord. Ik was zoo in het vertrouwen van mijnheer, dat hij mij hem den brief liet voorlezen, met voorbijgaan van zijn vrouw. Deze was daarover niet weinig verstoord, en mij dunkt daar was reden voor.

Om meer dan een reden zou ik mijn vrienden, die belangstellen in mijn levensgeschiedenis, dien brief willen laten lezen. Maar ik heb hem niet. Toch herinner ik mij er nog genoeg van om het voor naamste te kunnen weergeven. En dat is gelukkig. Want anders zouden de vrienden moeite hebben te begrijpen de dingen, die ik nog hoop te vertellen.

De plantage dan waar de opzichter woonde was een zeer uitgestrekte bezitting, waar honderden inlanders op werkten. Nu woont hier, schreef de opzichter, op een half uur afstand zoo'n soort van dominee, die de inlanders schijnt te willen bekeeren tot zijn christelijk geloof. Hij heeft een aardig huis, verscheiden bedienden, en al denkt hij over veel dingen anders dan ik, ik mag hem wel lijden. Hij is in elk geval een gentleman (heer) en zou u wel bevallen. Maar in zijn huis zou hij u moeilijk kunnen ontvangen. Want hij heeft het zeer druk met preeken en bezoeken ook van zieken, en de zorg voor zijn huishouden berust geheel bij een bejaarde bloedverwante, die onmogelijk meer op zich kan nemen.

Maar toch weet ik raad voor u. Hij heeft niet alleen bij zijn huis een aardig houten kerkje gebouwd, maar op een afstand van een half uur heel dicht bij onze plantage is ook door hem een schooltje getimmerd, waar de kinderen, meestal van onze werklieden, dagelijks worden onderwezen door een onderwijzer uit Europa, ook in den christelijken godsdienst. Schoon ik het laatste minder noodig acht, toch is die school voor ons van groot nut, al was het maar om de kinderen wat te beschaven en te ontwikkelen.

Nu is echter de schoolmeester voor een paar maanden afwezig. Hij moest reeds lang op reis, en heeft daarvoor den meest geschikten tijd gekozen. Wilt u nu tijdelijk zijn woning betrekken, dan weet ik dat hij er niet tegen heeft. Zoo iets gebeurt hier wel meer, want de plek is zeer gunstig gele-

gen en heel gezond. Dat de school daar staat en niet bij de kerk, is om den kinderen een paar lange wandelingen elken dag uit te winnen.

De brief bevatte voorts nog allerlei aanwijzingen over de reis, de kosten van het wonen, enz.

De heer Jansens had aandachtig geluisterd toen ik voorlas. Daarna vouwde hij den brief dicht en zei droogjes:

„Ik schijn telkens in gezelschap van een of anderen vrome te moeten belanden. Want zoo iemand is toch zeker de man, „de soort van dominee,” waarover de opzichter schrijft, en de schoolmeester zal wel ook van een soort zijn daar ik niet van houd. Neem me niet kwalijk, juffrouw, dat ik zoo spreek: Je weet wel dat doelt niet op jou. Met den prijs is hij wezenlijk heel schappelijk, al is het jammer dat men voor alles zelf zorgen moet. Maar met geld en goede woorden krijgt men overal veel gedaan.”

Dat was ik volkomen met mijnheer eens, en daar ik geloofde, dat de hooge lucht hem goed zou doen, en ik zelf ook wel gaarne iets nieuws zag, kon ik niet anders dan gunstig over 't voorstel oordeelen. Daarbij kwam nog iets: Mijnheer wist eigenlijk niet best wat man die soort van dominee was, maar ik des te beter. Het was, dat begreep ik dadelijk, een zendeling, uit Nederland gekomen om den Javanen het Evangelie te brengen. Ongetwijfeld zou ik hem of den schoolmeester meermalen ontmoeten en zoo het gezelschap genieten van menschen, die niet maar alleen in naam christenen waren. De heer Jansens scheen van zendingen nog zelden of nooit te hebben gehoord. 't Kwam mij

voor, dat hij vreesde voor zoo iets als: in een klooster gestopt te zullen worden, gelijk hij het noemde. Toen ik hem mededeelde wat ik er van dacht, keek hij min of meer verwonderd, en zei:

„Ik begrijp dan toch niet wat zoo iemand beweegt, zijn vaderland te verlaten en naar een vreemd land te trekken, louter om daar aan de bevolking een anderen godsdienst te prediken dan zij reeds heeft. Waar is dat goed voor?”

„Wel, mijnheer,” antwoordde ik, „de Heere Jezus heeft, toen Hij de aarde verliet, tot Zijn discipelen gezegd: „Gaat heen in de geheele wereld; predikt het Evangelie aan alle schepselen.” Dat Evangelie is de Blijde Boodschap van Gods genade. En Christus wil, dat alle menschen die boodschap hooren.”

Mijnheer zeide niets, doch zijn blik toonde mij, dat mijn antwoord hem niet bevredigde. Waarschijnlijk zou hij liever gezien hebben, dat er een circus had gestaan zooals die waarmee ik eens op weg naar de Oost geweest was, dan een christelijke school. Doch hij begreep zich te moeten schikken in de omstandigheden, te meer daar hij blijkbaar niet te doen had met menschen die hem wilden „afzetten” zooals hij het uitdrukte. Want de prijs, dien zijn voorganger betaald had, en waarmee ook hij volstaan kon, was zoo gering, dat hij bij het hooren uitriep:

„Daar kan de man het onmogelijk voor doen! Hij moet minstens de helft meer hebben.”

Ik herinner me als kind een oud boekje gelezen

te hebben met allerlei leerrijke geschiedenissen. Een er van heette: „De vermakelijke geschiedenis van Toon Hokvast.”

Deze Toon zou een poos bij zijn oom doorbrengen die buiten woonde, terwijl Toon een stadskind was. Hij had in de lange reis met den postwagen niet veel zin, en nog minder in het doel, daar hij voor zijn gezondheid ging en allerlei dingen zou moeten doen of laten om die te bevorderen. Nu werd hem om zijn zwakte te huis veel toegelaten, dat de dokter verboden had, en bleef veel achterwege dat de geneesheer had voorgeschreven. Maar oom was, dat wist Toon, een streng man, die zich hield aan hetgeen verordend werd, en daarom ging Toon liever niet.

Aan die geschiedenis dacht ik in deze omstandigheden, al was de overeenkomst lang niet volkomen. Want de hoofdpersoon, de heer Jansens, was met de reis ingenomen, doch zijn reisgenooten of die het wezen konden dachten er anders over. Hoe mooi het hoogland ook mocht zijn, hen trok de stad meer aan, waar men drukte, afleiding en wereldsch genot in overvloed had. En daar ginds zou het stil zijn bij weinig bezoek en mogelijk ook wel bij een minder weelderig leven dan de meesten gewoon waren.

Intusschen, alleen kon mijnheer moeilijk gaan, en nu was het de lastige vraag wie hem zou verzellen. Mijn inziens was zijn vrouw daartoe allereerst geroepen, als hulp voor haar man, al zag zij dan ook een straat vol mooie winkels veel liever dan een prachtig bosch. Toch verbaasde het mij

niet haar te hooren verklaren, dat zij onmogelijk meereizen kon, al ging haar de scheiding aan het hart en al deed het haar zielsleed, de zorg voor haar man aan anderen te moeten overlaten. Maar het kon niet anders. Wie zou daarginds haar helpen bij zoo gewichtige zaken als kleeden en kappen? Wie met haar uitgaan? Wie haar steeds sterken bij de vervulling harer plichten?

Kortom het ging niet, en daarom ging mevrouw ook maar niet.

Dit voelde ik wel, dat ik geheel bij haar had afgedaan. „De juffrouw kan mij niet meer van dienst zijn,” verklaarde zij, „die heeft het te druk met den zieke; en hij wil van geen ander geholpen zijn. Ik zou haar telkens moeten storen; zij heeft haar tijd hard noodig.”

De waarheid was, dat ik best van tijd tot tijd gemist kon worden en ook niets mevrouw belette in de kamer mijnheer en mij gezelschap te houden. Het werk mij opgedragen liet best toe, dat mevrouw mij eens verpoosde of dat ik haar hielp. Maar, zooals ik reeds vroeger zei, ik was te fijn en te vroom.

De huisgenooten en de verdere vrienden be-toonden al mee weinig lust om den heer Jansens te vergezellen. Hij was de gewilde man geweest in zijn gezonde dagen, toen hij mee kon doen in het vroolijke leven, en heel gezellig kon zijn. Menigen avond had hij de gasten vermaakt. Doch nu was het anders.

Een oud spreekwoord zegt:

Vrienden in den nood
Vijf-en-twintig in een lood

d.i. zoo licht, zoo onbeduidend zijn dezulken, en mijnheer Jansens werd dit gewaar. Nu hij niet meer mee kon, hulpbehoevend was, bleek al spoedig hoe weinig zijn zoogenaamde vrienden eigenlijk om hem gaven. Zij waren, nu 't zoo liep als 't liep, eigenlijk blij van hem af te zijn.

Na veel wikken en wegen waardoor mijnheer Jansens ernstig ontstemd werd, besloot men eindelijk dat mevrouw thuis zou blijven. Zij kon zich dan ten minste behoorlijk aankleeden. Een paar heeren zouden mijnheer gaan wegbrengen. Verder gingen eenige bedienden mee voor het huiswerk, en ik vanzelf om mijnheer te verplegen. Op de huishouding zou de bejaarde dame, van wie ik heb gesproken, toezicht houden. Onze maaltijden mochten we elken dag bij haar aan huis laten afhalen.

Wij vertrokken nu weldra en hadden door 's Heeren goedheid een voorspoedige reis, die zelfs recht aangenaam mocht heeten. Want het weer werkte mee en het landschap was prachtig, gelijk de weg goed. Ik had geen oogen genoeg om al het schoone te bewonderen, dat de hand des Scheppers hier in de natuur had ten toon gespreid. Slechts trof het mij onaangenaam, dat mijn reisgenooten over het laatste in het geheel niet spraken, hoe schoon zij de omgeving ook vonden, die wij allen voor de eerste maal zagen.

Overigens was vooruit alles zoo bepaald afgesproken en beschreven, dat we overal gereed vonden wat wij noodig hadden, eten, drinken, goede bedden, tot water om de handen te wasschen toe. Voor dit alles hadden de vrienden gezorgd. Daarbij had,

schoon om zeer verschillende redenen, elk der tochtgenooten schik in de reis, ook mijnheer Jansens, die op beterschap hoopte en „gezond van harte” was, gelijk men dat noemt, doch alleen niet loopen kon. De rit in een open rijtuig was heerlijk, en hier was geen Toon Hokvast om telkens een spaak in het wiel te steken.

Na ettelijke dagen kwamen we op de plaats onzer bestemming. Reeds van ver kon ik de huizen zien, en nabij moest men erkennen dat zij wel eenvoudig maar toch vriendelijk er uitzagen. De school was een vrij groot gebouw, luchtig in dubbelen zin, op 't oogenblik ledig om de bekende reden. Ze zag er gezellig uit. Nog meer kon dit gezegd worden van het woonhuis, dat er naast stond. Het had slechts één verdieping gelijk trouwens alle huizen in deze streek. De witte kleur stak fraai af bij het donkere groen van den boschrijken omtrek, waar alles groeide en bloeide. Wel was het verschil groot, als ik dacht aan het fraaie gebouw dat wij zoo pas verlaten hadden, maar ik vond dit kleine, eenvoudige huis gezelliger, vooral bij zoo weinig bewoners. Het trof mij, dat alles zoo licht en dicht was gebouwd, zelfs voor de Oost. Later begreep ik dit beter. 't Was alles hier slechts neergezet als proef of de plek gunstig gekozen was. Zoo niet, dan kon men opbreken en zonder veel moeite zich elders weer vestigen.

Onze rijtuigen reden tot voor de deur van het kleine huis, die dadelijk geopend werd. Een vriendelijke verrassing wachtte ons.

Een oude dame, eenvoudig maar deftig gekleed,

vertoonde zich aan den ingang, en wenkte ons vriendelijk toe. Zij scheen mij toe dicht bij de zestig te zijn en droeg, gelijk de meeste bejaarde dames van dien tijd, een net, luchtig, kanten mutsje, dat haar goed stond. Haar geheele voorkomen nam mij dadelijk voor haar in.

Uitgestegen, werden we door haar hartelijk welkom geheeten. Elk onzer was min of meer verplicht zich zelf voor te stellen. Zoo kwamen wij al dadelijk te weten, dat de vriendelijke vrouw, die ons ontving, dezelfde was als zij die het gezin van den prediker bestuurde, welke geen half uur verwoonde.

Weldra zaten we gezellig een oogenblik in de vriendelijke huiskamer eenige verkwikkingen te gebruiken. Ik merkte op, hoe onze gastvrouw uitnemend den toon wist aan te geven.

„Het spijt me,” zoo sprak zij, „niet eer geweten te hebben dat gij heden zoudt komen. Maar dat komt er van, als men een brief meegeeft en niet met de post zendt. Zoodra ik wist wanneer gij hier kondt zijn ben ik gekomen, en we hopen het nog zoo te schikken, dat allen hier kunnen blijven eten en slapen.”

Doch dat behoefde niet. Want de vrienden van den heer Jansens meenden blijkbaar, dat zij ten volle hun plicht vervuld hadden door hem weg te brengen en thans met zelfvoldoening konden terugkeeren. Het zou, zeiden ze, te veel gevergd zijn de heusche uitnoodiging aan te nemen. Zij zouden maar noodeloos last veroorzaken. De naaste pleisterplaats terug was nog heel best te bereiken. En zoo vertrokken

de heeren dan spoedig weer, van wier beleefdheid ik geen hoogen dank had gekregen.

Er bleven voor den maaltijd slechts drie personen over. Dat was niet veel, en toch had ik in lang niet zoo aangenaam getafeld. Dat er vooraf gebeden werd scheen mijnheer niet te hinderen; althans ik zag dat ook hij de oogen sloot. Onze gastvrouw wist den gezelligen toon te bewaren, en dat zei nog meer dan de spijzen, hoe voortreffelijk die ook waren. Want ik had veel weelderige maaltijden bijgewoond, doch het betere gemist dat hier werd gevonden. En ik dacht aan het versje van Cats:

Als dat uw harte wel geviel,
 Dat is als voedsel voor de ziel,
 En 't is u beter in den mond
 Dan alles wat op tafel stond.

Het is bekend, dat op Java de schemering maar kort is en alle dagen ongeveer even lang zijn. Onze dag was dus al bijna verstreken, toen we nog even onze kamers gingen zien in het huis, dat ons als we wilden een week of zes zou herbergen. We konden slechts een paar kamers bezichtigen, die voor den zieke en de mijne. Alles getuigde van netheid en zindelijkheid, van eenvoud bij degelijkheid. Ik kon het, dunkt mij, hier best een poos uithouden, te meer wijl ik duidelijk voelde gelijk reeds op de reis, hoe koel en frisch de lucht in het hoogland was vergeleken bij die in de lage streken. Vroeger had men mij wel eens verteld van menschen op Java, die uit Nederland beddekens

lieten komen. Ik kon toen niet begrijpen dat dekens in de zoo warme Oost noodig waren. Thans begon ik het al beter te vatten.

De kamer voor den zieke en de mijne waren onberispelijk in orde. Aan alles was gedacht, voor alles gezorgd, en dat in zoo korten tijd. Onze vriendelijke gids deelde ons mee, dat zij zelf dien eersten nacht van ons verblijf hier door zou brengen. „Gij zijt hier nog vreemd,” sprak ze, „en vooral in den nacht kondt ge hulp noodig hebben, dus blijf ik. Morgen komt iemand die u verder helpen zal. 't Is de huishoudster van den schoolmeester, wiens vrouw zwak is. Ik heb haar gevraagd of zij een poosje hier wou komen, en zij was dadelijk bereid. Zij kent hier iedereen en kan u van veel nut zijn. Hedenavond kunt u kennis maken.”

Dat geschiedde ook, nadat mijnheer Jansens ter rust was gegaan. De kennismaking beviel mij bijzonder. Toen ik, moe maar niet mat, straks zelf in mijn kamer te bed lag, moest ik van ganscher harte God dankzeggen die alles tot nu toe wel maakte. Ik had boven de deur van het schoolgebouw in groote letters gelezen:

EBEN HAËZER.

Tot hiertoe heeft ons de Heer geholpen, en dat was thans ook de grondtoon van mijn hart.

Hij die mij indertijd had behoed voor den dood door schipbreuk, die mij in Afrika een veilig onderkomen had gegeven en mij ook weer veilig hierheen had geleid, zou ook verder zorgen. Ik had althans vooreerst weer omgang met menschen, die den dienst des Heeren verkozen boven een zorge-

loos, wereldsch leven. Juist de omgeving waarin ik pas vertoefd had, waar niemand vroeg naar God en Zijn gebod, had mij, die nog altijd hinkte op twee gedachten, tot zekere beslistheid gebracht. Ik wist nu, dat de smalle weg de beste is, en kreeg lust hem te gaan.

Een dag of vier, vijf gingen zeer genoeglijk voorbij. De huishoudster bleek in allerlei juist degene te zijn, die wij behoefden. Zij had hier reeds een paar jaar gewoond, was van alles op de hoogte en was daarbij een vriendelijke, voorkomende vrouw, die niet maar haar taak vervulde, doch ook trachtte iets voor anderen te zijn.

Van goede kennissen werden wij na enkele weken hartelijke vriendinnen en zijn dat gebleven tot op den huidigen dag. Een der hoofdredenen daarvoor lag wel daarin, dat de huishoudster niet alleen in jaren mijn meerdere was, maar ook en verreweg in kennis van de wegen des Heeren. Het trof mij reeds den tweeden dag haar bij het huiselijk werk een psalm te hooren zingen. Het was — ik herinner het mij nog zeer goed, wel een bewijs dat het indruk op mij maakte — het eerste vers van Ps. 19:

Het ruime hemelrond, enz.

Zoo ergens dan was dit hier van toepassing. Het ruime hemelrond omringde de bergen waar wij woonden. De heldre lucht omgaf ons van alle zijden. De klare, glanzende zonneschijn bij dag sprak tot ons gelijk de heldere sterrenhemel bij nacht. Zulk een heerlijke natuur had ik nog nergens aanschouwd

in Noord noch Zuid. Zoo iets als ik hier, moet, dunkt mij, ook David gevoeld hebben, toen hij zijn psalmen dichtte.

In lang had ik, behalve dan een enkelen keer in de kerk, die niet gehoord. Psalmen zingen bij het huiswerk, daaraan had zeker nooit iemand gedacht in het huis waar ik nu weken had vertoefd. Trouwens niemand zou het gekund hebben. Want de inlanders in huis waren Mohammedanen of Heidenen. En de Europeanen heetten wel Christenen, maar leefden als onverschilligen voor God en Godsdienst. Soms vroeg ik mij wel eens af, of het niet goed zou zijn allereerst of althans ook predikers te zenden naar die zoogenaamde Christenen.

Met de huishoudster kon ik het werk gemakkelijk deelen, te meer wijl hulp niet ontbrak en spijs en drank ons, zooals ik reeds zei, dagelijks grootendeels bezorgd werd. Wat den heer Jansens betreft, hij schikte zich wonderwel in zijn nieuwen toestand, ja scheen zelfs meer op zijn gemak te zijn dan in zijn vroeger verblijf. Ik mocht hem van tijd tot tijd een poos alleen laten, iets wat hij vroeger nooit gewild had. Hij was vriendelijk ook jegens de huishoudster, en alles duidde aan, dat wij met den zieke geen zware taak zouden hebben.

Na een dag of vier waagde ik het eens te vragen, hoe hem het leven beviel.

„Heel goed,” was zijn antwoord, „het is hier kalm, en dat heb ik noodig. Ik geloof dat ik vooruit ga. Daarbij de menschen rondom mij heen, zoover ik ze al ken, schijnen mij toe eerlijker en openhartiger te zijn dan waar ik mee gewoon was om te gaan.

Het is onder ons veelal verguldsel en klatergoud. Maar hier zal ook wel wat ontbreken. Voorloopig ben ik tevreden. Het gekste is, dat ik nog niet eens kennis heb kunnen maken met de hoofdpersonen in dit treurspel. De schoolmeester kan natuurlijk niet hier zijn, maar waar blijft de dominee of de zending, zooals je het noemt?"

„Geduld maar, mijnheer,” zei ik, „die zal ook wel verschijnen. Hij heeft het druk.”

„Natuurlijk, dat hebben al die soort menschen. In elk geval heeft hij het hier niet kwaad uitgekozen. Een heerlijke lucht, een mooie natuur, verder al het noodige; wat wil men meer?"

„Maar u vergeet, mijnheer, dat die zending hier volstrekt niet gekomen is om de lucht of om de mooie omgeving, maar om den heidenen die God niet kennen het Evangelie te brengen. Ook had ik gisteren een gesprek met de huishoudster, die mij vertelde dat de zending voor zijn arbeid niet betaald wordt, maar alles zelf bekostigt. Hij heeft de huizen en de school laten bouwen, en zorgt ook voor den onderwijzer.”

„'t Is heel mooi,” zei de heer Jansens met een ongeloovig lachje. „Doch ik begrijp er niets van. 't Is zooals ik reeds meer zei. Waarvoor al dat werk en die onkosten? Dat kon immers veel beter besteed worden.”

„Dat ben ik niet met u eens,” antwoordde ik, „u weet dat wel. Ik vrees maar, dat u het niet zult inzien, tenzij de Heer zelf uw oogen er voor opent.”

„Hoor eens, juffrouw,” sprak mijnheer, „ik moet

je even wat vragen. Je moet weten, ik heb een grootmoeder gehad, die net als jij een geloovige was en heel vroom leefde, altijd naar haar meening. Zij heeft mij verteld, meer dan eens, dat het vroeger jaren zoo'n beste tijd was; de menschen gingen allen trouw ter kerk en de een was al even godsdienstig als de ander. Heb je daar ook wel eens van gehoord?"

„Niet veel," zei ik, „maar toch wel, dat er vroeger veel meer eerbied was voor God en Zijn dienst dan nu, al was het dan maar voor het uiterlijke. Maar werkelijk vrome, tot God bekeerde menschen, die Jezus liefhebben, zijn er zeker nooit in menigte geweest. De Bijbel zegt dat zelf. Vergeleken met de anderen, zijn die gelooven altijd een klein kuddeke."

„Nu goed dan, maar in elk geval wisten onze vrome voorouders toch wel, dat de Javanen geen Christenen waren. Waarom hebben ze dan er geen predikers heen gezonden, zulke menschen als die heer die dit huis gebouwd heeft. We zijn al eeuwen met de Oost verbonden. Onze vaders en wij trokken er veel voordeel van. Waarom hebben de Christenen niet vroeger aan Java gedacht, zoodat er zelfs nu nog bijna geen Christenen zijn?"

Ik wist zoo spoedig geen antwoord. Want eerlijk gezegd was zulk een vraag bij mij zelf meermalen opgekomen, toen ik nog in Afrika was. Ik zei dus, dat die vraag door wijzer menschen dan ik moest beantwoord worden. „Maar," voegde ik er bij, „indien onze voorvaders verzuimd hebben hun plicht te doen, gelijk het schijnt, dat is voor ons geen reden om het kwade voorbeeld te volgen. Tegenwoordig

gaat het dan ook den beteren weg op. De zendeling hier denkt er zeker evenzoo over als ik."

Hiermee eindigde het gesprek. Het gevraagde antwoord heb ik wel gekregen, maar eerst veel ater. Bevredigd heeft het mij niet. Er is vroeger wel wat gedaan, maar veel te weinig. De kooplui die op de Oost handelden en veel macht bezaten, dachten meer aan geld verdienen dan aan ijveren voor de prediking van het Evangelie. Zoo is het werk in de zeventiende eeuw wel opgevat, maar later traag of niet voortgezet. Ik dacht nu ook aan wat ik gelezen had eenige jaren geleden, in de boeken van den Zutphenschen predikant Martinet, wiens werken toen nog gezocht waren. In zijn „Historie der wereld" spreekt hij ook over de Zending in onze Oost, en wijst dan op de vele bezwaren, die voor predikers verbonden zijn aan de Evangelieverkondiging in Indië. Deze bezwaren, zegt hij, houden vele jongelui terug van uit te gaan.

Hoe het zij, het ging mij ook nu weer als vroeger. Het behaagde den Heer juist den omgang en de gesprekken met ongeloovigen te gebruiken om mij, die nog wankelde, vast te maken in 't geloof, mij voor altijd te voeren op den smallen weg, die ten leven leidt. Door het verkeerde dat ik hoorde en zag, leerde ik het goede onderscheiden en waardeeren. Ik geleeke den man uit de fabel die zegt: ook de kwaden kunnen mij nut doen, wijl ze mij toonen hoe ik niet moet zijn, en mij zoo voor verkeerde paden waarschuwen. Ik voelde meer en meer, dat de vreeze des Heeren het beginsel der wijsheid is, en dat ik wél gedaan had die te verkiezen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Op een morgen kort daarna, wilde ik mij, na eerst met de huishoudster allerlei te hebben bepraat, juist weer naar de ziekenkamer begeven, toen ik in de verte door het open venster een rijtuigje ontdekte, ook wel „karretje” geheeten. Daar de groote weg, hoe mooi ook, toen nog weinig gebruikt werd, trok al wat voorbijging de aandacht. Zoo ook nu.

Het lichte voertuigje naderde snel. 't Zou weldra bij ons huis zijn. Doch ik moest nu naar den zieke. Even daarna reeds echter hoorde ik het gedruisch van wielen, en hield het wagentje voor onze deur stil. Door het venster kon ik dat zien. Een jong, net gekleed heer sprong er vlug uit en wandelde het voetpad op, dat naar de huisdeur leidde, die reeds door een bediende geopend was. Een oogenblik later kwam deze mij zeggen, dat iemand gekomen was om mij te spreken.

Ik ging naar de huiskamer, en stond een oogenblik later tegenover onzen bezoeker. Hij scheen een man van een jaar of dertig met een flink, innemend voorkomen. Zijn kleeding was eenvoudig, maar toonde zekere deftigheid die hier ongewoon was, en mij onmiddellijk deed vermoeden met wien ik te doen had. Het was namelijk niemand anders dan de prediker, die een half uur ver woonde, en wien ook ons huis en het schoolgebouw toebehoorden.

Hij had, zoo zei hij, zich de vrijheid veroorloofd eens kennis te komen maken, en te zien of hij iets voor ons kon doen. Vóór alles wenschte hij gaarne mijnheer Jansens te ontmoeten.

Ik bracht hem waar hij wezen wilde, en wou mij verwijderen, toen mijnheer mij een wenk gaf te blijven.

De prediker was blijkbaar gewoon om ook met menschen uit hoogen stand om te gaan. Hij sprak zeer beschaafd, en het kwam mij voor, dat hij een man van kennis en ontwikkeling moest zijn. Zeer belangstellend vroeg hij hoe de zieke het maakte, en deelde mee dat hij ook zelf in de geneeskunde had gestudeerd, om de inlanders te kunnen helpen. „Ik zou,” zoo zei hij, „ook u gaarne van dienst zijn, maar wij wonen wat ver uiteen voor een man, die het zeer druk heeft. Ik heb trouwens gezorgd, dat er hier goede geneeskundige hulp voor u was.”

„Dat heb ik bespeurd,” was het antwoord, „maar wist niet dat ik het dankte aan uw tusschenkomst. Zeer verplicht. Maar nu moet u mij toch eens vertellen, waarmee u het hier zoo druk hebt, als de vraag ten minste niet onbescheiden is.”

„O neen. Er zijn elken dag zieken te behandelen, 't zij dat ze bij mij komen, of ik bij hen. Verder heb ik het Evangelie eenige malen per week te prediken in ons kerkje en ook de heidenen op te zoeken in hun woningen als dat kan. In allërlei dingen wordt onze raad en hulp gevraagd. Daarbij moet ik toezicht houden op de school en zooveel meer, brieven schrijven en studeeren. Maar genoeg. Als u lust hebt, kom het eens zien.”

„Ik had nooit gedacht dat een zending — want dat zijt u, begrijp ik — het druk kon hebben. Maar nu is het klaar. 't Kon ruim betaald worden en toch hoor ik dat u geen”

„Laat ons daarover zwijgen, mijnheer. Ik heb geen loon van menschen noodig. En het genadeloon des Heeren wacht mij, zoo ik vertrouwen mag, straks bij God.”

„En vlot het werk nogal?”

„Wij hebben alle reden om God te danken voor den zegen dien Hij schenkt. Toch kon het, naar den mensch gesproken, nog veel beter gaan, indien de Europeanen die Christenen heeten, althans meer meewerkten. Nu doen zij dikwijls juist andersom, en dit maakt dat de inlander ons werk niet vertrouwt.”

„Hoe dan? Wat kan het den Javaan schelen, of wij Christenen zijn of wat anders. Wat heeft hij eigenlijk zelf voor godsdienst?”

„Ja, een wonderlijk mengsel van het oude Heidendom en het Mohammedanisme, dat later kwam. Maar de Javaan houdt er aan vast, en neemt zijn godsdienst getrouw waar. Daarentegen toonen de Europeanen hier, dat zij geen godsdienst hebben. Zij bemoeien er zich nooit mee, komen in kerk noch kluis, denken aan God noch Zijn Woord, leven maar al te vaak ruw en ontuchtig. In één woord, zij geven een zeer slecht voorbeeld, en de inlanders gevoelen weinig lust tot een godsdienst waar zijn belijders zelf zoo weinig om geven. Dat heb ik in mijn werk vaak ondervonden; soms waren zoogenaamde Christenen mijn ergste tegenstanders.”

Ik zag, dat mijnheer Jansens bij die woorden een

onaangename trek op zijn gezicht kreeg, en ik begreep dat, en ook dat hij het gesprek op iets anders wou brengen door te vragen, hoe het zijn gast hier beviel.

„O heel best,” was het antwoord, „maar mag ik u diezelfde vraag doen? Want u zijt voor uw gezondheid hier gekomen.”

„Dan geef ik ook hetzelfde antwoord: heel best. Maar overigens begin ik van het reizen en trekken genoeg te krijgen. Op mijn jaren gaat het toch niet meer. Ik verlang terug naar Nederland, waar ik, zooals het spreekwoord zegt, stilte, rust en warmte hebben kan.”

„Hier toch ook,” zei de bezoeker. „En daarbij, zijn wij niet eigenlijk altijd op reis?”

Mijnheer Jansens scheen dat niet te begrijpen. „Ik voor mij althans gelukkig niet,” sprak hij. „Een mensch weet nooit, hoe hij het vinden zal als hij aankomt.”

„Ongelukkig is het maar al te dikwijls zoo, ook voor de groote reis waar ik op doel; de levensreis.”

„O, nu begrijp ik het. Ja, wie zal zeggen waar die op uitloopt?”

„En toch is het noodig daarop een voldoende en onbedrieglijk antwoord te hebben, willen we gelukkig leven en sterven.”

„Ik kan dat zoo niet inzien. Niemand kan weten hoe het daar ginder is. Misschien is met den doo alles uit, en zoo niet, dan maar afwachten.”

„Hebt u wel eens de fabel gehoord van den vorst en zijn hofnar?”

„Bij mijn weten niet,” zei mijnheer. „Ik heb het

altijd te druk gehad om mij met fabels op te houden."

„Nu, u kunt het ook een vertelsel noemen," sprak onze bezoeker glimlachend.

„Vertel u het mij eens. Ik lig hier toch te luieren," was het min beleefde antwoord.

„Gaarne. Er was eens een koning, die een hofnar had, welken hij om zijn geestigheid en gevatheid hoog schatte. Allerlei dwaasheden mocht de nar zeggen en doen, als ze den geest maar bezighielden of raak waren.

Eens kwam de koning bij zijn nar en zei:

„Hier heb ik iets voor u meegebracht. Ziehier, dezen wandelstok met gouden knop geef ik u op voorwaarde, dat gij hem zoolang behoudt tot ge iemand vindt, die nog grooter dwaas is dan gij. Dan moet gij hem den stok geven."

De koning, die reeds oud was, werd kort daarna ziek en zou wel sterven. Dat voelde hij zelf ook.

Hij liet den hofnar roepen.

„Vriend," zeide hij tot hem, „het loopt met mij af. Ik ga de groote reis maken, waarvan niemand wederkeert."

„Zoo," sprak de nar, „en welke toebereidselen heeft Uw Majesteit gemaakt voor die reis en waar gaat het heen?"

„Toebereidselen? Geene. En waar ik henen ga weet ik niet."

„Hier," sprak de nar, die den stok had meegebracht. „Neem dit, want gij zijt nog grooter dwaas dan ik."

Hier zweeg onze bezoeker. Een poos heerschte er stilte.

Mijnheer Jansens verbrak die het eerst door te zeggen:

„Heel geestig, maar is het niet onmogelijk te weten waar wij belanden zullen, indien al ergens?”

„Zeker niet: God heeft het ons geopenbaard in Zijn Woord. Ook dat er twee wegen zijn naar het leven daarginds: een breede weg, die voert naar de duisternis, een smalle die voert naar het licht.”

„O, dat is uit den Bijbel. •Ja, als men alles gelooven kon, wat daarin staat.”

„God geve u, dat het daartoe kome. Ik wil het Hem vragen.”

En zonder af te wachten of de zieke het goed vond, deed de zendeling een kort maar krachtig gebed, waarin hij den kranke den Heer opdroeg. Ik kon mijn ooren niet gelooven. Een gebed hardop in de kamer van dezen zieke en voor hem! Maar het was zoo, en het verheugde mij van harte, vooral ook toen mijnheer in plaats van ontstemd te wezen, vriendelijk dank zei.

Nog eenige uren bleef de prediker bij ons om alles in oogenschouw te nemen. Ik moest hem nog een paar maal spreken en, hoe vreemd het klinkt, reeds bij de eerste ontmoeting en telkens weer was het mij alsof ik dien man meer gezien had. Maar waar of wanneer kon ik onmogelijk uitmaken. Ik had trouwens in den laatsten tijd zooveel vreemde aangezichten gezien, dat ik ten slotte geloofde mij maar wat te verbeelden. Toch kwam zijn beeld telkens voor mijn geest, ook toen hij vertrokken was.

Enkele dagen later werden we opnieuw verrast door zijn bezoek, en ik inzonderheid daardoor, dat

mijnheer Jansens blijkbaar met genoegen vernam, dat de zendeling weer gekomen was. Ik stelde mij daar veel van voor.

Het was namelijk gebleken, dat het voor mijnheer goed was zijn verblijf hier nog te verlengen. Doch wijl de schoolmeester nu spoedig terug zou komen, en dan het huis noodig had, moest er een schikking gemaakt worden. Daarover kwam de eigenaar nu spreken, en we brachten het zoover, dat mijnheer Jansens zich tevreden verklaarde wanneer hij slechts twee kamers behield. Hij stond er echter op hetzelfde te betalen als voor het geheele huis.

De prediker bleef dien dag bij ons eten, en was weer de gezellige man van eenige dagen geleden. Een groote verrassing was ons bereid. Onze bezoeker die, zooals ik zei, zich ook op de geneeskunst had toegelegd, onderzocht den zieke en vond hem veel beter. Op het aangezicht van den heer Jansens vertoonde zich een zeldzame trek van tevredenheid. Plotseling vroeg hij:

„Zou ik een uitstapje mogen maken?”

„Ja, mits niet ver.”

„O neen, maar een half uur. Ik wilde namelijk wel eens van nabij al het werk zien waarover u mij gesproken hebt. U hebt mij zelf zoo half genoodigd.”

Ik zag, dat die woorden onzen bezoeker aangenaam waren en hij zei:

„Gaarne, mijnheer. Uw gezondheid laat het thans toe, en als u 't bij ons voor lief wilt nemen, zijt u hartelijk welkom.”

Hoe meer ik den zendeling gadesloeg hoe meer

ik mij verblijdde dat hij bij ons gekomen was. Mijnheer Jansens, die tot nog toe alle vromen en finen had geschuwd, wilde ditmaal hooren en luisterde met goedwilligheid en aandacht als onze bezoeker sprak. Zoo kon menig goed woord zijn weg vinden tot het hart van den zieke, en ik bad den Heer het te zegenen.

Hoe meer ik echter den prediker gadesloeg, hoe sterker in mij de overtuiging werd, dat ik hem meer moest gezien hebben, al had ik geen enkele vaste aanwijzing. Ik ging mijn leven nog eens na, doch ook dat verschafte mij niet veel licht. Ten slotte gaf ik het op, om mij alleen daarin te verblijden dat ik hier, in een land vol heidendom en ongeloof, gekomen was in een beslist christelijke omgeving.

De korte reis ging zeer voorspoedig, en was vrij wat aangener dan de vorige. De zendeling bewoonde een aardig, gezellig huis, naar mijn begrippen verbaazend groot. In elk geval konden mijnheer en ik gemakkelijk worden geherbergd. De oude dame, die als huisverzorgster dienst deed, ontving ons als waren wij oude bekenden. Reeds na een paar uur fluisterde mijnheer Jansens mij toe: „Het is hier best eenige dagen uit te houden.” En dat bleek ook zoo.

Wij namen dien dag en den volgenden alles in oogenschouw, allereerst de kleine zaal waarin kon gepredikt worden, en die, vertelde ons de zendeling, nog altijd eigenlijk te groot was voor het aantal hoorders. Ook zagen we het vertrek waar de zieken behandeld werden en de apothek zich

bevond. Een ziekenhuis was wel gewenscht, maar daarvoor ontbrak nog de noodige hulp. De zieken kwamen soms vele uren ver, en was de kerk te groot, de kamer voor de zieken was meestal te klein. Allerlei ellende was hier te aanschouwen, vooral bij menschen die afschuwelijke wonden hadden. De zendeling had het druk, en wij begrepen nu reeds heel goed, dat hij over veelheid van arbeid had gesproken.

Ik woonde ook het onderwijs bij dat de heer Reinier -- zoo heette de zendeling -- gaf. Het was eigenlijk wat wij de catechisatie noemen, een voor jongeren en een voor ouderen. Alleen ging het wel wat anders toe dan bij ons. De leerlingen zaten meerendeels op den grond, en van vragenboeken of psalmboeken was geen sprake. Trouwens de meesten hoorden hier voor het eerst van den Heere Jezus en van den Bijbel, en waren volkomen onkundig. Het geheel geleeek veel op een Zondagschool. Al kon ik geen woord verstaan van 'tgeen gesproken werd, toch trof mij de aandacht en de eerbied der leerlingen, althans voor het uitwendige.

De heer Jansens was nog te zwak om alles bij te wonen. Toch kon hij opblijven tot na den maaltijd, die ons allen vereenigde aan een gezelligen disch. De prediker zag er zoo vermoeid uit, dat de heer Jansens niet nalaten kon hem te vragen, of zijn taak vandaag ook bijzonder zwaar was, en of het hem niet vermoeiend was daarbij nog gasten te hebben.

De heer Reinier gaf toe, dat hij naar wat rust verlangde. „Maar,” voegde hij daarbij, „er staat

geschreven: „Hij geeft den moede kracht.” Dat heb ik ervaren al den tijd dien ik reeds hier ben, en zoo zal het ook nu zijn.”

Den volgenden morgen aan het ontbijt deelde de gastheer mee, dat hij dien dag, een Donderdag, altijd vrij hield voor bezoeken van menschen die iets te vragen of mee te deelen hadden. „Maar vandaag,” voegde hij er bij, „zal het wel niet druk loopen. Want in het naburige dorp is het feest.”

Toch kwamen er dien morgen nog heel wat, bijna uitsluitend mannen. De een vroeg raad in een twistzaak met zijn buurman over de grens van een stuk land. De ander wou hooren, hoe hij het moest aanleggen om zijn rechtmatig deel van een erfenis te erlangen. Weer een derde, die trouw in het kerkje kwam, toonde zich geneigd Christen te worden, had daarover vaak oneenigheid met zijn huisgenooten, en wilde gaarne weten hoe daarin te handelen.

Dit alles werd ons natuurlijk eerst later duidelijk. Ik dacht toen aan Mozes, die de kinderen Israëls door de woestijn leidde. Ook tot hem kwam men van alle kanten, opdat hij recht zou spreken. Maar hij kreeg daarmee zooveel te doen, dat zijn schoonvader Jethro vreesde, dat hij er onder zou bezwijken. Doch hier ontbrak zulk een schoonvader, en mijnheer Jansens was de man niet om hem te vervangen. Toch kon hij niet nalaten te zeggen:

„Nu begrijp ik dat je moe kunt zijn. Het is werkelijk voor één man te veel. Ik vrees dat u je overwerkt.”

En daarmee stemde ik van harte in, maar de zending antwoorde:

„O, voor vandaag is het geëindigd. Wij kunnen nu gezellig een poosje samen zijn.”

Zoo geschiedde, en wij raakten spoedig in een levendig, aangenaam gesprek, waaraan ook mijnheer Jansens opgewekt deelnam. Ik hoorde allerlei dat ik nog niet wist, over Java en het leven hier, en begreep nu beter wat ik vroeger eens gelezen had:

Alles is hier schoon en heerlijk,
 Heel de schepping zingt en lacht.
 Boomen, planten, bloemen, kruiden,
 Alles prijkt gestaag in pracht.
 Maar de mensch, der Schepping koning,
 Heeft geen oog voor Wie haar schiep,
 Buigt zich neer voor ijd'le goden,
 En den waren kent hij niet.

Terwijl we zoo bijeen zaten, zei mijnheer die niet gewoon was, zijn gedachten te verzwijgen, eensklaps:

„Mag ik u wat vragen, mijnheer Reinier? Ik heb in deze enkele dagen veel van uw werk gezien, en ik moet erkennen, dat ik over het Christendom en de Zending reeds heel anders denk dan vroeger. Ik hield het alles voor onnoodig en zelfs schadelijk voor Indië. Ik zie evenwel nu, dat ik mij vergist heb, en dat het Zendingswerk ook zijn goede zijde heeft. Maar nu moet u toch eens vertellen, hoe u er toe gekomen zijt u zelf en uw geld voor dat werk te geven.”

„Gaarne, maar om dat goed te doen zou ik u

eigenlijk heel mijn levensgeschiedenis, die trouwens nog niet lang is, moeten vertellen."

„Welnu, ik zal gaarne luisteren, en de dames zeker ook."

Dat was ook zoo, vooral bij mij, die reeds lang wenschte wat meer omtrent den zendeling te weten.

Zoo begon dan de heer Reinier zijn levensgeschiedenis te verhalen, die echter niet zoo heel kort bleek te zijn. Althans na een uur waren we nog middenin. Toen werd mijnheer Jansens, die met gespannen aandacht geluisterd had, te moe, en moest de spreker afbreken. Later heeft hij zijn verhaal nog een paar malen voortgezet. Hierdoor en uit hetgeen ik nog van anderen hoorde, werd ik in staat gesteld een levensverhaal van den zendeling op te stellen. Ik had hem liefst zelf laten spreken, maar dat ging moeilijk. Ik zal dus maar vertellen.

De heer Reinier was te Amsterdam geboren. Zijn ouders waren vrij welgestelde lieden, brave menschen, die hun plicht deden gelijk hij zelf zegt. Of de vreeze Gods echter daarbij in hun hart woonde valt wel te betwijfelen. Hun eenigen zoon Karel voedden zij zorgvuldig op, en zorgden vooral dat hij veel leerde, hetwelk hem later voor dit leven kon te pas komen. Ook deed Karel op zijn tijd belijdenis van zijn geloof, wat echter zijn hart weinig raakte.

Voor ik de levensgeschiedenis vervolg, zal het nu noodig zijn iets te vertellen, dat omtrent dien tijd moest zijn voorgevallen en rechtstreeks ver-

band houdt met zijn verhaal. Op een morgen, toen ik de woonkamer van onzen gastheer binnentrad, werd mijn aandacht getrokken door een groot, fraai vloerkleed, dat voor de deur lang. Naderbij tredend zag ik, dat het de bereide huid van een leeuw was. Vooral de kop kwam mooi, schoon grimmig uit. Ik wist dat er op Java geen leeuwen zijn; het vel moest dus van elders afkomstig wezen. Nog stond ik het te bekijken, toen ik de stem van den prediker hoorde, die mij goeden morgen wenschte en, terwijl hij op de huid wees, volgen liet:

„Die heeft ook een heele reis gemaakt, maar niet op zijn pooten.”

„Zeker,” antwoordde ik, „komt hij misschien uit Afrika?”

„Hoe zoo?”

„Wel, ik heb, toen ik daar was, dikwijls gehoord van streken, waar men nog leeuwen vond.”

„In Afrika,” vroeg de heer Reinier met belangstelling, „zijt u er dan geweest?”

„Ja, jaren lang.”

„Ik ook een poos, al was het mijn plan niet, en evenmin mijn doel.”

„Vreemd,” zei ik, „juist zoo is het mij ook gegaan.”

„Ik zal het u met een paar woorden toelichten. Ik ging als jongmensch uit Nederland op reis naar Indië. Wij hadden een groot schip met veel reizigers. Alles ging goed tot wij aan de Kaap de Goede Hoop, die beruchte stormkaap, kwamen. Daar kregen we boos weer. Ons schip was daar niet tegen bestand en, om kort te gaan, in den nacht — ik zal

dien nacht nooit vergeten — leden we schipbreuk. Van het vaartuig is, zoo ver ik weet, niets te recht gekomen, en van al de reizigers zijn, naar mijn beste weten, slechts twee gered, waarvan thans een voor u staat.”

„En de andere bij u!” riep ik uit.

Want eensklaps was mij duidelijk geworden wat ik reeds lang half vermoed had, namelijk dat mijnheer Reinier en ik elkander vroeger reeds gezien hadden. Hij moest de man zijn, die mij als klein meisje gered had.

De zendeling zelf begreep er echter nog niets van. Hij zag mij verbaasd aan, en vroeg wat ik bedoelde.

„Wel,” antwoordde ik, „mijn geschiedenis begint al meer op de uwe te gelijken. Ik heb in den nacht ook in zee rondgedreven, op een kippenhok, terwijl een man mij vasthield. Ik weet nu bijna zeker, dat moet u geweest zijn.”

„Is het mogelijk!” riep de zendeling. „Ik had u niet herkend.”

„Natuurlijk niet, wij zijn maar kort samen geweest. Een paar dagen, geloof ik.”

„Dat is een wonderlijk samentreffen,” ging hij voort. „Ga zitten en vertel mij wat meer.”

Nu raakten wij aan het ontbijt in druk gesprek, waarbij de oude dame stille toehoorder was. Er viel over en weer vrij wat te vertellen en nog meer te vragen. Ook heel mijn eigen levensgeschiedenis kreeg een beurt. Toen ik uitverteld had vervolgde de zendeling de zijne, wat ik hier ook zal doen.

Dat er dien dag veel afgehandeld werd aan tafel en daarna kunnen zij het best begrijpen, die iets als ik ervaren hebben. Mijn ouders had ik vroeg verloren. De man die tegenover mij zat was, om zoo te zeggen, de eenige, die mij nog aan mijn vroege jeugd herinnerde, al herkende hij mij niet. Ik kon natuurlijk niet nalaten mijn verrassende ontdekking ook aan den heer Jansens mede te deelen, die overigens mijn levensgeschiedenis reeds wist. Het deed mij goed te zien, dat hij zich hartelijk verblijdde over hetgeen hij hoorde, en zich verheugde over ons wederzien.

Toen ik in den laten avond van dien gedenkwaardigen dag rustig alleen zat, vermenigvuldigden zich in mij de gedachten. Hoevele jaren waren verlopen sinds de schipbreuk die mij alles ontnam. Trouw had de Heer voor mij gezorgd. Hij had mij liefhebbende pleegouders beschikt, en thans deed Hij mij den man wedervinden, aan wien ik mijn redding te danken had. Daartoe moest blijkbaar alles samenloopen. Ik had nooit gedacht Indië te zien of ook maar Zuid-Afrika te verlaten. Maar nu moest de heer Jansens komen en het middel wezen om mij naar Java te brengen, waar ik den heer Reinier ongezoekt vinden kon. Het ongeluk, mijnheer Jansens overkomen, was daar aanleiding toe. Mocht ik in dat al niet de leiding des Heeren zien?

Op het kantoor te Amsterdam, waar de jonge Karel geplaatst werd, maakte hij het al spoedig zeer goed. Zijn vriendelijk karakter deed hem daarbij gewild zijn bij de andere bedienden. In de groote, drukke handelszaak, die ook met de Oost en de

Ten leven voert een smalle weg, blz. 103

West betrekkingen onderhield, was hij geheel op zijn plaats. Ook met kantoren in het buitenland stond het zijne in verbinding. Er viel veel te leeren, en een handelsbediende kon zich moeilijk ergens beter voor zijn taak bekwamen dan hier.

Toen Karel een paar jaar te Amsterdam gewerkt had, boden de patroons hem een betrekking aan in Indië, waar de firma een nieuw kantoor had opgericht. De vooruitzichten waren voor den jongen man prachtig, het loon hoog. Zijn ouders, al viel het hun hard ook maar tijdelijk te scheiden van hun eenig kind, konden toch zulk een schoon aanbod niet weigeren. En zoo vertrok dan Karel vol hoop en moed.

De reis ging om de Kaap de Goede Hoop naar het Oosten, en was voorspoedig tot men bij die Kaap door storm werd beloopt. Wat er toen gebeurde heb ik reeds verteld.

Na onze redding bleef Reinier nog een paar dagen bij den kustwachter, en begaf zich toen naar Kaapstad, om daar een Nederlandsch schip af te wachten dat naar Indië ging. Kort verteld, hij zette voet aan wal op Java, wel wat later dan hij verwacht werd, maar toch nog bijtijds om zijn plaats open te vinden. En ook nu ging hij met lust aan 't werk, al was de leefwijze hier zoo gansch anders dan in Nederland.

Schoon ik geen verstand heb van kantoorzaken, dit weet ik wel, dat de jonge Reinier geen gemakkelijke taak kreeg. Eigenlijk ging die boven zijn krachten. Wel stond hij natuurlijk niet alleen voor alles, maar toch werd veel, juist van hem

verwacht. Ook was zijn loon daarop berekend.

Wat Karel zelf betreft, hij begreep heel goed, dat zijn werk, althans den eersten tijd, veel moeilijker zou zijn dan tot nu toe in Nederland. Maar dit schrikte hem niet af. Hij was jong, had kracht en moed, waarom zou hij dan niet slagen, althans dat beproeven? Dat er nog een hooger Macht was dan die der omstandigheden, wist hij wel, had hij tenminste geleerd, maar het kwam niet bij hem op zijn leven daarnaar te richten. Trouwens in zijn omgeving in Nederland zoowel als hier, deed dat ook bijna niemand.

Drie duizend jaar ongeveer geleden, zoo schreef Karel Reinier later, regeerde in het Oosten een machtig vorst. Hij heerschte over Israël en heette Salomo. Hij was bekend en geëerd om zijn rijkdom, zijn macht en bovenal om zijn wijsheid. Hij schreef ook verscheiden boeken, en was gelijk zijn vader David een dichter. In een dier boeken, dat we allen kennen, de Prediker, zegt de wijze, door Gods Geest geleide koning:

„Verblijd u, o jongeling, in uw jeugd, en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongelingschap, en wandel in de wegen uws harten, en in de aanschouwing uwer oogen; maar weet, dat God, om al deze dingen, u zal doen komen voor het gericht.

„En gedenk aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van welke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in deze.”

Deze les is na duizenden jaren nog van kracht.

Ongelukkig kennen zooveel jongelui haar niet of vergeten haar, omdat zij de ijdelheid der wereld verkiezen boven de vreeze Gods.

Zoo ging het ook mij in mijn nieuwen werkkring. Ik kon het wel buiten God stellen, of liever ik dacht bij mijn werk in het geheel niet aan Hem, en besepte in het minst niet hoe ook voor dingen van dit leven Zijn genade noodig is. Ware Hij niet zelf tusschenbeiden getreden, ik zou verloren geweest zijn.

Na deze eigen woorden van den zendeling verhaal ik thans zelf weer verder.

In zijn taak was Reinier weer even voorspoedig als in de vorige. Vlug van verstand en bevatting, oplettend en nauwkeurig, wist hij zich al spoedig in het nieuwe bedrijf in te werken, waarvan hij weldra een gewaardeerde steun was. Natuurlijk was dit voor zijn patroons een reden van niet geringe tevredenheid. Zij lieten hem dit merken, wel niet met veelheid van woorden, maar des te duidelijker door een aanmerkelijke verhooging van inkomen.

Zoo kon Karel dan al spoedig op vrij grooten voet gaan leven, mooie kamers bewonen, zich fijn kleeden, in één woord, het er van nemen, en toch nog geld naar huis verzenden, al was dit niet zoo bepaald noodig. Het was in elk geval een teeken, dat hij in zijn werk voldeed. Zijn ouders, die daar niet blind voor waren, lieten niet na hem dit te laten merken, en den braven zoon hoogen lof toe te zwaaien, dien hij gretig indronk.

Doch er bestaat een oud spreekwoord: Het zijn

sterke beenen, die de weelde dragen. Dat zou ook Karel ondervinden.

Op zijn kantoor en elders kwam hij vaak in aanraking met personen, op wier omgang ten volle het woord der Schrift toepasselijk was: Kwade samensprekingen bederven goede zeden. Al diende Karel ook God niet, goede zeden had hij dusver bewaard. Hij was geen drinker of verkwister, bleef des avonds niet laat uit, kwam op geen verkeerde plaatsen, in één woord, hij had een geregeld, fatsoenlijk leven geleid.

Doch nu de voorspoed kwam, kwam ook de verleiding. Hij maakte kennissen, kreeg zoogenaamde vrienden, en die wisten hem aan het verstand te brengen, dat men in Indië anders kon leven dan in Nederland. Veel dat daar werd afgekeurd kon er op Java best mee door. Hoofdzaak was zaken doen, veel geld verdienen en daarvoor zoo veel mogelijk genot en pret hebben. Als men zijn werk verricht had, ging het niemand aan, hoe een ander zijn vrije uren besteedde. Alleen thuis zitten, foei; dat was te eentonig! Dan liever in vroolijk gezelschap een goed glas gedronken, en bij spel en zang de uren doorgebracht. Het moest gaan naar het oude liedje:

Schep vreugde in 't leven,
Zoo lang het lampje schijnt.

Ging dat vroeg of laat uit, welnu dood is dood.
Onder lieden, die zoo dachten en spraken, bevond Karel zich elken dag.

Hij had eens gehoord, dat de oude Hollanders

uit vroeger eeuwen plachten te zeggen: Wie naar Indië gaat om daar een poos te blijven, bergt aan de Kaap zijn geweten op, en haalt het weerom als hij terugkeert. Dat was nu wel op Karels vrienden niet geheel toepasselijk in den ouden zin, maar wel wat hun leefwijs betreft, en hun jagen naar vermaak op de wegen der goddeloosheid. Allengs begon hij de deugd en goede zeden, waarin hij was opgebracht, lastig te vinden, een knellenden band, waarvan het geraden was zich zoo spoedig mogelijk te ontdoen.

En waarom ook niet? Hier waren geen ouders die toezicht op hem konden houden, geen bekenden die zouden verklappen hoe hij leefde. Daarbij, zulk een leven als zijn vrienden leidden, vond hier maar bij weinigen afkeuring. Ieder scheen het heel natuurlijk te vinden dat jonge menschen, die goed verdienden, weinig bekenden hadden, elkaar en de gezelligheid zochten, en drukke bezoekers waren van drinkwinkels, schouwburgen en dergelijke.

Weldra was Karel een bekend en gezocht lid van het groote gezelschap, bijna allen jongelui uit Nederland overgekomen, en allen jagend naar hetzelfde doel, in den kortst mogelijken tijd rijk te worden of een hooge plaats te veroveren. Wie het zoover had gebracht, kon dan later of reeds dadelijk op zijn lauweren gaan rusten.

Op een avond ging Karel Reinier den grooten weg op, om zich te begeven naar een bekend en druk bezocht koffiehuis. Daar zou namelijk een van de vrienden, die jarig was, een feest geven. Geen beter plaats daarvoor dan dit koffiehuis. Het

bood meer ruimte dan de woning van een hunner, en daarbij had toch geen van allen een eigenlijk tehuis.

Toen Karel dicht bij het feestgebouw was, keek hij even op zijn uurwerk, om te zien of hij reeds kon binnentreden. Eensklaps bemerkte hij, dat hij zich straks in dien tijd moest vergist hebben. Hij was nog ruim een half uur te vroeg, en weinig lust gevoelend om reeds naar binnen te gaan, besloot hij nog een eindje om te wandelen.

Hij dwaalde door wegen en stegen, gelijk hij dat in Nederland zoo vaak had gedaan. Doch weldra bespeurde hij, hoe het verschil tusschen de beide landen ook hierin uitkomt, dat menigeen zich in het warme Oosten spoediger vermoeid gevoelt dan in het vaderland. Hij kreeg behoefte even te rusten, en was blij, toen hij dichtbij een groot, wit huis ontdekte, dat in een tuin lag. Zonder verlof stapte hij den hof binnen, en nam plaats op de eerste de beste bank.

De rust was heerlijk, en gaarne had hij hier nog langer vertoefd. Doch hij begreep dat het niet aanging de vrienden te laten wachten. Juist wilde hij opstaan, toen onverwacht een geluid tot hem doordrong dat zijn aandacht trok. Hij luisterde opmerkzaam, en kon niet nalaten nog een oogenblik te blijven.

Hij vernam de klanken van een zachte stem, denklijk een vrouwestem die een lied zong en wel zoo — wat zeldzaam is — dat men de woorden vrij geregeld volgen kon.

Ze luiden aldus:

Ten leven voert een smalle weg,
 Van weinigen betreden,
 Die wand'len op het enge pad
 Naar 't nieuw, herwonnen Eden.

De weg zij ruw en woest en steil,
 Bedekt met struik en doren,
 Toch is er vreugd en goede moed
 Bij 't volk door God verkoren.

En schoon hen menig vijand dreig'
 De pelgrims wand'len verder,
 Want Jezus, die hen veilig leidt,
 Waakt als de goede Herder.

Verspert ook steen en doorn den weg,
 Hoort men er leeuwen brullen,
 De pelgrims wand'len onbevreesd;
 God zal Zijn woord vervullen.

Het woord hun gunstig toegezeid:
 Ik zal u niet begeven,
 Ik heb uw rechterhand gevat,
 En schenk u 't eeuwig leven.

Verzekerd van des Heeren trouw
 Wat hun moog wedervaren,
 Gaan zij het smalle pad omhoog,
 Wijl ze op de Godsstad staren.

De Godsstad, die zij binnen gaan,
 Als 's Heeren tijd zal komen,
 Daar jub'len zij in heerlijkheid
 In 't heerlijk deel der vromen.

Al had Reinier in den volsten zin hier geen blijvende plaats, hij moest het lied ten einde toe aanhooren. Zeer boeide hem het schoone stemgeluid, en niet minder de schoone muziek die het begeleidde. Maar hij had fraaie stemmen en streelende tonen wel meer gehoord. Het waren vooral de duidelijk verstaanbare woorden die hem troffen.

Wat was het voor een vers? Zooveel was hem wel bijgebleven van wat hij vroeger hier en daar eens vernomen had, dat hij begreep een godsdienstig lied te hebben gehoord. Maar wat werd bedoeld met den smallen weg en de weinigen die er op liepen? Wat was het Eden waarheen zij gingen? Waarom kozen zij zulk een moeilijken weg, en wat werd gemeend met die dorens? Want het waren natuurlijk zinnebeelden. Waarom beschermde God de menschen die op den smallen weg liepen? — Hij begreep er niets van.

Ongemerkt raakte hij aan het denken, toen hij zich eensklaps met schrik herinnerde, dat hij verwacht werd en nog wel op een vroolijk feest. Haastig stond hij op en wilde vertrekken. Doch nieuw oponthoud scheen hem te dreigen. Bij het hek, waar hij door moest, vertoonde zich eensklaps de gestalte van een oud, welgedaan heer, wiens kleeding en houding den man van stand verriedden. Karel begreep onmiddellijk, dat de oude heer waarschijnlijk de eigenaar was van huis en erf, van wiens gastvrijheid hij ongevraagd gebruik had gemaakt. Het ging daarom niet aan dien heer enkel met een knikje voorbij te loopen.

Hij groette den onbekende beleefd, en veront-

schuldigde zich toen over de vrijheid, die hij zich veroorloofd had, ongevraagd en ongeweigerd hier een rustplaatsje te zoeken. Hij had reeds willen opstaan, maar . . .

„Geen verontschuldiging,” zei de oude heer vriendelijk, „u waart zeker moe en deed iets heel begrijpelijks. Maar buitendien, we zien hier op zulke dingen zoo nauw niet, niemand neemt ze kwalijk.”

„Ik was van een wandeling meer vermoeid dan ik dacht,” zei Karel, „en daarbij hoorde ik zoo fraai zingen, dat ik moeilijk weg kon. Ik kreeg kosteloos tweeërlei genot voor een.”

„Dat doet mij genoegen. Kendet u het lied misschien?”

„Heelemaal niet, en ik begreep het ook niet. Maar juist het vreemde trekt aan. Er kwam iets in van pelgrims; dat weet ik wel.”

„Mijn jonge vriend,” sprak de oude heer, Karel ernstig aanzijnde, „men moet zelf zulk een pelgrim wezen, om zulk een lied recht te verstaan.”

Weer begreep Karel de bedoeling der woorden niet. Doch hij herinnerde zich eensklaps, dat men hem wachtte. Hij haastte zich afscheid te nemen van den vriendelijken huisheer, die hem uitnoodigde nog eens terug te komen. Toen scheidden zij, en weldra zat Karel in de versierde feestzaal, en deed zijn best om onder vroolijke vrienden den ernst van zooeven weg te lachen, wat echter niet dadelijk gelukte.

Want hij had dieper indruk ontvangen dan hij zich zelf wilde bekennen. Vooral de verzen, die hij gehoord had, waren daar oorzaak van. Telkens

weer kwamen ze terug; telkens weer vroeg hij zich af wat zij bedoelen konden, en wat de oude heer gemeend had. Doch het ging moeilijk in een drukke eetzaal hierover na te denken, en hij gaf het dus op.

Het ging er lustig toe, maar Reinier deelde niet in de algemeene vroolijkheid. De toespraak door den oudste der gasten tot den jarige gericht, had hij grootendeels wel gehoord maar niet verstaan. De maaltijd smaakte hem niet. Lusteloos en afgetrokken zat hij daar. Zijn gedachten keerden telkens weer tot het pasgehoorde lied en het kort gesprek daarna. Wat hij ook deed, steeds moest hij er opnieuw om denken. Op 't laatst trof zijn stilheid en lusteloosheid de burens naast hem. Een van hen zeide:

„Maar, kerel, wat scheelt er toch aan? Je kijkt alsof je in zware zorgen zit. Of is je een ongeluk overkomen?”

Karel schrikte op.

„Er is niets bijzonders. Ik dacht maar ergens aan.”

„Eet liever wat, en vooral drink eens. Van je drie flesschen zijn twee nog niet aangebroken en een nog zoo goed als vol, net als je glas. Drink eens uit, dan schenk ik je weer in. Dat helpt het best om alle muizenissen uit je hoofd te jagen.”

In 't eerst kon Karel niet besluiten aan dien raad gehoor te geven. Eerst toen de vrienden aandrongen, gaf hij toe en ledigde een glas en daarna een tweede, dat een gediensstige hand hem had ingeschonken.

„Als er één schaap over de brug is, volgen er meer,” zegt het spreekwoord. Dat bleek ook hier.

Een half uur later had Karel alle ernstige indrukken „weggespoeld”, en was hij weer de „oude”, zooals de vrienden verklaarden. Hij praatte mee, lachte en schertste, en zong het hoogste lied uit. Er was echter groot onderscheid tusschen het lied, dat hij in den tuin gehoord had, en die welke hier in de feestzaal klonken. Het ging er vroolijk en ten slotte luidruchtig toe, en openbaar werd in de gasten wat de Schrift zegt: De sterke drank is woelachtig; al wie daarin dwaalt zal niet wijs zijn. Hem te danken, die een hunner weer een nieuw levensjaar had doen aanschouwen, daaraan kwam de gedachte bij niemand op.

Het was reeds vrij laat, toen het feest eindigde, en hoog tijd huiswaarts te gaan. Karel en een viertal vrienden besloten samen de reis te maken en wel te voet, hetzij omdat ze de frischheid van den nacht aangenaam vonden, hetzij wijl hun verstand te zeer door den wijn was beneveld om te begrijpen, dat de korte wandeling voor hen niet zonder gevaar was.

Dat zou weldra blijken.

Als gezegd, de reis was voor de meesten niet ver. Toch was na bijna een half uur de buitenwijk der stad nog niet bereikt. Of zij al dadelijk den verkeerden kant waren opgegaan, is nooit duidelijk gebleken. Zeker is dat men in groote verlegenheid raakte, toen een uit het gezelschap bleek zoo dronken te zijn, dat hij alleen niet voort kon, en door twee vrienden moest gesteund worden. Doch ook deze waren niet nuchter, en zoo geschiedde het, dat na slechts enkele schreden alle

drie tuimelden en met een smak op den grond vielen. Natuurlijk moesten de anderen hen ophelpen, doch daarmee verliep veel tijd.

Nu sukkelde men weer een eindje voort maar met moeite, wijl de weg hier door dicht geboomte stikdonker was. Daarbij kwam, dat de wijn ook op allen werkte, Karel althans kon zich later niet recht meer herinneren wat er gebeurd was, maar wel dat hij op een oogenblik bespeurde de vrienden te zijn kwijtgeraakt en alleen te wezen.

Wat nu te doen? Hij wist hier weg noch steg, en liep op goed geluk voort, hopende weldra de stad te bereiken. Op eenigen afstand bespeurde hij iets als een lange, glinsterende streep. Hij ging er op af en was nog genoeg bij zinnen om te begrijpen, dat het een beek of kreek moest zijn, wier water glansde onder den klaren, Oosterschen hemel. Hij besloot het water te volgen, geheel vergetend welk gevaar dit meebracht, vooral wijl hij dicht aan den kant liep. Want hij had nog geen paar minuten zijn onvaste schreden verder gezet, toen hij uitgleed en in het water te recht kwam.

Hij gaf een schreeuw van schrik. Het koele vocht bracht hem tot bezinning, en hij begreep al het bedenkelijke van zijn toestand. Wel was de beek ondiep, zoodat hij staan kon, maar tegen den kant op te klimmen, bleek hem op 't oogenblik ondoenlijk. Hij beproefde het drie, viermaal maar moest het toen opgeven. Er bleef niets over dan afwachten of er hulp opdaagde en intusschen luid te roepen.

In een aardig huisje in de buitenwijk was in den

laten avond van den feestdag een man nog druk bezig. Het waren echter alles behalve feestelijke dingen die hem op hielden. Naar het scheen was hij bezig met ijver iets te zoeken, dat verloren was. Een paar laden van een kast stonden open, en waren leeg gehaald. Op de tafel lagen allerlei voorwerpen dooreen. Reeds driemaal had de man de sleutels nageteld en bekeken, die aan een grooten ring zaten. Zijn vrouw hielp wakker mee zoeken, en kreeg telkens te hooren:

„Ik begrijp er niets van! Vandaag heb ik nog dikwijls dien sleutel gebruikt. Ik moet hem bij het afsluiten vergeten hebben.”

„Hindert het veel?” vroeg de vrouw.

„Ja zeker, de deur is nu open, en ieder kan in 't pakhuis. Maar daarbij, als morgenochtend vroeg een bediende het ziet, en den sleutel bij de heeren brengt, krijg ik een uitbrander van wat ben je me.”

„Ik zou toch maar afwachten,” zei de vrouw.

„Neen,” sprak de man beslist, „dat gaat niet. Ik moet nog weer naar 't kantoor en zien hoe de zaak zit. 't Is wel laat en donker, maar dat hindert niet.”

Hij die zoo sprak was Lukas, de eerste pakhuis-knecht van 't kantoor, waarop Karel Reinier werkzaam was. Lukas was opgedragen elken avond de vertrekken en bijgebouwen te sluiten. Hij nam dan de sleutels mee, doch toen hij ze dien avond natelde, miste hij er een, gelijk we gezien hebben.

Zonder verder beraad begaf Lukas zich op weg. Er waren twee wegen: de groote die gemakkelijk was maar de langste; de andere, de kortste, voerde

langs een beek en was eigenlijk maar een voetpad en hier en daar slecht begaanbaar. Doch Lukas verkoos het, wijl hij er mee vertrouwd was en haast had.

In allen spoed volbracht hij zijn late wandeling, en bereikte de gebouwen, waar hij zijn moest. Weldra was hij binnen, opende zijn lantaarntje, en zag rond. Tot zijn groote geruststelling ontwaarde hij al spoedig den vermisten sleutel, die in de deur van een bergkamer zat. Even overtuigde Lukas zich, dat daarbinnen alles in orde was. Toen blies hij haastig den aftocht. Want hij verlangde naar huis en wenschte ook, begrijpelijkerwijs, liefst niet op dit late uur hier gezien te worden.

Natuurlijk nam hij ook den kortsten weg terug. Toen hij ongeveer halverwegen het beekpad was gekomen, meende hij eenklaps niet ver af het roepen van een menschenstem te hooren.

Verbaasd en min of meer verschrikt greep Lukas naar den bos sleutels, als om die in veiligheid te brengen, want de weg was hem wel goed bekend, maar toch eenzaam en weinig belooopen, vooral in den nacht. Daarbij zwierf er in den laatsten tijd wel eens slecht volk rond.

Weer klonk het hulpgeroep en nu van zeer dichtbij. Lukas scherpte de oogen. Het was op het pad zeer donker van wege de boomen, al schitterden hoog daarboven de sterren in al hun pracht. Gelukkig gaf het heldere water van de beek althans eenig licht. Daardoor geleid ontdekte Lukas weldra iemand, die zich half staande, half liggende in het water bevond, en vergeefs moeite deed er uit te

komen. Snel stapte hij in het water, dat aan den kant ondiep was, en riep den drenkeling toe de hand uit te steken.

Natuurlijk deed deze niets liever. Het volgend oogenblik voelde Reinier een krachtigen ruk; toen nog een. Weldra was hij uit den drassigen grond getrokken. Een paar minuten later stond hij weder op het droge.

Maar zelf was hij allesbehalve droog. Hij had tot de borst in het water gestaan, en klappertandde nu van kou.

„Niet stilstaan, mijnheer,” zei Lukas, die nog altijd niet had kunnen onderscheiden wien hij gered had.

„Wat dan?” vroeg Reinier, die, nu geheel ont-nuchterd, al het lastige van zijn toestand begreep.

„Kom maar mee, mijnheer,” zei Lukas, toen Karel hem wilde bedanken, „anders wordt u ziek mis-schien.”

Dat begreep Karel ook, en daarom haastte hij zich voort met Lukas, en bereikte weldra op een drafje diens woning, waar de huisvrouw haar man met smart verwachtte. Een korte opheldering was voldoende om het ongewone, nachtelijke bezoek te verklaren. Haastig werd Reinier voorzien van droge kleeren, al pasten die niet nauwkeurig, en toen begaf hij zich snel te bed om de hoog noodige rust te genieten, en kwade gevolgen van zijn val in de beek te voorkomen.

Na iets warms gedronken te hebben sliep hij spoedig in, en rustte heerlijk vele uren achtereen.

Intusschen had Lukas alle gelegenheid gehad om op te merken wie de drenkeling was, dien hij

menschelijkerwijs door zijn tijdige hulp uit doodsgevaar had gered. Hij had Reinier herkend, en toen zijn vrouw hem vroeg wie toch die vreemde heer zijn mocht, die zoo bij nacht en ontijd in huis was gekomen, antwoordde hij:

„Wel, zoo zeker als ik Lukas heet is het mijnheer Reinier, die op het kantoor werkzaam is. Ik moet daar nogal eens wezen en herkende hem, naar ik meende, al dadelijk, maar ontgaf het mij weer. Nu echter heb ik zekerheid, want zijn zakboekje wijst het uit, en ook de merken van zijn kleeren. Maar hoe komt die heer op den laten avond in de sloot verdwaald?”

„Dat zullen we wel hooren,” zei de vrouw. „Ik denk” en zij maakte een beweging als van iemand, die een glas ledigt.

De man knikte.

„En daar moet een ander zijn leven voor wagen,” ging de vrouw voort.

„Wat zal ik zeggen?” sprak Lukas. „Als men jong is en veel geld heeft, gebeurt er zooveel. En wat het gevaar betreft, dat liep zoo'n vaart niet, en zal mij wel behoorlijk betaald worden. Want mijnheer Reinier is een gul mensch, dat heb ik al gemerkt.”

Dit scheen de vrouw tevreden te stellen. Of een jongmensch op verkeerde wegen wandelde en handelde naar het goeddunken van zijn hart, ging haar, evenals haar man, minder aan, vond zij zelfs zoo kwaad niet. Als hij goed van aard was, moest men hem ook wat vergeven.

Nog even overleiden zij hoe verder te handelen, en gingen toen ook ter ruste.

Maar reeds vroeg stond Lukas weer op. Hij trof mijnheer Reinier een oogenblik wakker, en maakte daarvan gebruik om het een of ander af te spreken. Of liever, Lukas had het woord, mijnheer zei niet veel meer dan „ja, ja” en dommelde dan weer in. Dat er weer een werkdag begon, besepte hij blijkbaar volstrekt niet. Het feest en het koude bad deden allerlei nawerking, en die was niet begeerlijk.

Thans haastte Lukas zich naar de lieden, bij wie Reinier kamers had. Over diens uitblijven had men zich, gelijk hij bespeurde, niet bijster verontrust. Reinier had gezegd, dat hij naar een feest ging, en dan werd het gewoonlijk laat. Lukas kwam nu vertellen, dat mijnheer Reinier bij hem had uitgerust, en vandaag weer thuis zou wezen. Ze moesten maar een boodschap naar het kantoor zenden, dat mijnheer ongesteld was en heden niet kon komen. Van wat er in den nacht gebeurd was, zweeg hij om goede redenen. Toen begaf hij zich in allerijl naar de kantoren en andere gebouwen om zich, vóór nog iemand verscheen, ten tweeden male te overtuigen, dat er dien nacht niets bijzonders had plaats gegrepen. Het viel alles goed uit, en zoo kon Lukas met een opgeruimd hart aan zijn dagtaak beginnen.

Toen hij tegen den middag thuis kwam, vond hij zijn gast, die nu geheel van zijn vermoeienissen bekomen was, gereed en gekleed zitten. 't Was duidelijk, dat Karel geen kwade gevolgen van het gebeurde had ondervonden. Deze ging nu zoodra mogelijk weer naar zijn kamer, doch niet zonder

een warme dankzegging aan Lukas en diens vrouw. Daarmee ging vergezeld zoo iets als een afrekening. Wat dat beduidde bleek, toen Lukas des avonds tot zijn vrouw zei:

„Zoo'n fooi klinkt als een klok; 't is weinig werk voor veel geld. Ik wil het er nog wel eens voor doen.”

Maar waren ook de redder en de geredde beiden dankbaar, beiden vergaten Hem eenigen dank te brengen, die den een bewaard had voor den dood, en den ander bekwaamd had hem te helpen. Of liever, zelfs de gedachte daaraan kwam bij geen van tweeën op. Het was goed afgelopen, en daarmee uit.

Toen Karel zich den volgenden morgen weer naar het kantoor begaf — waar men best begrepen had dat hij te „feestelijk” was geweest om helder van hoofd te zijn — bespeurde hij zelf, hoe de dag met moeite omkwam. Hij was blij, tegen zijn gewoonte, dat hij den lessenaar sluiten kon en naar huis gaan.

Na zich daar wat verkwikt te hebben, ging hij weer naar buiten, waar de lucht hem goed deed. Hij wandelde een eindje voort, en bespeurde eensklaps, hoe hij zich ongemerkt op denzelfden weg begeven had, waar hij eenige dagen geleden was geweest. Hij herkende de omgeving en werkelijk, daar lag vlakbij de tuin, waarin hij gerust had, en het huis daar achter.

Karel kon het openstaande hek niet voorbijgaan. Hij trad het erf op en zette zich toen neer op dezelfde bank, die hem ettelijke dagen te voren tot rustplaats had gediend.

Het huis was tegen de zon met blinden afgesloten. Hij zag niemand en hoorde ook geen geluid, tot hij onverwachts enkele voetstappen achter zich vernam. Omziende zag hij weldra denzelfden ouden heer, dien hij reeds eens ontmoet had, den man met zilveren haren, vriendelijk gelaat, en nog ongebogen gestalte. Karel sprong op, doch de oude heer wenkte hem weer te gaan zitten en zei:

„Het schijnt u hier te bevallen; des te beter, vriend; u zijt welkom.”

„'t Is hier een lieve plek,” zei Karel, „en het zitje is uitlokkend.”

„U ziet wat bleek,” zei de oude heer, naast Reinier plaats nemende. „Zijt u ongesteld geweest?”

Er lag zoo veel hartelijkheid en belangstelling in den toon waarop dit gevraagd werd, dat Karel zich op eens van alle terughouding vrij voelde. Dien ouden, vriendelijken heer kon hij gerust alles vertellen, ook wat hij op kantoor voor anderen verzwegen had. Er zijn, hoe vreemd het ook klinkt, menschen die dadelijk ons vertrouwen winnen, en anderen wien dit nooit gelukt.

Zoo deed dan Karel een vrij omstandig verhaal van wat hem was wedervaren, sinds hij hier het laatst geweest was. En de oude heer viel hem met geen woord in de rede, en liet aandachtig luisterend hem vertellen van het ongeval en van Lukas.

„Ik ben er nog goed afgekomen,” zoo besloot hij. „Het had mij mijn leven kunnen kosten. Aan Lukas heb ik mijn behoud te danken.”

„Ik zou zeggen toch ook en allereerst aan een hoogere Macht, zonder wien u en ik en Lukas

niets vermogen. Aan die Macht komt allereerst dank toe. Maar dien zult gij ongetwijfeld gebracht hebben."

Karel kon niet eerlijk ja zeggen. Want de waarheid was immers, dat noch hij noch Lukas aan zoo iets gedacht had. Hij antwoordde dus:

„Och, in zulke gevallen en dan na een feest raakt men licht de kluts kwijt, en vergeet het voornaamste. Het zal mij, hoop ik, niet ten kwade geduid worden."

„Dat hoop ik ook," was het antwoord, „maar het kon anders zijn. Ik weet niet of u den Bijbel kent. Daarin lezen we: offert Gode dank. En dat is een les, waardig door allen behartigd te worden."

Karel antwoordde niet, en de oude heer ging voort:

„God heeft u opmerkelijk bewaard. U waart verdoemd, alleen, en daarbij niet in staat u zelf te helpen. Wat zou er van u geworden zijn, zoo God niet over u had gewaakt, al hadt u Hem dat misschien niet gevraagd. Hij beschikte het zoo, dat die knecht Lukas den sleutel moest vergeten, wat, gelijk u mij zeldet, nooit voorkomt. Zoo moest de man er in den nacht op uit, en kreeg hij gelegenheid u te redden. Is daar geen leiding en bestiering in? En dat niet van menschen, maar van God?"

„Ik heb zulke dingen nooit zoo beschouwd," zei Karel oprecht.

„Dan doet ge net als de meesten," was het antwoord. „Maar als ik u een raad mag geven, doe dan niet langer zoo. U hebt gezien wat Gods

hand ten goede kan doen. Maar het kon, als we Hem vergeten, ook wel eens anders gaan."

„Vergeef mij, mijnheer," zei Karel, „maar ik heb dat alles niet zoo geleerd of ingezien. En toch kondt u wel gelijk hebben."

't Was verwonderlijk zooals de vriendelijke, ernstige woorden Karel troffen. 't Zou begrijpelijk zijn geweest, als hij op een of andere wijs een eind had gemaakt aan een zoo onverwacht gesprek. Maar hij deed het niet. Veeleer gevoelde hij drang om nog meer te hooren.

„'t Doet er minder toe," zei de oude heer, „of ik gelijk heb, dan wel wat God zegt. Hebt u daar wel eens over gedacht?"

En hij nam vertrouwelijk naast den jonkman plaats.

„Neen, nooit zoo," sprak deze, „maar hoe zal een mensch weten wat God wil?"

„Wel, dat heeft God geopenbaard in Zijn woord, in den Bijbel. Kent ge dien?"

„Ik heb er wel eens in gelezen," zei Karel, „toen ik op de catechisatie ging, maar ik had er weinig aan. Het meeste begreep ik niet, en zoo dacht ik er niet meer over."

„Dat is verkeerd, wijl het toch noodzakelijk is te weten wat de Heere God van ons wil, nietwaar?"

„Maar hoe kan ik weten, dat wat de Bijbel zegt de wil van God is?"

„Die vraag, lieve vriend, heeft de Heere Christus al vóór lang beantwoord. 't Is door Zijn wil te doen. Neem het geneesmiddel in — u zult merken, dat het helpt."

„Maar 't is toch kwalijk te gelooven," zei Reinier,

„dat God, die zoo hoog en zoo ver is, op menschen als wij acht zou geven, en op allerlei gebeurlijkheden in hun leven. Daarvoor is Hij, zou ik zeggen, te groot en te verheven.”

In plaats van dadelijk te antwoorden, tastte de oude heer in zijn zak, en haalde er een boekske uit, een Psalmboek in zakformaat. Hij zocht en zei toen:

„Wil nu even luisteren, mijn jonge vriend. U hebt zeker wel eens van David gehoord, den Koning, die Psalmen dichtte. Laat mij een daarvan u mogen voorlezen.”

En meteen begon hij:

De groote Schepper aller dingen
Ziet, uit het ongenaakbaar licht,
Het gansch gedrag der stervelingen;
Niets is bedekt voor Zijn gezicht.

„De man die zoo dichtte,” ging de lezer voort, „kende God en diende Hem. Maar ook reeds de Heidenen voelden iets dergelijks. Ik las eens van een Indisch vorst, die met zijn minister op het platte dak van zijn huis zat. Plotseling hoorden zij een slag achter hen. Zij sprongen op en bemerkten, hoe een schild dat daar hing van een doorgeroesten spijker naar beneden was gekomen. Maar terwijl zij het schild bekeken, kraakte de grond onder hen, en zakte de vloer van het oude huis waarop zij gezeten hadden in eens weg. Waren zij blijven zitten, was het schild niet gevallen, zij zouden mee omlaag gestort zijn, en waarschijnlijk het leven verloren hebben.

Van toen af, zoo besluit het verhaal, geloofde de vorst, dat God een God is ook der kleine dingen."

„Nu," zei Reinier, „dat is alles goed en wel, maar als ik mij niet vergis, zijn de menschen, die over zulke dingen veel denken en spreken, meestal somber en droog. Ik heb enkele lieden gekend, die voor vroom doorgingen. Zij trokken mij volstrekt niet aan. Het scheen bij hen wel zonde te zijn eens te lachen; en vroolijk te wezen."

„Beste vriend," sprak de oude heer, „als u zoo oud moogt worden als ik, en de wereld en de menschen recht kent, zult u begrijpen hoe ieder die denkt, ernstig en vaak bedroefd wordt. Doch dat sluit toch de vroolijkheid niet buiten, ook niet bij de vromen."

Karel was te beleefd om tegen te spreken, maar hij haalde toch even de schouders op.

„De vromen," vervolgde de oude heer, „hebben een gelukkige, heerlijke toekomst voor zich, en dat is steeds een oorzaak van ware vroolijkheid. Zij die God niet kennen hebben zulk een hoop op de toekomst niet, en daarom is hun vreugd de rechte niet, wijl zij altijd moeten vreezen, dat hun blijdschap in droefheid zal verkeeren. Het komt bij alles op het einde aan."

„U doet mij denken," zei Reinier, „aan wat ik eens hoorde in een gesprek van twee sjouwers op onze booten. De een zei: Ik ben arm en ik wou dat ik het niet was. Och, wat arm, zei toen de ander. De duivel is arm, want die heeft geen vooruitzichten."

„Ik heb," was het antwoord, „die uitdrukking

ook wel gehoord. Ze is wat ruw, maar treffend waar. Ik heb, moet u weten, veel gereisd. Zoo ben ik ook meermalen geweest in de goudmijnen van Amerika. Daar trof ik onder anderen een man aan, die den ganschen dag werkte en zwoegde om goud te delven. Hij zag er moe en mager uit, maar was toch opgeruimd en vol moed. Toen ik hem vroeg hoe hij zulk een leven kon verkiezen, antwoordde hij: wel over zes maanden, als alles goed gaat, is het hier uit; dan ben ik rijk en keer naar Europa terug. Zoo hielp het blij vooruitzicht van de toekomst hem over alle bezwaren van het heden heen.

Maar ik heb het ook anders bijgewoond," ging de spreker voort. „Ik vertoefde voor een poos in Zwitserland. Mijn huiswaard was in vroolijke stemming, wjl hij bericht had gekregen dat hem een tamelijk groote erfenis was ten deel gevallen. Doch op zekeren morgen trof ik hem aan, heel somber en verdrietig. Hij had namelijk een brief ontvangen, dat een neef hem die erfenis betwistte, en dien avond komen zou, om er over te spreken.

Hem was alle vreugd nu bedorven door het droef vooruitzicht van twist en verlies, waartoe het dan ook werkelijk gekomen is. En zoo gaat het altijd. Velen voelen dit ook wel, en daarom verdiepen zij zich in de dingen van dit leven, alsof zij hier eeuwig blijven zouden. Toch weten we allen wel anders. Wij zijn op reis, en moeten dus niet doen alsof wij thuis waren. Hoe lang de reis zal duren weten wij niet, en kunnen wij niet weten. Maar waarheen wij gaan, dat behoeft, Gode zij dank, ons niet verborgen te blijven."

Karel gevoelde, dat er waarheid in die woorden lag, hoe weinig zij hem ook behaagden. Hij verlangde naar het einde van het gesprek. Zijn wensch werd vervuld, toen de oude heer hem vriendelijk uitnoodigde even mee naar huis te gaan. „U kunt dan,” voegde hij er glimlachend bij, „eens kennis maken met de zangster, wier lied u onlangs hier zoo aangenaam was.”

De oude heer ging den jonkman voor naar het huis, en bracht hem in een eenvoudig, maar deftig gemeubelde huiskamer. Een bejaarde dame zat in een leunstoel, bezig met een handwerkje. Zij groette den binnentredende vriendelijk, en heette Reinier, nadat hij door den gastheer was voorgesteld, hartelijk welkom. En nu volgde een aangenaam en levendig gesprek, waarin ook de dame druk deel nam en men wederzijds de een omtrent den ander iets meer te weten kwam.

Zoo vernam Karel onder meer, dat de oude heer Winter heette. Hij had reeds in zijn jeugd Nederland verlaten, om met zijn ouders naar Java te gaan. Vroeg was hij bestemd geworden om te gaan reizen voor de groote handelszaak, waar zijn vader aan verbonden was. Zoo had de jonge Winter goede gelegenheid de wereld te zien, en hij maakte daar kostelijk gebruik van. Werkend voor de zaak deed hij tegelijk winst op voor zich zelf, winst voor zijn geest en hart, winst ook voor zijn eeuwig heil.

Vooreerst echter ging het anders, gelijk Karel later hoorde.

Onze jonge reiziger kwam in aanraking met allerlei menschen, waarvan verreweg de meesten

zich om God weinig of in 't geheel niet bekommerden, als zij maar goede winsten konden maken. Winter bespeurde dit zeer goed en ook welk een lichtzinnig, eigenlijk goddeloos leven werd geleid door niet weinigen dergenen met wie hij zaken moest doen. Nu trekt onze zondige natuur altoos tot het verkeerde. Geen wonder dat het den jonkman evenzoo ging. Allengs vergat hij wat zijn vrome ouders hem steeds hadden voorgehouden, de lessen en vermaningen, die zij hem hadden meegegeven toen hij vertrok. Gelukkig dat zijn ouders hem niet vergaten in hun gebeden en bovenal dat Gods oog over hun kind waakte.

Twee dingen had de jonkman toen hij wegreisde zijn moeder moeten beloven. Het eerste was, dat hij elken dag minstens een paar verzen zou lezen in den Bijbel, dien zij hem meegaf. Het andere dat hij zoo mogelijk des Zondags een kerkdienst zou bijwonen.

De vervulling van die opdracht werd hem mettertijd lastig. Doch hij hield zijn woord, al was het dan ook dat hij zich bepaalde letterlijk tot een paar verzen. Want de lust ontbrak. Bij het kerkgaan was het al even zoo. Doorgaans koos hij voor zitplaats een hoekje, waarin men gemakkelijk rusten kon en van weinigen gezien. Dat zulk een plaats veelal minder geschikt was om den leeraar goed te hooren, deed er weinig toe. Hij was toch in de kerk geweest. Overigens verveelde hij zich op zijn reizen des Zondags dikwijls geducht. Zaken doen ging op dien dag niet. Vermakelijkheden waren er minder dan in de week, en bovendien

voelde hij nog altijd bezwaar om den dag des Heeren in wereldsche gemakelikheden door te brengen. Ook hij ervoer wat het versje zegt:

Wat geleerd werd in de jeugd
Houdt in later tijd nog deugd.

Op zekeren Zondag bevond de jonge Winter zich in het Noorden van Engeland, ik meen in de stad Durham. Uit gewoonte en uit verveling liep hij de eerste de beste kerk binnen, die hij op zijn morgenwandeling zag.

De predikant die optrad was een man in de kracht des levens met vol en fraai stemgeluid.

Duidelijk en zoo dat het ook doordrong tot het hoekje dat Winter zich had opgezocht, las hij den tekst voor uit den tweeden brief van Johannes vs. 1, 2, 3 en 4.

Wat de dominee naar aanleiding van die woorden zeide, is mij onbekend gebleven. Ik weet alleen den tekst en ook dat het een predikatie was bovenal voor jongelieden. Dat het gesproken woord doel trof bleek later aan Winter. Deze toch kreeg zulk een diepen indruk, dat die nooit weer verdween. Hij begon ernstig na te denken over zijn toestand, allereerst met het oog op de eeuwigheid. De herinnering uit zijn jeugd en aan zijn vrome opvoeding kwam weer boven. Er had, kort gezegd, een geheele verandering bij hem plaats, al bemerkte zijn steeds afwisselende omgeving daar niet veel van. Wel werden zijn ouders het gewaar, die hij kort daarop bezocht. Dat zij zich hartelijk ver-

heugden behoeft nauwelijks gezegd. Zij dankten God, die hun gebeden had verhoord. Voortaan behoefden zij hun zoon geen vermaningen meer te geven omtrent bijbellezen en kerkgaan. Want daarover dacht hij nu geheel anders dan een jaar geleden.

Intusschen zette hij zijn handelsreizen voort. Het behaagde God het werk van den jongen man zoo te zegenen, dat deze een lang gekoesterd plan kon volvoeren. Hij werd namelijk medeëigenaar van een groote plantage in Indië, die jaarlijks rijke winsten opleverde, en veel beloofde voor de toekomst. Jammer maar, dat hij in een omgeving kwam waarin bijna niemand God vreesde. Toch bleef hij de goede belijdenis getrouw.

Vier jaar lang woonde Winter op de plantage. Hij voelde zich bijster alleen, temeer daar hij veel vrijen tijd had en dien niet gezellig doorbracht, al ontbrak hem voor het overige niets.

Nu waren er op de plantage ook een paar boeken over de geneeskunde, en Winter begon uit tijdverdrijf die eens in te zien. Iets van de geneeskunde te weten kon bovendien hier zeer te pas komen, wijl er toen nog uren in den omtrek geen Europeesch dokter was. Allengs vorderde hij in zijn liefhebberij-studie, zoo zelfs dat hij anderen met zijn kennis en ervaring dienen kon, en hij kans kreeg op meer klanten dan hij begeerde.

Nu gebeurde het, dat Winter een bezoek moest brengen aan een naburige plantage, waarmee hij zaken had af te doen. Hij werd door den eigenaar vriendelijk ontvangen. Na afloop der bespreking

werd Winter in de huiskamer genoodigd. Daar trof hij onder anderen een jonge dame aan, die in een leunstoel zat, en er bleek en zwak uitzag. Hij vernam dat ze op de plantage was gekomen om daar voor haar genoeg eenige weken te blijven. Doch zij was ziek geworden. Men had om een dokter gezonden, maar die was dusver niet verschenen.

Nu had Winter goede gelegenheid zijn kunst te toonen, te meer daar hij hier eenige dagen blijven zou. Hij zond, na onderzocht te hebben wat de zieke scheelde, om eenige geneesmiddelen, die hij op zijn plantage in voorraad had. Het behaagde God het gebruik dier middelen te zegenen. Reeds na een paar dagen gevoelde de zieke zich beter, en was nog voor Winter vertrok zoo goed als hersteld.

Maar al ging hij heen, vergeten was hij daarom niet spoedig, noch bij den huisheer noch bij de zieke. De laatste schreef hem een brief tot dank, verzeld van een lief geschenk. De eerste bewees hem een grooten dienst door hem raad te geven, hoe hij kon komen tot de vervulling van zijn geliefd plan, een eigen plantage.

Zoodra het plan ten uitvoer was gebracht, verliet Winter zijn oude woonplaats. Men kon met recht van hem zeggen: Hij ging heen zonder begeerd te zijn, doch dat was in dit geval veel meer eer dan schande. In zijn nieuwe woonplaats was Winter van min wenschelijk gezelschap verlost, en vond hij een mooi, gemakkelijk huis gereed. In het eerst gaf zijn nieuwe bezitting hem veel te doen, doch allengs minderde dit, en kon hij zijn geliefde studie hervatten.

Toch begon hij zich eenzaam te gevoelen, en zoo kwam hij er vanzelf toe vriendschap aan te knoopen met den goeden man, die hem bij de volvoering van zijn plan behulpzaam was geweest. Deze van zijn kant betoonde zich een goeden buurman, en mettertijd een oprechten vriend. Winter vermeerderde zijn bezoeken, en bleef soms dagen bij zijn nieuwen vriend logeeren. Dit leidde er toe dat hij er ook soms de dame aantrof, tot wier herstel hij had mogen bijdragen. Hij vond haar aangenaam in den omgang, en merkte ook spoedig op hoe hartelijk zij met de huisgenooten verkeerde.

Eén ding had zij zeker op dezen voor. Zij was, gelijk hij reeds vroeger had meenen op te merken, een besliste Christin, met wie hij over God en Zijn woord zoo spreken kon dat beiden elkaar verstonden. Onder de Europeesche dames in den omtrek maakte zij een groote uitzondering, gelijk hij zelf op de vorige plantage.

„D' eensedighe zyn naeder nog dan maegen” zegt onze groote dichter Vondel, en dat bleek ook hier.

Want al spoedig ontstond tusschen Winter en de dame een innige genegenheid, die daartoe leidde, dat hij haar ten huwelijk vroeg en zij volgaarne ja zei. De ouders van weerszijden gaven met vreugd hun toestemming, wijl zij wisten, dat de beide verloofden saam in des Heeren vrees wenschten te wandelen. Weldra betrokken die als man en vrouw de woning van den eerste, wiens huis tot nogtoe alleen mooi maar nooit gezellig was geweest.

Een aantal gelukkige jaren brachten Winter en zijn vrouw op de plantage door. De drie kinderen, hun geschonken, werden voorspoedig groot, en betoonden later lust om in de wegen hunner ouders te wandelen. Deze zelf werden tot een zegen voor heel hun omgeving, zoowel Inlanders als Europeanen, die veelal getrokken werden door den christelijken handel en wandel van het echtpaar, dat God diende en zijn medemenschen liefhad.

De jaren klommen; het getal bewoners van het groote huis op de plantage minderde, toen de kinderen groot werden, en elk zijn eigen huishouding opzette. Ook begon de heer Winter de lasten des ouderdoms te gevoelen, en hij besloot eindelijk van zijn woonplaats, schoon die hem lief was geworden, afscheid te nemen en een andere te zoeken, minder afgelegen, meer nabij een groote stad.

Zoo vertrok hij om verder buiten de zaken rustig te leven en met zijn echtgenoot de goede dagen te genieten, die er nog overschoten. Hij wist dat zijn tijden in des Heeren hand waren, en wenschte die ook nog zooveel mogelijk tot 's Heeren eer te besteden, gedachtig aan het vers:

Die mij gevoed hebt en bewaard,
Eerst kind, toen jong'ling, dan bejaard,
Mij nu ook, Heer, ter hulpe kom
In mijnen grijzen ouderdom.

Geef dat ik wijs, met overleg
Steeds moog terugzien op mijn weg,
En loven U met dankbaarheid
Die zooveel heil mij hebt bereid.

'k Zie alles komen en weer gaan;
 Gij, Heer, de Rots, blijft eeuwig staan;
 Die in 't geloof op U vertrouwt
 Heeft op een vasten grond gebouwd.

Wat hier ook wisselt en vergaat,
 't Is alles naar Uw wijzen raad,
 Tot heil van 't volk, dat naar U vraagt
 En dat naar Uw geboën zich draagt.

Doch had hij ook de aardse bemoeienissen grootendeels aan anderen overgelaten, met het betere bleef hij bezig. Hij wist ook, dat Gods kinderen geroepen zijn tot lichten in de wereld, om te wezen een stad op een berg. En daaraan gehoorzaamde hij door zich een Christen te betoonen, en hen, met wie hij in aanraking kwam, te wijzen op de eeuwige dingen. Dat had Karel Reinier reeds ervaren.

Nog een poosje bleef hij, en de gastvrouw was zoo vriendelijk om het lied nog eens te spelen en te zingen, dat hem eerst zoo getroffen had:

„Ten leven voert een smalle weg.”

Weer luisterde Karel aandachtig en met genot, vooral de woorden, die hij nu beter verstaan kon, gingen hem in het hart.

„Ja 't is en blijft een mooi lied, en zoo ik hoor moet er nog een verhaal aan verbonden zijn,” zei Winter.

„Een Duitsch vorst had een hofprediker, een ernstig, vroom man, die niet schroomde ook den hoogen heeren en vrouwen, tot den vorstelijken toe, hun verkeerdheden en zonden onder het oog

te brengen. Dit bezorgde hem zoowel vrienden als vijanden.

Op zekeren tijd wilden de laatsten den dominee eens leelijk betrekken. Er zou namelijk aan het hof een feest plaats hebben, waarbij ook gedanst werd, iets waar de predikant, gelijk men wist, bepaald tegen was. Toch gelukte het bij den vorst te bewerken, dat de leeraar ook werd genoodigd. Een weigering zou hoogst kwalijk zijn genomen, en dus verscheen de predikant.

Na een poosje kwam een hofheer, die den leeraar verzocht een dans te willen opgeven.

't Was vergeefs, dat hij verklaarde geen enkelen dans te kennen. Er was geen ontkomen aan.

„Nu dan,” sprak de dominee, „muzikanten, speelt het lied:

„Ten leven voert een smalle weg.”

De speellieden keken elkander aan. Geen geluid werd gehoord. Kenden zij het lied niet? Voelden zij dat het hier niet paste? Genoeg het kwam er niet toe, en de dominee hoorde met groote verlichting den hofheer aankondigen dat één dans niet doorging.”

Toen Karel na een paar uur de gastvrije woning weer verliet, had hij niet alleen omtrent de bewoners veel vernomen, maar ook van vrome menschen een geheel andere beschouwing gekregen dan vroeger. Hij had zich de „fijnen” altijd voorgesteld als droefgeestige, sombere, dwaze menschen, veelal huichelaars, in elk geval slechte leidlieden. Ouder geworden had hij zoo nu en dan van „een vroom gezin” hooren spreken. Doch steeds had

hij gemeend, dat die naam iets naars beduidde, waar een vroolijk mensch niet bij paste. Zoo'n vroom gezin deed hem denken aan wat hij vaak had gezien, dat aan de boerderijen een bordje stond met de woorden: „wacht u voor den hond” of „hier is een booze hond”. Dat hij zoo dacht, was eenvoudig, wijl hij nooit van nabij met vromen had kennis gemaakt.

Maar nu was zijn opvatting plotseling geheel veranderd. Dat de heer Winter en zijn vrouw vrome menschen waren leed geen twijfel. Toch was hun huis vroolijk en gezellig, zoo zelfs dat Karel zich voorstelde er spoedig nog eens een bezoek te brengen. Hij had, dat werd hem duidelijk, over godsdienstige menschen verkeerd geoordeeld, allen over één kam geschoren, en dat kwam verkeerd uit. Voor het eerst voelde hij zich tot vrome menschen aangetrokken, en dat zou het begin zijn van meer.

Een paar weken verliepen. Reinier verrichtte als gewoonlijk weer zijn bezigheden op kantoor, waar nog vaak onder de jongelui over den feestavond gesproken werd. Daarbij werd dan braaf gelachen en soms gespot met de lotgevallen, welke meer dan een der feestgenooten waren overkomen bij 't naar huis gaan. Want Reinier was niet de eenige geweest die er kwaad afkwam. Het trof hem echter, hoe de vrienden geheel anders oordeelden dan mijnheer Winter. Deze toch zag in de redding van Karel uit doodsgevaar de bewarende hand van God; de vrienden daarentegen vonden het een vermakelijk avontuur, en spott'en er mee,

dat iemand doordat hij van binnen te nat was het ook van buiten werd. 't Was een vermakelijk geval, niets meer.

Eenige maanden gingen voorbij. Karel Reinier verzuimde niet van tijd tot tijd den heer en mevrouw Winter te bezoeken, die hem altijd gastvrij ontvingen. Maar hoe meer hij in hun gezelschap was, hoe minder hij behagen vond in dat van zijn zoogenaamde vrienden.

Deze op hun beurt merkten zeer goed op, dat Reinier niet meer dezelfde was als vroeger. Uit beleefdheid en wjl hij om zijn werk geacht was, vroegen zij hem niet naar de reden der verandering, maar lieten hem allengs links liggen. Zoo kwam Karel tamelijk alleen te staan en waardeerde te meer nieuwe en betere vrienden gevonden te hebben.

Zijn arbeid op kantoor verrichtte hij steeds met groote trouw en ijver. Dat was duidelijk voor ieder. Begon ook het getal zijner vrienden sterk te minderen, toch moesten allen hem hoogachten wegens zijn ijver voor de zaak.

Nu gebeurde het omstreeks dezen tijd, dat de heer, die aan het hoofd van het kantoor was geplaatst, geschil kreeg met eenigen zijner ondergeschikten, wier ongeregeld leven, laat komen, weinig uitvoeren enz. hem zeer mishagden. De jongelui echter veelden dit niet, gaven onbescheiden antwoorden, en het slot van de zaak was dat zij hun ontslag kregen. Dit deerde hen echter niet bijzonder. Want er was destijds op de Indische kantoren gebrek aan bedienden. En zoo viel het hun niet

moelijk spoedig weer een betrekking te krijgen. Bijna gelijktijdig werden twee andere bedienden ziek en konden geruimen tijd niets uitvoeren. Zoo waren eensklaps verscheiden plaatsen ledig, en als gezegd, het was niet gemakkelijk daarin spoedig te voorzien.

Hadden alzoo op het kantoor groote veranderingen plaats, en waren nog meer te voorzien, een nog grooter verandering greep plaats bij Karel Reinier, al was daarvan voor het uiterlijk weinig te bespeuren. De Heer, die hem in aanraking had gebracht met het gezin van Winter, had de ontmoeting ook en bovenal voor de ziel van den jongen man gezegend. Eerst had hij geleerd, de vromen niet langer te minachten. Allengs begon hij nu hun gezelschap te zoeken.

Zoo vernam Karel -- eigenlijk voor het eerst -- de Goede Boodschap van het heil, dat in Christus is, de blijde tijding der behoudenis voor verloren zondaren. Als zulk een leerde hij door Gods gunst zich zelf kennen, en dat dreef hem uit tot den Behouder, tot Christus. Bij Hem vond Karel ten slotte, na veel twijfel en strijd, zekerheid en vrede, zoodat hij het verblijd uitriep: De Heer heeft groote dingen aan mij gedaan, ik was blind, nu zie ik! Uit de duisternis had hem God geleid tot het waarachtig licht.

Intusschen vervulden ook allerlei wereldsche beslommingen zijn hoofd, wat wel niet anders kon wegens de veranderingen op het kantoor, van welke ik zoeven sprak. Daar er zoo veel plaatsen ledig waren, moesten de aanwezigen veel harder

werken dan vroeger; ook Karel die toch al geen luiaard was. Een paar weken lang arbeidde hij bijzonder ingespannen op het kantoor, en nam nog bijna elken avond werk mee naar huis. Toen echter begon hij iets te bespeuren van dofheid en afmatting. Hij kon, wat hij ook deed, niet meer zoo vlug werken als eerst, en besloot eindelijk een geneesheer te raadplegen.

Wat deze zei kwam hierop neer, dat Karel het veel te druk had aangelegd. „Zelfs in Nederland,” zei de dokter, „zou iemand ziek er onder worden, hoe veel te meer hier in dit warme land, waar de krachten veel spoediger uitgeput raken. U moet het kalmer aanleggen, mijnheer, of het loopt mis.”

Maar die raad was gemakkelijker gegeven dan opgevolgd, althans bij een jongmensch als Reinier. Een paar dagen hield hij zich kalm. Doch toen er weer een pak brieven kwam die behandeld moesten worden, was er al spoedig geen houden meer aan, en ging Karel weer zijn ouden gang. Het zou echter niet lang meer duren.

Want op een avond, terwijl hij op zijn kamer nog laat zat te werken en voorhad nog veel te doen, was het hem eensklaps als kreeg hij een geweldigen slag op het hoofd. Hij viel voorover op de tafel. In die houding werd hij na eenige uren gevonden door de huisgenooten, die opmerkzaam waren geworden, wjl op zijn kamer het licht nog altijd doorbrandde. Men legde hem te bed en zond weer om den geneesheer.

Deze schudde bedenkelijk het hoofd.

„Ik had het wel gedacht,” sprak hij, „en heb nog

pas ernstig gewaarschuwd. Dat komt er van als men niet luisteren wil."

Twee dagen verliepen eer Karel weer in staat was te beseffen wat er met en om hem heen gebeurde. Allengs kwam hij tot bezinning, en vroeg wie hem toch den slag op het hoofd kon gegeven hebben. Men maakte hem duidelijk dat geen slag maar een ziekte hem getroffen had, en rust voor alles noodig was. Die rust duurde een maand lang. Toen kon de zieke weer beginnen althans iets te doen. Doch het zou, zei de dokter, nog weken duren eer hij weer op het kantoor kon verschijnen.

„Maar ook dan, vriend," ging de geneesheer voort, „zal voorzichtigheid het wachtwoord moeten zijn. Als ge niet inbindt en u niet kalm houdt loopt het zeker mis, en kon er wel weer een rust volgen, maar dan een waaruit men op aarde niet meer ontwaakt."

Die woorden troffen Karel diep. Hij had allen tijd en gelegenheid om over zichzelf en zijn toestand na te denken. Vooral ook vervulden gedachten aan de eeuwigheid zijn ziel. Besluiteloos lag hij daar, totdat de heer Winter en zijn vrouw hem eens kwamen bezoeken. Met hen kon hij spreken van hart tot hart, en dat hielp veel.

„Ik betwijfel," zoo sprak de zieke tot zijn bezoekers, „of ik wel ooit weer naar het kantoor zal gaan, gesteld al dat ik beter word. Ik vrees, dat ik toch al spoedig weer den raad van den dokter vergeten zou, en weer even hard gaan werken als vroeger. Dat zit nu eenmaal in mij, doch kon mij nu leelijk opbreken. Maar daarbij komt nog wat.

Het hoogste, het doel van dat kantoorleven is veel geld verdienen en rijk worden en dan een gemakkelijk, onbezorgd leven leiden. En zoo is 't met het heele bedrijf, alles draait om geld, en als er maar veel geld verdiend wordt dan is ieder tevreden.

Dat nu voldoet mij niet. Ik heb nu door u onder 's Heeren bestuur wat beters en hoogers leeren kennen, en weet ook dat de Heere Jezus zegt: Vergadert u geen schatten op de aarde. Ik zou een anderen werkkring wenschen, die niet in hoofdzaak er op gericht was om steeds meer geld te verdienen, maar om anderen tot nut en zegen te zijn. Ik heb nog geen bepaalde gedachte, hoe dat zou kunnen gaan, maar in elk geval zou ik een werk begeeren, dat alleen strekte om de menschen te leiden tot den Heer en tot de zaligheid, die ik nu weet dat in Hem te vinden is."

„Ik ben het niet geheel met u eens," antwoordde de heer Winter. „Elk eerlijk beroep is te beschouwen als een werk, dat God den mensch te doen heeft gegeven. De beroepen moeten natuurlijk verschillend wezen; er moeten timmerlieden zijn maar ook smeden, bakkers, maar ook kleermakers, kantoorheeren, maar ook geleerden. Elk van hen vervult een plaats in de maatschappij, zoowel de leeraar, die spreekt van het brood des levens voor de ziel, als de bakker, die brood levert voor het lichaam. Beiden volbrengen de taak door God hun opgelegd, en hebben dat te doen met getrouwheid. Wij kunnen niet allen predikanten of bakkers zijn. Ieder trachte in zijn werk vaardig te zijn en anderen ten zegen. Dat is de wil des Heeren."

„Maar het verschilt toch veel welk werk men doet,” zei Karel.

„Hoor eens,” hernam mijnheer Winter. „Ik zal u iets verhalen wat gebeurd is in de veenstreek in het Noorden van ons land. Daar woonde een vrome veenwerker, Arie geheeten.

Op een morgen was hij al psalmzingend aan het werk in den moddergrond. Juist kwam een rijke, geldgierige boer voorbij. Het opgeruimd zingen van Arie hinderde hem, en hij riep hem spottend toe:

„Zeg vrind, je delft zeker veel heerlijks op uit die modder, dat je zoo vroolijk zingt. Het werk bevat je bepaald goed.”

„Och,” zei Arie. „Het is heel eenvoudig: Ik doe engelenwerk.”

„Zoo,” sprak de boer verrast. „Denk je dan, Arie, dat in den hemel ook turf valt te steken?”

„Dat geloof ik niet, maar wel dat de engelen doen wat God hun te doen geeft, en zoo doe ik ook.”

„Dat is een aardige geschiedenis,” sprak Reinier. „Maar ik weet toch ook, dat in den Bijbel geschreven staat, dat het leeraarsambt een voortreffelijk werk is. Mag ik het dan niet begeeren, nu ik den Heer heb leeren kennen, en vurig wensch Hem bekend te maken aan die nog nooit van Hem gehoord hebben, gelijk er hier millioenen zijn? Dan ben ik toch nuttiger dan wanneer ik alleen meewerk om geld te verdienen.”

„Men kan in elken stand nuttig zijn en ook anderen ten zegen,” was het antwoord. „Wat het

best is weet de Heer alleen. U zijt op 't oogenblik een geschikt handelsman. Komt de lust om het Evangelie te prediken bij u uit de rechte bron voort, dan zal God ook wegen en middelen bereiden, opdat aan uw wensch voldaan worde. Denk aan het vers:

Beveel gerust uw wegen,
 Al wat u 't harte deert,
 Der trouwe hoede en zegen
 Van Hem die 't al regeert.
 Die wolken, lucht en winden
 Wijst spoor en loop en baan,
 Zal ook wel wegen vinden
 Waar langs uw voet kan gaan.

Het gesprek eindigde hiermee en Reinier verzonk in diep nadenken. Wat zou hij doen! Dat mijnheer Winter zeer verstandig had gesproken, en wel gelijk kon hebben ook, was hem vrij duidelijk. Doch het was moeilijk een reeds maanden gekoesterd plan nu maar zoo weer op te geven, temeer daar dat plan in zich zelf toch zoo goed was.

In deze moeilijkheid zocht hij raad en licht en wijsheid bij den Heer. En 't werd hem duidelijk, dat hij niet beter kon doen, dan den raad van zijn ouden vriend te volgen. Op Zijn tijd zou de Heer verder licht geven.

Zoo keerde hij dan, na hersteld te zijn, op het kantoor terug, waar men hem zeer gemist had. Vandaar dat hij met blijdschap werd ontvangen. Met moed en lust toog hij weer aan den arbeid, zooveel mogelijk trachtend niet weer in zijn oude

fout van overhaasting te vervallen. Overigens deed hij zijn werk stipt en met ijver als voorheen.

Toch was de blijdschap waarmee hij werd teruggezien niet van langen duur, althans niet bij de meesten. Voor de vertrokken bedienden waren andere gekomen, doch even lichtzinnig van leven als de vorige. Ook zij zochten Karels vriendschap, gelijk de vroegere gedaan hadden. Doch het ging nu anders dan voorheen.

Aan de gesprekken die er gevoerd werden over alles en allerlei, tot onder 't werk toe, nam Karel geen deel. Trouwens ze waren dikwijls niet anders dan wat de Apostel noemt oneerbaarheid, zot geklap en gekkernij. Zijn stilzwijgen zei meer dan spreken, en werd hem dan ook zeer ten kwade geduid. Evenzoo dat hij geen deel meer nam aan de pretjes en feesten, waar de jongelui hun vermaak in zochten, dikwijls tot groote schade van ziel, lichaam en beurs.

Al spoedig kreeg Reinier allerlei bijnamen, als houten Klaas, kniezer en fijne. Men achtte hem om zijns werks wil, maar overigens liet men hem voortaan links liggen, als iemand waarmee geen gemeenschap mogelijk was. Dat deed Karel, die fijngevoelig was, veel leed. Dit werd nog vermeerderd door een brief, dien hij van zijn ouders uit Nederland ontving. Hij had terecht gemeend, dat het noodig was hen in kennis te stellen van de groote verandering, die in zijn ziel had plaatsgegrepen doordat de Heer hem uit de duisternis gevoerd had tot Zijn wonderbaar licht. Tevens had hij de hoop geuit, dat ook zijn

ouders nog eens in dat voorrecht mochten deelen.

Die brief was niet in goede aarde gevallen. Dat bleek uit het antwoord. Daarin vroegen zijn ouders, ernstig verstoord, of zij dan zulke slechte, ongehoovige menschen waren, en of hij, hun zoon, dan nu zoo veel beter was. Hij mocht wel oppassen geen fijne te worden, want dezulken waren vaak huichelaars en bedriegers. Dat hij hard werkte deed zijn ouders genoegen, maar dat hij al jong ouderen menschen de les las, konden zij niet verdragen. Ook zij dienden den goeden God, en leefden als brave menschen. Wat kon men meer verlangen?

Het was duidelijk dat de ouders hun zoon niet begrepen. Toch deed hun schrijven hem pijn. Doch Karel dacht aan de woorden van den Heere Jezus over de verdeeldheid, die Zijn woord brengen zou ook in de gezinnen en tusschen huisgenooten. Zoo kon hij zich troosten, al viel het niet gemakkelijk. Hij stond nu vrijwel alleen. Vader, moeder, omgeving, alles keerde zich van hem af. Doch juist dit lijden kwam hem ten goede.

Geruimen tijd bracht Reinier nog door op't kantoor, wel niet met lust maar toch volijverig, overtuigd dat hij ook hier een taak vervulde hem van den Heer opgedragen.

Maar vergeten deed hij toch zijn lievelingsplan niet. Telkens bad hij in stilte, dat hem nog eens vergund mocht worden zijn wensch verwezenlijkt te zien, te meer daar hij zich in zijn tegenwoordige omgeving al minder t'huis voelde.

Nu hij meer vrijen tijd had dan vroeger besloot hij vooreerst zich te wijden aan het onderzoek van

Gods woord. Daarin toch vond hij zijn lust en leven. Bovendien wist hij hoe de Psalmist zegt: Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad. Tevens kon wat hij nu opzamelde en onderzocht, hem later nog van grooten dienst zijn.

Als het 's Heeren tijd is, zal Hij u dat ook duidelijk maken, dacht hij. En zoo geschiedde het op ongedachte wijs.

Er kwam namelijk een brief uit Nederland, die Reinier de tijding bracht, dat een oom van hem was gestorven en hem een zeer aanzienlijk vermogen had nagelaten, op deze voorwaarde dat de neef zich zou wijden aan een of ander studievak, om dan later zijn leven daarin nuttig te besteden. Waarin hij studeeren zou en hoe, bleef aan Karel overgelaten. Diens ouders waren wegens een geschil met den oom onterfd.

Toen Reinier den brief gelezen had, kwamen hem de tranen in de oogen. Maar het waren tranen van vreugde en dankbaarheid. Zijn gebed was op 's Heeren tijd verhoord, en dat op geheel ongedachte wijs. Thans kon hij aan zijn lang gekoesterd voor-nemen voldoen. Zijn hart jubelde terwijl hij den Heer dankte, die hem zoo den weg effende, en alles wel maakte.

Hij draalde niet terug te schrijven, dat hij de gestelde voorwaarde aanvaardde. Weldra kwam nu de zaak in orde.

„En wat denkt u nu te doen?” vroeg de heer Winter, toen hij hem alles had meegedeeld.

„Ik geloof,” was het antwoord, „dat God zelt mij den weg wijst, dien ik te gaan heb. U weet,

dat mijn lust was in Zijn grooten wijngaard te werken. Doch de gelegenheid ontbrak, en u riedt mij aan des Heeren tijd af te wachten. Nu heeft Hij op eens mij alles gemakkelijk gemaakt. Ik heb niet noodig te werken voor mijn brood, ik kan arbeiden naar de begeerte mijns harten, en de bepaling van mijn oom omtrent de studie is juist wat ik wensch. Mag ik dan niet zeggen, dit is van den Heer geschied, en het is wonderlijk in onze oogen?"

Mijnheer Winter moest toestemmen, dat hierin waarheid lag.

Na onderling overleg werd besloten, dat Reinier zich eerst zooveel mogelijk zou bekwamen in al wat noodig was voor het doel dat hij beoogde. Een geloovig leeraar verklaarde zich bereid hem daarin behulpzaam te zijn. En zoo werkte en studeerde Karel twee jaren lang. Toen was hij ver genoeg gevorderd om zich bepaald voor Zending te gaan bekwamen. Dat te wezen was toch zijn eigenlijk doel.

Maar toen het zoo ver zou komen, deden zich allerlei moeilijkheden op. Karel wenschte namelijk te arbeiden in den dienst van de kerk of van eenig genootschap. Nu was het echter in dien tijd zoo gesteld, dat geen enkele kerk eigenlijke zendelingen uitzond, wel hulppredikers en predikanten, maar die kon men geen zendelingen noemen en werden ook niet als zoodanig beschouwd. Zendingen gingen uit voor genootschappen. Jonge menschen werden in Nederland opgeleid, en nadat hun bekwaamheid gebleken was uitgezonden. Ge-

deeltelijk is die toestand nog zoo. Alleen zijn in latere jaren ook verschillende kerken begonnen leeraars en zendelingen uit te zenden.

Wat Reinier ook deed, hij slaagde er niet in te verkrijgen wat hij wenschte. De kerk kon hem nog niet helpen, en de genootschappen en vereenigingen wilden, dat hij zich in het vaderland zou voorbereiden, waarschijnlijk nog jaren lang.

Hiertoe nu kon Karel niet besluiten. Zijn voortvarend karakter kwam er tegen op. Ook waren er allerlei andere bezwaren, te veel om hier op te sommen. Het slot van de zaak was, dat Reinier besloot op eigen gelegenheid te gaan arbeiden en te zien wat hij zelf doen kon. Of dit besluit het beste was viel moeilijk uit te maken. Zeker is, dat de heer Winter het goedkeurde.

Maar tusschen besluiten en uitvoeren liggen soms veel mijlen, en zoo ging het ook hier.

Althans er verliepen maanden eer Reinier kans zag in de streek waar hij thans woonde, iets uit te voeren, dat met zijn plannen in verband stond. Eindelijk echter kreeg hij een gedachte, die naar de voortvarendheid, die hij in alles toonde, ook zoodra mogelijk werd uitgevoerd.

Op zijn wandelingen had het hem namelijk dikwijls getroffen, hoeveel jonge kinderen hij daar buiten ontmoette. Zij speelden in troepjes langs den weg, of zwierven hier en daar rond. Meermalen had hij even met zulke kinderen gesproken, ook over hen gepraat met menschen die lang op Java gewoond hadden. Uit het een en ander vernam hij, dat die kinderen den langen lieven dag eigenlijk geen

bezigheid hadden. Soms konden zij hun ouders een weinig helpen, maar meest was het niet noodig. Dan brachten de kleinen hun tijd in ledigheid door, en werd het spreekwoord bewaarheid: ledigheid is des duivels oorkussen.

Om zulke kinderen bekommerde zich in dien tijd nog niemand, trouwens hun eigen ouders ook niet. 't Is duidelijk dat zoo'n leven de kleinen tot niets goeds leidde. Zij groeiden op even onwetend als de varkens bij hun woningen. Van iets te leeren, al was het maar een beetje lezen, was geen sprake. De kinderen vroegen er vanzelf niet om, en den ouders was het volkomen onverschillig of hun kroost wat leerde of niet.

Dit alles hoorde Reinier, en hij vond het terecht droevig. Maar het treurigste was wel, dat geen van deze kinderen ooit hoorde van den Heiland van zondaren. Sommigen hadden Mohammedaansche ouders; anderen kwamen uit bepaald Heidensche gezinnen. Maar hoe het zijn mocht, eigenlijk was bij allen de onkunde even groot. Van God, gelijk Hij ons in den Bijbel wordt geopenbaard, van Christus, onzen Zaligmaker, vernamen deze arme kinderen niets.

Terecht vond Reinier, dat het zoo niet blijven mocht. Maar wat er aan te doen? Hij sprak er over met een paar vrienden, en schreef brieven aan andere. Doch het baatte niet veel. Niemand wist raad te schaffen. En zoo bleef niets over dan dat Reinier hier zelf de hand aan den ploeg zou slaan. Hij kwam tot het besluit, dat het best was de kinderen eenige uren daags nuttig bezig

te houden, dus een soort van school te stichten. Maar hoe aan leerlingen en vooral aan een geschikten onderwijzer te komen?

Doch ook hierin zou de Heer voorzien.

Dicht bij Karels woning lag een koffie-plantage, waar honderden inlanders op werkten. Reinier zag hen dagelijks, doch had zelden gelegenheid met hen in aanraking te komen.

Die lieden hadden ook kinderen, vele zelfs, doch die opgroeiden, gelijk ik zoeven zei, zonder iets te leeren, zonder kennis van God en Zijn woord. Zij speelden of twistten met elkaar, zwierven door het bosch, gingen op hun manier ter jacht en vischvangst en brachten, kort gezegd, den dag door gelijk zij wilden.

Dit nu had Reinier meermalen opgemerkt, en de gedachte was bij hem opgekomen of voor deze kinderen niet iets kon gedaan worden. Maar wat en hoe?

Hij wist het niet. Doch op zekeren dag moest hij den directeur der plantage spreken. Ongezocht kwam het gesprek ook op de vele rondlopende kinderen. De directeur bemoeide zich weinig met hen, en keek verwonderd op dat Reinier anders deed, althans toonde in hen belang te stellen.

„En wat zoudt u dan willen?” vroeg de directeur.

„Wel,” was het antwoord, „ik zou dien kinderen iets nuttigs te doen willen geven, en hen wat laten leeren.”

„Maar, mijnheer, het zijn geen Europeesche kinderen. Waarvoor zullen ze wat leeren? Werk en voedsel zal hun naderhand toch niet ontbreken,

Die jongere nu was ik zelf. blz. 152

Of zij lezen en schrijven kunnen doet er minder toe. Hun ouders kunnen het ook niet."

Reinier gaf niet rechtstreeks antwoord, maar zeide alleen:

"Ik bedoel zoo iets als een school."

"Welnu," sprak de directeur, de schouders op-halend, „ga uw gang. Baat het niet het schaadt niet. Misschien hebben we dan minder last van dat kleine volkje. In elk geval wil ik gaarne meewerken tot uitvoering van uw plan. Kan ik er iets voor doen?"

"Zeker," sprak Reinier, „u kunt de werklieden, waarvan de meesten kinderen hebben, op de school wijzen, zoodra er een geschikte gelegenheid voor gevonden is. Dat kan veel helpen."

"Ik hoop iets op hen uit te werken. Ze hebben ontzag voor mij."

"Ik zou het liefst zonder dwang doen," zei Reinier. „Het best zou zijn, dat ouders en kinderen lust in de zaak kregen."

"Natuurlijk; ofschoon Maar we zullen zien."

Nog eenige afspraken werden gemaakt, en toen vertrok Reinier. Op den terugweg dankte hij den Heer, die hem naar het schein thans een deur geopend had.

De eerste vraag nu was, waar een plaats te vinden om de kinderen te ontvangen, die men hoopte, dat komen zouden. 't Ging kwalijk aan een school te bouwen, als onzeker was of er ooit leerlingen zouden komen. Toch er werd raad gevonden. Op de plantage stond een groote stal of schuur al een tijd lang ongebruikt; het kostte niet veel geld en

moeite dat gebouw voor de jeugd in te richten, te meer daar de jongelui naar landsgebruik niet op banken, maar plat op den grond zouden zitten. Veel schoolbehoefden had men vooreerst niet noodig.

Maar hoe aan de leerlingen te komen? Met de ouders te gaan spreken, hun te vragen hun kinderen te zenden, zou weinig baten. Ze zouden zeker ja hebben gezegd en alle hulp beloofd, doch ten slotte alles aan hun kinderen zelf hebben overgelaten. Hadden die lust, goed, zoo niet, ook goed.

Zoo bleef dan niets over dan de kinderen zelf te lokken, die tot nog toe zich altijd erg schuw betoonden jegens alle blanken. Maar waar een wil is, is een weg. Dat bleek ook hier.

Reinier hield eenige inlandsche bedienden, die met de kinderen vrij gemeenzaam waren. Nu kocht hij een hoeveelheid scheepsbescuit, liet die in kleine stukken breken, en zei zijn bedienden, dat ze die aan de jeugd mochten uitdeelen. Gewoonlijk kwamen er elken morgen groepjes inlandsche kinderen het huis voorbij, en van deze moest men het vertrouwen zien te winnen.

Eenige dagen werd de proef genomen. De bedienden deden dit echter vrij onhandig. Ze wierpen namelijk de stukjes bescuit te grabbel, toen een troepje kinderen voorbij kwamen. Natuurlijk ontstond er een algemeene vechtpartij, wel niet zoo heftig als soms onder Hollandsche straatjongens, maar toch voldoende om te maken, dat de een niets en de ander veel kreeg.

Dat het zoo niet lukken zou, was duidelijk. Wel zwierven er na een paar dagen veel meer kinderen

dan vroeger om het huis, maar dat gaf niet veel, daar zij wegliepen als men hen naderde. Zoo besloot Reinier eenige der kleine kinderen in een bijgebouwtje op de beschuit te onthalen, en dan zoo mogelijk met hen te praten. Na een week was het zoover, dat een twintigtal kinderen zich in het huis waagden. Doch van praten kwam niet veel. Zoodra de uitdeeling had plaats gevonden, lieten de bruine kinderen den blanken man alleen staan.

Dit was natuurlijk de bedoeling niet, en het werd de ernstige vraag voor Reinier hoe het verder aan te leggen. Hij bad den Heer om licht en wijsheid, en zie, op ongedachte wijs werd zijn gebed verhoord. Hij ontving namelijk een brief van een inlandschen onderwijzer, die van het plan gehoord had. Deze man, uit het heidendom tot Christus bekeerd, had zich lang bezig gehouden met het geven van onderwijs aan inlandsche kinderen en deed dit nog. Maar om zijn gezondheid wenschte hij thans voor een poos in een andere streek te wonen, en bood aan Reinier te komen helpen.

Het was begrijpelijk, dat deze hierin de leiding des Heeren zag, en den onderwijzer uitnoodigde zoo spoedig mogelijk te komen. En daar Reinier, gelijk wij weten, over ruime middelen beschikte, duurde het niet lang of de meester was er. Daarmede was een groote stap gedaan om het goede plan te verwezenlijken. De onderwijzer zou vooreerst in Reiniers huis wonen, en dezen in de volkstaal onderwijzen, die hij nog weinig verstaan en nog minder spreken kon.

Op een morgen plaatste zich de leermeester aan

de deur op den uitkijk. Weldra bemerkte hij een jongen, die naderbij kwam. Hij wenkte hem, en de jongen was zoo goed, niet weg te loopen. Nu vertelde de onderwijzer den knaap, dat hij ditmaal in een huis van mijnheer mocht komen, mits hij zijn vrindjes ging roepen en meebracht. De jongen beloofde het, en kwam weldra terug met een dozijn andere knapen, die allen nieuwsgierig waren wat er gebeuren zou.

Om de waarheid te zeggen, dat waren de onderwijzer en mijnheer Reinier ook. Het was een begin en in stilte baden zij den Heer, dat Hij de harten der kinderen mocht neigen en zoo het werk voorspoedig maken.

Van dien eersten, gedenkwaardigen dag heeft mijnheer Reinier ons vaak verteld, al kon hij ook zelf weinig met de kinderen spreken. Maar hij kon wat er verricht werd toch volgen, en zoo bleef hem er veel van bij dat tot dank stemde. Als hij er van vertelde besloot hij gewoonlijk met de woorden van den psalmdichter:

Is op het land een handvol korèn,
 Gekoesterd door de zon,
 't Zal op 't gebergt gedruisch doen hooren
 Gelijk de Libanon.

Nadat er gebeden was, begonnen de lessen met een vertelling en wel het eerste gedeelte van de geschiedenis van Jozef. 't Was verwonderlijk te zien, zoo goed als de jongens oplett'ën, vooral als men bedenkt, dat zij nooit een school hadden bezocht. Zij luisterden als vinken, en maakten niet het minste

gedruisch. Waren zij jegens de Europeanen altijd schuw geweest, tegenover den inlandschen onderwijzer was alle beschroomdheid afgelegd. Hoe meer zij hoorden, hoe meer hun aandacht scheen geboeid te worden. Eindelijk waren de hoorders zelfs zoo vrij van eenige opmerkingen te maken, en wel overluid. Trouwens, dat dit niet te pas kwam wisten zij niet.

Toen de onderwijzer verteld had van de droomen van Jozef en wat er volgde, riep een der knapen uit: „Waarom ging hij dan niet naar den waarzegger of naar een priester? Die zou hem wel geholpen hebben!”

Een ander gaf als zijn meening te kennen, dat het heel verkeerd was, dat al die broeders vee gingen weiden. De helft was genoeg. De anderen konden wel op het land gaan werken.

Het verhaal werd afgebroken en den leerlingen het verdere voor den volgenden dag beloofd. Nu begon eenig onderwijs in de kennis der letters. Of dat nu goed gezien was laten we daar, althans zooals de inlandsche meester het deed.

Hij teekende namelijk op een zwarte plank met krijt een groote **a**, en zei aan de kinderen hoe zij die moesten noemen. Dat deden allen samen met groot geschreeuw, verscheiden malen achtereen.

Maar toen riep plotseling een jongen:

„Kijk, die **a** heeft zeker te veel gegeten, want hij heeft een dikken buik.”

Allen lachten, ook de meester en mijnheer Reinier.

Na de **a** kwam de **o** aan de beurt. Maar nauwelijks was die geteekend, of heel de vergadering

barstte uit: „een ei! een ei! Zoo leggen de kippen een ei.”

Het kostte veel moeite om de stilte te verkrijgen, die noodig was om de klank van de o aan te geven.

Maar het uitbundigst werd de jeugd, toen op de plank het figuur van de letter s verscheen.

„Een slang! een slang!” riepen de jongens, en een sprak: „Pas op of hij bijt!”

Hoe kort de taalles ook zijn mocht, toch duurde het lang eer zij er behoorlijk in zat. Want de leerlingen waren aan al wat op een school of op onderwijs gelek volkomen vreemd, gewoon als zij waren doelloos rond te loopen, en hoogstens nu en dan een boodschap te doen.

Toen na een paar uur de kinderen huiswaarts keerden, of liever weer in de vrije lucht gingen, zagen Reinier en de schoolmeester hen met bezorgdheid na. Zouden zij morgen terugkomen, gelijk hun gevraagd was? Men kon het slechts afwachten en inmiddels den Heer bidden de zaak ten goede te leiden.

En Hij beschaamde de hoop niet, die op Hem gebouwd was. Want den volgenden morgen kwamen niet alleen de leerlingen van den vorigen dag, maar zij brachten ook nog verscheiden nieuwe mee, zoodat de meester de handen vol kreeg. Doch hij vervulde zijn taak met liefde en opgewektheid, krachtig gesteund door Reinier, die zich nu bevlijtigde om zoo snel mogelijk de taal der inlanders te leeren. Binnen korten tijd was hij in staat den onderwijzer trouw te helpen. Na een maand was

de bevolking der school reeds meer dan verdubbeld. De kinderen hadden blijkbaar schik in de zaak en kwamen gaarne, ook al werden de uitdeelingen allengs afgeschaft. De geschiedenis van Jozef had de jongens geboeid en hen er toe gebracht naar meer te verlangen. Gelukkig kon de leermeester hen bevredigen uit den rijken schat des Bijbels. Ook voor de kennis, die in dit aardsche leven noodig kon zijn, werd gezorgd en het noodige als spelboeken, leien enz. aangeschaft.

Maar niet alleen de kinderen werden allengs voor wat anders en beters gewonnen dan dusver. Ook de ouders, totnogtoe onverschillig, begonnen mettertijd in te zien, dat aan hun kinderen een weldaad werd bewezen en dat om niet. Zoo werd de schoolmeester op een morgen, enkele weken na de opening der school, zeer verrast, doordat een vader zelf zijn zoon kwam brengen en sprak:

„Mijnheer, ik vraag u, maak dat mijn zoon een wijs man wordt zooals u.”

„We zullen ons best doen,” sprak de meester, „maar het is God van Wien alle wijsheid en verstand komt.”

Een ander inlander zond kort daarna den meester vier eieren, tot dank voor wat zijn jongen leerde. En al werden zulke geschenken meestal geweigerd om afgunst te voorkomen, zij bewezen toch, dat het volk begreep wat er geschiedde.

En dat reeds was veel gewonnen.

Ik zou een geheel boek moeten schrijven, wilde ik hier vertellen, wat verder gebeurde en hoe de arbeid zich allengs uitbreidde, tot het zoover

kwam als ik reeds vroeger heb verteld. Het werk van mijnheer Reinier trok de aandacht van velen, en dezen besloten hem te helpen, en op verschillende wijzen ter zijde te staan. Zoo liep alles in goede orde en kon het werk geregeld voortgaan, wat geschiedde met grooten zegen.

Niet lang nadat een nieuw schoolgebouw was geopend, had in het huis van den leeraar een groote verandering plaats. Voor de oude dame, die totnogtoe de huishouding had bestierd, kwam een jongere. Die jongere nu was ik zelf. Maar niet alleen de huishouding, ook den naam van den heer Reinier aanvaardde ik. Kort gezegd, ik werd zijn gelukkige vrouw. Zoo had ik dan en voorgoed den man wedergevonden, die mij als kind eens het leven had gered. Thans zou ik met hem door het leven gaan. De oude dame bleef bij ons wonen.

Nog een paar maal had ik brieven ontvangen van mijn pleegouders in Afrika. Ik had hun ook gemeld, dat ik verloofd was en hoopte eerlang in het huwelijk te treden. Op dezen laatsten brief kreeg ik echter geen antwoord, wat mij zeer speet en ongerust maakte. Eerst na een jaar wachters kon ik er toe besluiten den grooten stap te doen, ook zonder na herhaald schrijven iets van mijn pleegouders gehoord te hebben.

Pas twee jaar later werd dit opgehelderd. Nadat mijn echtgenoot allerlei pogingen had gedaan om iets te weten te komen, vernamen wij eindelijk dat oom en tante kort na elkander gestorven waren. Meer kon ik niet te weten komen.

Ik had ook naar Nederland geschreven, voor

zoover ik van mijn familie aldaar iets wist. Ik scheen echter vergeten te zijn, althans ik kreeg ook nu geen antwoord. Later bracht ik met mijn man een bezoek aan ons vaderland, en zocht toen ook mijn bloedverwanten op. Doch de ontvangst was koel en harteloos, waarschijnlijk omdat zij bespeurden wat menschen wij waren, en hoe wij tot de zoogenaamde fijnen behoorden. Wij herhaalden ons bezoek dan ook maar niet. Ik kon mij van Nederland maar weinig meer herinneren. Trouwens hoeveel jaren waren verlopen sinds ik het verlaten had!

De heer Jansens bleef nog een poos in onze nabijheid. Toen hij eindelijk vertrok, was hij weder geheel gezond, en toonde zijn dankbaarheid voor de zorg hem bewezen door mij een prachtig geschenk te vereeren en voor het werk van mijn echtgenoot een gift te geven van vele duizenden guldens. Ook op andere wijze bleek ons, dat hij van Christendom en Zendingswerk andere en betere gedachten gekregen had dan vroeger.

Of echter de heer Jansens zelf een Christen is geworden — althans meer dan in naam — moet ik helaas zeer betwijfelen. Het laatst dat ik rechtstreeks van hem hoorde was uit Afrika, waar hij alle moeite had gedaan om te maken, dat ik bericht kreeg aangaande mijn pleegouders.

Hij zag in Indië na lange afwezigheid zijn vrouw terug en beiden aanvaardden toen de reis naar Europa. Uit al wat ik later hoorde bleek mij, dat het wederzien eigenlijk geen van hen genoeg deed. Mevrouw vond dat mijnheer „meer godsdienstig” was geworden, nog minder om uitgaan

en opschik gaf dan vroeger, en dat kon zij niet uitstaan. Hoe prettiger leven hoe beter, dacht de ijdele vrouw, en dat mijnheer niet zoo dacht hinderde haar. Hij van zijn kant vond het verdrietig, dat het al moeilijker werd met zijn vrouw over meer dan heel alledaagsche dingen te praten. Zij scheen alleen te weten van mooie kleeren, opschik en pracht. Wat zij in Indië gezien had was oorzaak, dat haar prachtliefde en lust tot groote uitgaven nog toenam. Alles tot groot verdriet van mijnheer, die soms ernstig boos werd.

In 't kort dat man en vrouw één behooren te zijn, naar het woord des Heeren, werd hier geheel vergeten, omdat op het woord van God niet werd gelet. En ik meen, dat het zoo is gebleven.

Met den heer Winter en zijn vrouw, beiden thans hoog bejaard, bleven wij goede, innige vrienden. Zij steunden ons werk waar zij konden, en mochten nog zien hoe het zich uitbreidde, en velen ten zegen werd.

Als gezegd, ik kon nog veel meer vertellen, maar hoop dat dit weinige voldoende zij om allen die het hooren of lezen, te doen verstaan, hoe de Heere God en niet wij onzen weg bepaalt en dezen leidt ten goede degenen die Hem vreezen.

En thans, nu ik aan het einde gekomen ben, en alles nog eens overdenk, zegt mijn hart: De Heer heeft alles wèl gemaakt. Hij heeft mij wonderlijk geleid, en het kind uit een circus gemaakt tot een arbeidster in Zijn koninkrijk. Hij ontnam mij mijn ouders, maar verbond aan deze ramp weer een

zegen voor mijn ziel. Ware ik in het circus gebleven, ik zou menschelijkerwijs nooit van God en Zijn dienst hebben gehoord.

Veel goede, hartelijke menschen deed de Heer mij ontmoeten, ook dezulken die mij bekend maakten met Gods woord en den weg ter zaligheid. Zoo kon ik later de verzoeking en verleiding der wereld weerstaan en overwinnen.

Langs een wonderlijken weg voerde God mij hierheen. Thans tracht ik zooveel ik kan en mijn werk gedooft, mijn man in het zijne behulpzaam te zijn. Samen danken wij God. Geprezen zij Zijn naam!

Ik eindig met enkele regels van een vers, dat ik vond aan de Kaap, in een oud boek.

Ik weet, o Heer, dat bij den mensch
Zijn weg niet is, dat Gij
Zijn schreden richt, zijn pad bepaalt,
Hoe lang of kort het zij.

Bij ons is wijsheid, kracht noch raad:
't Komt al van U alleen.
Maar wie zich aan Uw zorg vertrouwt
Helpt Gij door 't zwaarst zelfs heen.

Wel hem die in Uw hand zich stelt,
Gij voert door vreugd en kruis
Hem naar het land der ware rust,
Uw eeuwig, heerlijk huis.
